

forțele terestre

BULETIN DE TEORIE MILITARĂ EDITAT DE
STATUL MAJOR AL FORTELOR TERESTRE

ANUL I
NR. 4
2009

SUPLIMENT AL „REVISTEI FORTELOR TERESTRE”
FONDATĂ ÎN 1954 SUB TITLUL „REVISTA ARMELOR”

COPYRIGHT:

sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării exacte a numărului și a datei de apariție a publicației.

GRAFICA:

Locotenent-colonel Dragoș ANGHELACHE
revista_ft@yahoo.com

Responsabilitatea integrală a asumării intelectuale a articolelor trimise redacției aparține autorilor.

CUPRINS

Transformarea Forțelor Terestre

- Optimizarea capabilităților în pregătirea misiunilor de nivel tactic din domeniul apărării și securității naționale 9
Daniela COSMA, Romana OANCEA
- Principiile generale privind organizarea și funcționarea cercetării 23
Maior Florentin NECULCEA
- Eficientizarea acțiunii militare prin intermediul leadership-ului 30
Locotenent Cezar TĂBLEȚ
- Leadership și performanță în apărarea și securitatea națională a României 36
Inginer dr. Mariana ANCUȚ, drd. Isabela ANCUȚ
- Investigarea fenomenului militar**
- Problematika securității globale în contextul transformărilor actuale din mediul internațional (4) 51
Ing. dr. Mariana ANCUȚ
- Harghita și Covasna - conviețuire și conflictualitate. Studiu de caz (2) 60
Locotenent-colonel Ilie PENTILESCU
- Participarea structurilor de rachete și artilerie antiaeriană la operațiunile întrunite 73
Maior Lucian OGLAGE

Abordarea planificării operaționale prin prisma efectelor <i>Colonel Dan-Florin GRECU</i>	87
Etapele procesului în planificarea operațională prin prisma efectelor <i>Colonel Dan-Florin GRECU</i>	98
Opinii privind nevoile de informații în cadrul diviziei mecanizate/infanterie <i>Colonel dr. Valentin SUCILĂ, colonel Petru PAH</i>	111
Sistemul de comunicații și informatică al batalionului de cercetare <i>Căpitan Cristian ICHIM</i>	117
Teatre de operații	
Efectele globale ale istoriei conflictelor din Orientul Mijlociu (1) <i>Ing. dr. Mariana Ancuț</i>	123
Operații specifice războiului de tip asimetric. Contrainsurgența în teatrul de operații din Afganistan; operațiile letale <i>Locotenent-colonel Cornel Scurt, căpitan Florin Ștefănescu</i>	131
Operații specifice războiului de tip asimetric. Contrainsurgența în teatrul de operații din Afganistan; operațiile non-letale ca operații decisive <i>Locotenent-colonel Cornel Scurt, căpitan Florin Ștefănescu</i>	137
Tehnici și proceduri specifice utilizate de vânătorii de munte în terenul muntos din teatrele de operații <i>Locotenent-colonel Marius COTUN</i>	143

Opinii privind cooperarea civili - militari, condiție de bază pentru
succesul misiunilor internaționale 149

Colonel PETRU PAH

Logistică

Sprijinul logistic al mării unități (unității) în teren muntos (2) 157

General de brigadă (rez.) Petru TOADER

Utilizarea tabloului de bord în managementul logisticii
la nivel batalion 164

*Locotenent-colonel conf. univ. dr. Leontin STANCIU,
căpitan asist. univ. Dorel BADEA*

Educație, instrucție și învățământ

Luptele din zona Bran - Dragoslavele
în Primul Război Mondial (3) 175

Colonel (rtr.) Nicolae DĂRĂBANȚ

Elena Cuza în memoria românilor (1) 178

Colonel (rtr.) Constantin CHIPER

Elemente de deontologie a evaluării în contextul
creșterii calității actului educațional (1) 184

Profesor dr. Aurel-Constantin SOARE

Structura valorică a securității în spațiul uman (1) 194

Catherine PĂVĂLOIU

Despre management și munca oamenilor 200

Locotenent Florin ȘTIBLI

Rolul și locul colegiilor militare liceale
în cadrul sistemului de învățământ din forțele terestre 208

Colonel drd. Nicolae MITU

Tehnică militară și armamente

Arma termobarică 221

Centrul de Cercetare Stiintifica pentru Aparare NBC si Ecologie

Obiectul și clasificarea fortificațiilor 227

Locotenent-colonel ing. Fănel-Eduard IORGA

Gladiatori cibernetici 235

Locotenent-colonel (rez.) Emanuel BăRBULESCU

Tehnici de compresie a imaginilor
în tehnologiile multimedia (1) 241

Locotenent ing. Diana Claudia CÂRSTEA

TRANSFORMAREA
FORTELOR
TERESTRE

Optimizarea capabilităților în pregătirea misiunilor de nivel tactic din domeniul apărării și securității naționale

DANIELA COSMA
ROMANA OANCEA

Asigurarea apărării României, în context aliat, reprezintă un proces continuu și complex extins asupra unui spectru larg de domenii, relații și interdependențe, destinat promovării intereselor și obiectivelor de securitate ale statului, societății și cetățeanului, ea fiind definită și promovată, în corelare cu politicile specifice ale NATO și Uniunii Europene. Acestea permit lărgirea gamei de obiective și procese ce includ structurarea și pregătirea forțelor pentru participarea la apărarea colectivă și îmbunătățirea capabilităților necesare pentru operații multinaționale de management al crizelor și de combatere a terorismului. Implementarea, începând cu anul 2003, a Sistemului de Planificare, Programare, Bugetare și Evaluare (PPBES) și a Strategiei de dezvoltare a modelării și simulării a creat o viziune nouă asupra capabilităților militare disponibile și a modalităților de valorificare a acestora.

Mediul de securitate și noile amenințări, factorii de risc și vulnerabilitate actuali și de perspectivă, specificul rolurilor și misiunilor pe care și le asumă NATO au determinat elaborarea unui concept ope-

rațional intitulat *Defence Capabilities Initiative*. Numărul manifestărilor științifice care a avut ca obiect optimizarea și stimularea deciziei dovedește interesul manifestat de cercetătorii din domeniul militar pentru metodele decizionale: *Defence Logistics (Developing Effective & Efficient Logistics Strategies to Better Support Operations)*, *CODE: (L'optimisation et la décision)*, *SAFE (Risk Assessment)*, *ITEC (Defence and Simulation)*, *IEEE (On Decision and Control)*.

Oportunitatea abordării teoretice a problemei disponibilității și capacității de acțiune a Forțelor Terestre în contextul câmpului de luptă modern și al îndeplinirii misiunilor specifice NATO este susținută cu atât mai mult cu cât, la nivel național sunt puține realizări în domeniu.

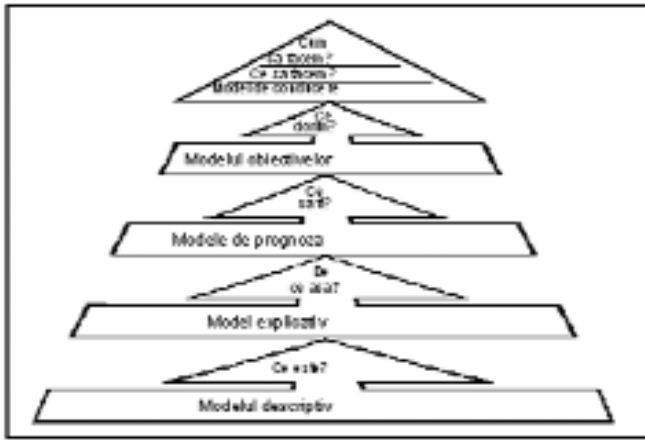

Fig. 1 Succesiunea activităților de argumentare și de luare a deciziei.

Ostilitățile în câmpul de luptă modern reprezintă nu numai o confruntare a forțelor și mijloacelor, dar și o confruntare a inteligenței umane, ceea ce conferă acțiunilor militare, pe lângă dinamism și violență, încordare și fermitate. Acțiunile desfășurate pe acest câmp de luptă se bazează pe mijloacele de luptă, mijloacele de transport și nu în ultimul rând, pe profesionalismul luptătorului.

Înainte de a lua o hotărâre complexă de conducere este necesar să se desfășoare o activitate preliminară. Ea începe cu alcătuirea modelului informativ privind starea obiectului respectiv. Un asemenea model se numește „descriptiv” fiindcă cu ajutorul său se realizează prezentarea stării în care se află acesta și a fost realizat în primele etape ale cercetării pe care dorim s-o descriem în acest articol. Modelul informativ, descriind tipologia misiunilor în care pot fi angajate Forțe Terestre - starea curentă a obiectului conducerii, permite răspunsul la întrebarea: „Ce este?” (misiunea, riscul).

Presupunând că s-a alcătuit un model descriptiv-informativ de bună calitate al misiunilor, s-a precizat în ce stare reală se află problema selecției capabilităților și s-au relevat principalele tendințe de dezvoltare ale acesteia, se poate oare hotărî acum cum se poate face selecția? În principiu, desigur, se poate. Însă hotărârea de conducere luată numai pe baza modelului descriptiv va fi totuși superficială. Pentru a conduce eficient este necesar să fundamentăm științific hotărârea. De aceea, în a doua etapă de pregătire a hotărârii de conducere trebuie să se releve cauzele datorită cărora va fi selectat personalul în funcție de anumite criterii cu anumite ponderi pentru o stare oarecare a misiunii, în care factorii de risc au pondere semnificativă, sau să se deducă din lecțiile învățate pe câmpul de luptă caracteristicile armamentului, muniției, tehnicii de luptă care corespund cerințelor din fiecare stare a misiunii. Acest model se numește „explicativ” și permite să se răspundă la întrebarea: „De ce așa?”. Noi am argumentat valorile parametrilor din modelele de selecție prin analize statistice asupra unor caracteristici observate, măsurate sau estimate prin inferență, din prelucrarea informației furnizate de eșantioane cu grad de reprezentativitate mare.

Prognoza este o etapă necesară și importantă în pregătirea hotărârii de conducere și reprezintă a treia etapă de argumentare a hotărârii de conducere. Imaginând și apreciind posibilele variante de dezvoltare a misiunii în viitor se va putea alcătui modelul „de prognoză”. Acesta permite să se răspundă la întrebarea: „Ce stări vor fi, cu ce ponderi? Ce personal, ce arme, ce muniție ar asigura succesul”. Prognoza se rea-

lizează cu condiția să nu existe interferențe în dezvoltarea obiectului conducerii. Dacă nu se va întreprinde nimic, viața, firește, își va urma cursul. Obiectul conducerii va continua să evolueze. Una din particularitățile modelului de prognoză, care nu trebuie uitată, este caracterul său probabil. Din acest motiv va trebui validat, testat.

A patra etapă de pregătire a hotărârii se numește alcătuirea modelului „obiectivelor”. Acest model permite să se răspundă la întrebarea: „Ce dorim?”. Fără precizarea criteriilor de realizare, obiectivele sunt fie nefuncționale, fie niște elemente ale hotărârii de conducere care funcționează slab.

Greșeala tipică care se face în precizarea obiectivelor conducerii constă în insuficienta aprofundare a acestora. Obiectivele sunt formulate fie prea abstract, adică nu există criterii clare de realizare a lor, fie sunt precizate numai obiectivele de perspectivă și nu sunt amintite cele imediate. Lipsa programelor „minimal” și „maximal” demonstrează, de asemenea, că, de fapt, comandantul nu și-a fundamentat științific hotărârea.

Alcătuirea modelului de selecție constituie a cincea și ultima etapă în procesul de pregătire în vederea luării hotărârii. Complexitatea modelelor depinde de complexitatea obiectului conducerii, precum și de profunzimea și amploarea transformărilor ce se doresc a fi realizate în final. Se știe că una din caracteristicile sistemului este prezența în cadrul acestuia a unuia sau mai multor factori care îl generează. Cunoașterea acestor factori demonstrează, în primul rând, că sistemul a fost înțeles, iar în al doilea rând, permite o conducere mai eficientă.

În forma sa cea mai simplă, managementul riscului este un proces sistematic de abordare a riscului din cadrul unei structuri. Conform opiniei lui James Lam, acest tip de management poate fi privit ca și un corp uman. *Corpul reprezintă elementul coordonator, decident, iar membrele reprezintă diferite soluții care pot fi aplicate independent, dar care fiind coordonate produc rezultate mai eficiente.* Organizațiile care au aplicat procesul de management al riscului au beneficiat de diferite avantaje: o alocare mai eficientă a resurselor, costuri mai mici de transfer a riscului și identificarea mai precisă a expunerii la riscuri din cadrul misiunilor.

Sistemul Suport pentru Decizii (SSD)

Ca rezultat al tuturor acestor tendințe și schimbări, este foarte dificil să se mai realizeze conducerea cu o abordare de tip „încercări și erori”¹; managerii trebuie să devină mai sofisticăți. Ei trebuie să învețe să utilizeze noi instrumente și tehnici implementate în domeniul lor de activitate. Computerul are un rol deosebit și în asistarea conducătorului în unul dintre cele mai importante activități ale sale, și anume în elaborarea deciziei. Un suport computerizat de elaborare a deciziei este necesar din mai multe motive:

- Operare rapidă. Un computer permite decidentului să execute un număr mare de operații, acțiuni foarte rapide și costuri scăzute.

- Creșterea eficacității. Computerul permite comunicare între specialiști. Prin reducerea anumitor costuri (transport, cazare etc.) crește eficiența.

- Sisteme (suporturi informatice) de calitate. Folosind computerul decidentul poate executa simulări complexe, poate verifica diferite cursuri de acțiune și poate să prevadă anumite consecințe ale deciziilor adoptate, fără a fi nevoit să facă experimente foarte costisitoare și cu consum mare de timp.

- Înlăturarea limitelor umane în procesarea și stocarea informațiilor. Sistemele computerizate permit oamenilor accesul rapid la informațiile de specialitate stocate în diferite baze de date.

Alter (1980) definește D.S.S.-ul comparându-l cu clasică procesare electronică de date (E.D.P.), ca un sistem cu cinci dimensiuni² prezentate în tabelul următor:

Dimensiune	S.S.D.	E.D.P.
Utilizabilitate	Activă	Pasivă
Utilizator	Managerii de vârf	Compartimente inferioare
Metodă	Efectivă	Eficiență
Orizontul temporal	Prezent și viitor	Trecut
Obiectiv	Flexibilitate	Consistență

Tabelul nr.1 Dimensiuni ale SSD

Bonczek (1980) definește D.S.S. ca un sistem computerizat constituit din trei componente ce interacționează între ele:

- un limbaj de sistem (de programare);
- sistem de informații (baze de date);
- sistem de rezolvare a problemei (legătura între cele două sisteme)³³.

Optimizarea deciziei în condiții de certitudine și incertitudine, utilizând o aplicație Delphi

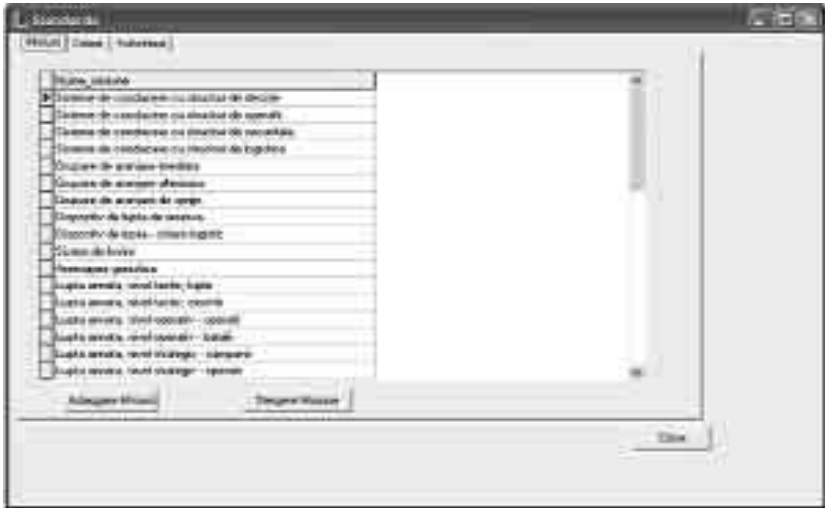

Fig. nr. 2 Manipularea tabelii Misiuni

Aplicația informatică „Optimizarea capabilităților în pregătirea misiunilor de nivel tactic din domeniul apărării și securității naționale” a fost realizată în mediul BC++Builder. Varianta optimă presupune aranjarea subiecților ce trebuie să îndeplinească o misiune în condiții de certitudine sau incertitudine, în ordinea optimă.

Pentru a ajunge la aplicarea metodelor decizionale, aplicația trebuie configurată, introduse tipurile de misiuni, criteriile și subcriteriile specifice fiecărei misiuni, precum și ponderile acestora, factorii de risc

și, nu în ultimul rând, rezultatele obținute de subiecții ce urmează a fi analizați în funcție de punctajul fiecărui subcriteriu. Tipurile de misiuni, criteriile și subcriteriile specifice fiecărei misiuni, punctajele obținute de fiecare subiect sunt salvate în baza de date „Selecție”, care conține tabelele „Misiuni”, „Criterii”, „Subcriterii”, „Ofițeri”, „Temp”. Tabelele conțin înregistrări specifice iar interogarea uneia sau mai multor tabele este realizată prin intermediul interogărilor.

Vizualizarea înregistrărilor este posibilă utilizând un obiect de tip DBGrid legat de tabela „Misiuni” prin proprietatea „DataSource”. Misiunile adăugate în tabelă sunt afișate în prima pagină a obiectului de tip „PageControl”, în celelalte două pagini urmând a fi afișate înregistrările din tabela „Criterii”, respectiv „Subcriterii”. Tabela „Criterii” - conține criteriile specifice fiecărei misiuni. În funcție de tipul de misiune aceste criterii au ponderi diferite, valoarea ponderilor fiind specificată de specialiști în urma chestionarelor aplicate sau de experiență.

Fiecare criteriu are unul sau mai multe subcriterii: numele sub-

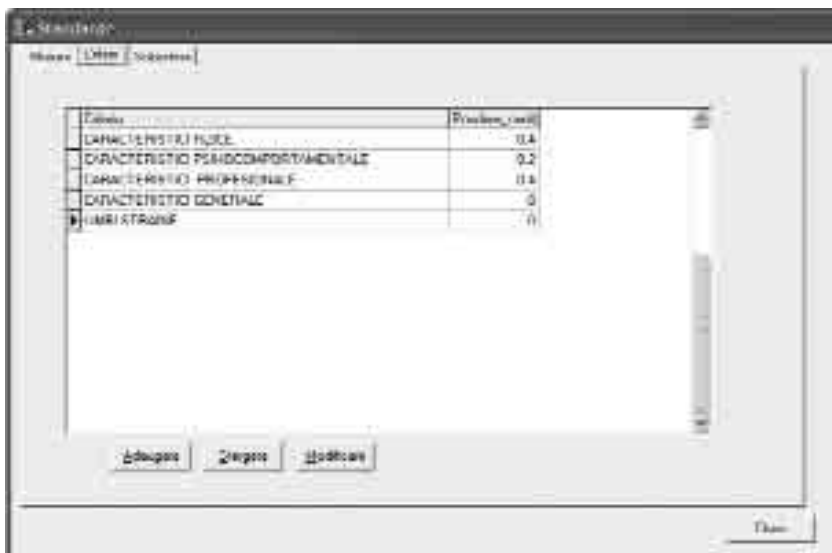

Fig.nr. 3 Manipularea înregistrărilor din tabela CRITERII

criteriilor, tipul acestora (minim sau maxim), precum și ponderile în caz de certitudine și incertitudine asociate, ponderi ce au fost stabilite de specialiști.

The screenshot shows a software application window with a menu bar (File, Edit, Salvare) and a title bar. The main area is titled 'SUBCRITERII' and contains a table with 12 rows. Each row represents a criterion with its name, a type (max or min), and two numerical values. The table data is as follows:

Criteriu	Tip	Valoare 1	Valoare 2
Capacitate de cooperare	max	0.0564000000000000	0.0564000000000000
Flexibilitate	max	0.0527000000000000	0.0527000000000000
Coordonare	max	0.0525000000000000	0.0525000000000000
Procedura de lucru	max	0.0525000000000000	0.0525000000000000
Capacitatea de antrenare	max	0.0520000000000000	0.0520000000000000
Suplimentar informații	min	0.0481000000000000	0.0481000000000000
Capacitatea de control și autocontrol	min	0.0460000000000000	0.0460000000000000
Responsabilitate	min	0.0440000000000000	0.0440000000000000
Supervizare de calitate	min	0.0420000000000000	0.0420000000000000
Calitatea	min	0.0400000000000000	0.0400000000000000
Capacitatea de negociere	min	0.0380000000000000	0.0380000000000000
Capacitatea analitică	min	0.0360000000000000	0.0360000000000000

Fig. nr. 4 Manipularea înregistrărilor din tabela Subcriterii

Odată specificate informațiile referitoare la misiuni, criteriile și subcriteriile acestora, se pot introduce în baza de date informații referitoare la candidații ce urmează a fi analizați. Informațiile referitoare la candidați sunt salvate în două tabele. Tabela „Ofițeri” conține date generale, iar tabela „Temp” punctajele obținute de candidat la diverse teste dinainte specificate.

Opțiunea de adăugare de candidat activează un obiect de tip „TabPageControl” cu mai multe pagini create dinamic cu ajutorul obiectului de tip „TtabSheet”. Prima pagină afișează câmpurile din tabela „Ofițeri” și salvează în aceeași tabelă datele introduse. Numele câmpurilor sunt afișate cu ajutorul obiectelor de tip „Tlabel” a căror pro-

prietate „Caption” conține denumirea câmpului din tabelă. Valorile câmpurilor sunt salvate în tabelă cu ajutorul obiectelor din clasa „TDBEdit”, respectiv „TDBComboBox” pentru câmpurile „Grad” și „Stare_sănătate”.

Fig. 5 Adăugarea înregistrărilor în tabela Ofițeri

Deoarece numărul înregistrărilor și valoarea câmpului „Nume_subcriteriu” din tabela „Subcriterii” pot fi variabile, s-a impus o creare dinamică a obiectelor din fiecare pagină: la citirea subcriteriilor din interogarea „Query_subcite”, identificatorul candidatului, numele subcriteriului precum și valoarea obținută de candidat pentru subcriteriu sunt adăugate într-o listă, listă ce este salvată în tabela „Temp”.

Ca și etapă premergătoare a determinării soluției optime trebuie făcută o analiză a indicatorilor sintetici ai variației. Pentru aplicația de față, dacă coeficientul de variație al unui subcriteriu este sub 2%, nu s-a luat în calcul subcriteriul pentru niciun candidat.

Fiecare factor de risc, în funcție de gradul de incertitudine al său, produce o modificare de ponderi pentru subcriteriile care le influențează.

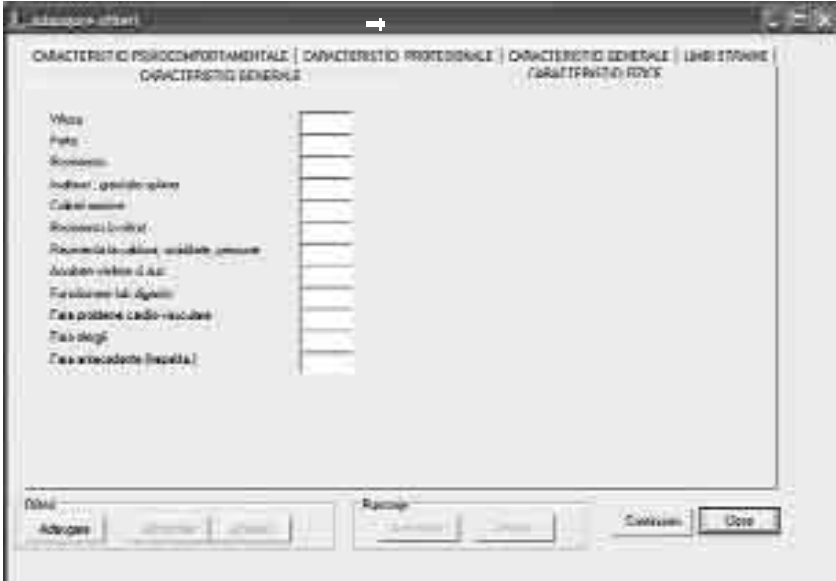

Fig. nr. 6 Subcriteriile corespunzătoare Criteriului
CARACTERISTICI FIZICE

Factorii de risc care pot influența misiunea au valori normale

Prelucrarea datelor, obținerea matricei normalizate se face în funcție de tipul criteriilor - maxim sau minim - care au fost luate în calcul și de metoda optimă ce a fost stabilită. În cazul în care criteriile sunt echiimportante, se va aplica metoda momentelor. Se sortează crescător în funcție de momentul „coloană”. Algoritm, după cum am mai spus, se repetă până când nu se mai produce nicio schimbare între liniile și coloanele matricei.

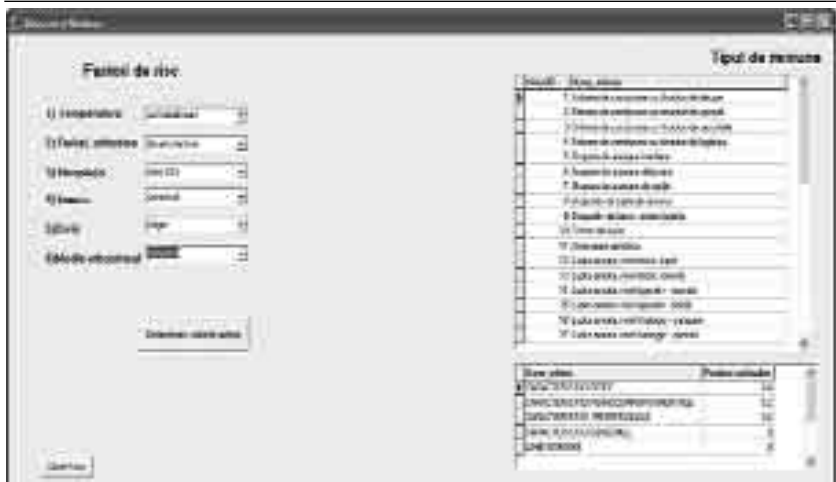

Fig. nr. 7 Descrierea elementelor de risc specifice misiunii

Dacă factorii de risc au valori apropiate de normal și trebuie să se ia în considerare preferințele cardinale asupra criteriilor, s-a aplicat metoda „Electre” care presupune normalizarea matricei consecințelor,

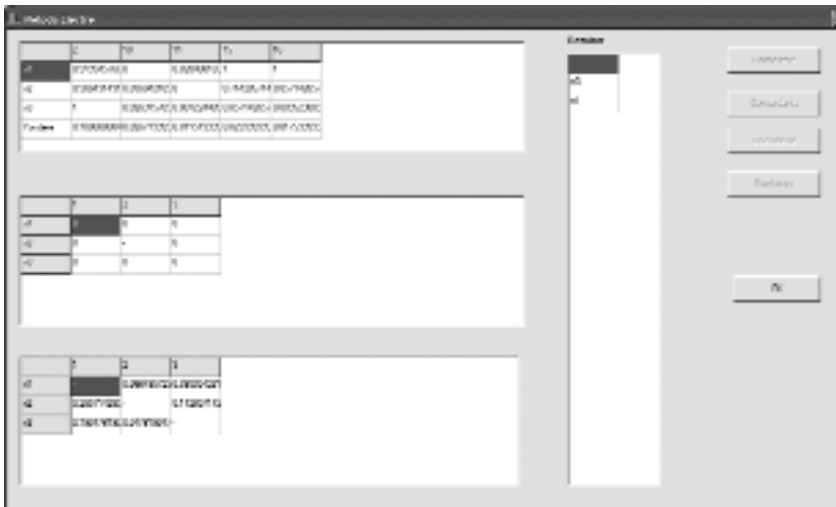

Fig. nr. 8 Metoda momentelor

determinarea elementelor matricei coeficienților de concordanță, calcularea coeficienților de discordanță pentru fiecare pereche de variante, precum și introducerea unui criteriu de surclasare a variantelor decizionale, conform căruia varianta V_k surclasează varianta V_l ($V_k > V_l$).

Majoritatea aplicațiilor ce au drept scop studierea, analiza și fundamentarea deciziei se desfășoară în prezența unui complex de condiții, ce echivalează cu existența mai multor stări posibile ale naturii, ale căror probabilități de realizare, de regulă, nu se cunosc. În aceste condiții, teoriile actuale ale deciziei au introdus conceptul de incertitudine. Metoda regretului, a lui Savage, ce presupune ca o anumită strategie să fie aleasă luând în considerare diferența între valoarea rezultatului optim ce s-ar fi putut obține într-o anumită stare a naturii și valoarea celorlalte rezultate („regret”). În esență, Savage propune luarea deciziei în urma aplicării regulii pesimiste la matricea regretelor, matrice ce se obține prin scăderea valorii fiecărui element al matricei inițiale din valoarea elementului de utilitate optimă pe coloana respectivă. Cu alte cuvinte, problema de incertitudine a fost redusă la rezolvarea a două probleme de certitudine cu metoda utilităților. Pentru primul caz s-au luat în calcul ponderile subcriteriilor în condiții de certitudine, iar pentru al doilea, ponderile modificate date de factorii de risc care au dat incertitudinea.

Fig. nr. 9 Metoda regretului

Testarea programelor ne-a pus în situația aplicării unor corecții. Problema e nu cât de fidelă a fost abstractizarea ci, mai ales, cât de aproape sunt datele obținute prin selecție de cele care caracterizează populația, variația mare a unor caracteristici indicând caracterul nereprezentativ al indicatorilor tendinței centrale. Am definit de asemenea limitele, ipotezele în care modelul poate fi aplicat și obține informații despre intervalul de încredere al ipotezei de optim pentru selecția realizată.

Concluzii

În accepțiunea lui Bellman, „dovada cunoașterii fenomenelor o constituie măsura în care se reușește prevederea desfășurării lor, ori, aceasta necesită măsuri cantitative a căror formule și precizare satisfăcătoare implică folosirea unui model matematic”⁴. În domeniul militar modelarea matematică s-a dovedit a fi deosebit de utilă în procesul de conducere a trupelor, îndeosebi datorită creșterii complexității acestei activități. Utilitatea aplicării metodelor decizionale o dată cu apariția posibilității de a se realiza niște prelucrări de ansamblu, prin intermediul rețelelor de calculatoare (Internet, Intranet), care să reflecte elementele de esență necesare optimizării capabilităților, este în creștere. Introducerea treptată a tehnicii electronice de calcul în activitatea comandanților sporește productivitatea acestora, asigură condițiile necesare stăpânirii fluxurilor informaționale ce au loc între organele de conducere și vizează în esență pregătirea datelor necesare analizei situației, fundamentării hotărârilor și planificării întrebunțării în luptă a forțelor și mijloacelor.

Bibliografie:

Căruțașu V., Cosma D., *Combat Means Shifting Optimizing within Tactical Field*, Buletin nr.2/2006, Cod CNCSIS 329 ISSN 1224-5178.

Cosma D., Bârsan G., *Optimising Capabilities by Using Statistical Analysis of Alternatives and Characteristics of Military*

Activities. A Performance Model of P.P.B.E.S. Process, New Challenges in the Field of Military Sciences 2007, 5th International Conference 13 - 14th November, 2007, Budapest, Hungary.

Răchițan (Cosma), Oancea R, *Methods of Optimising the Decision Regarding Officers Selection Specific Missions*, The 35th International Scientific Symposium of Meta, Bucharest, 27-28 May, 2004.

I. Doc și colectiv, *Modelarea procesului de selecție al capabilităților*, ISBN 973-7809-57-2, 978-973-7809-57-5 Editura AFT, 2006.

Note:

1. Irina Bojan, Felicia Albescu, *Management Information Systems & Decision Support Systems*, Editura Tech, București, 2001, p.257.
2. Ibidem, p.293.
3. Idem.
4. Bellman R., *Matematica și cunoașterea științifică*, Editura Științifică, București, 1965, p.143.

Principiile generale privind organizarea și funcționarea cercetării

MAIOR FLORENTIN NECULCEA

Cunoscută din timpuri străvechi, cercetarea trupelor exprimă, prin modul de desfășurare, cerințele acțiunilor specifice câmpului tactic din fiecare perioadă istorică și etapă a dezvoltării gândirii militare.

Cercetarea, devenită formă obligatorie a asigurării de luptă, față de care niciun comandant nu putea desfășura acțiuni militare, a fost utilizată diferit de la o etapă la alta și, nu în ultimul rând, de la un comandant la altul, în funcție de cerințele, misiunile, înzestrarea cu armament și tehnică de luptă și, bineînțeles, de calitățile celor care o execută.

Pentru a evidenția importanța deosebită acordată obținerii datelor și informațiilor despre trupele adversarului încă din cele mai vechi timpuri, se impun câteva exemple:

- Exista și funcționa de timpuriu un sistem de culegere și transmitere a informațiilor despre inamic, care le-a dat posibilitatea comandanților de oști să își strângă rapid forțele și să întâmpine armatele cotropitoare.

- Prin datele și informațiile culese despre inamic, comandanții puteau aprecia lucid raportul de forțe, adoptând procedeele și metodele de luptă în consecință.

- Acțiunile de luptă desfășurate pe baza cunoașterii precise și amănunțite a adversarului, a intențiilor și mișcărilor acestora, surprindeau de regulă prin mobilitate, lovind cu îndrăzneală în momentul și locul decisiv.

- Pătrunderile în dispozitivul inamicului, executate prin surprindere și cu mare viteză, în condiții meteo nefavorabile, de regulă noaptea, constituiau procedeul cel mai des folosit, în cursul cărora oștenii erau însoțiți de oamenii din partea locului care cunoșteau foarte bine traseul.

În cadrul procesului de modernizare se poate aprecia că și cercetarea pentru cunoașterea adversarului a înregistrat în concepția comandanților și a gânditorilor militari o evoluție ascendentă, atât în ceea ce privește stabilirea și utilizarea forțelor, mijloacelor și procedeele folosite, cât și a modului de utilizare a informațiilor.

Anul 1857, când la Iași se emite „Decretul Special” prin care se stabilea că la Regimentul 1 se constituie „o companie tiraliori”, reprezintă, fără îndoială, anul apariției structurilor specializate de cercetare.

La 12.11.1859, prin Ordinul de zi nr.83 al Domnitorului Alexandru Ioan Cuza, a luat ființă primul element de conducere al Serviciului Militar de Informații din Armata Principatelor Unite, sub denumirea de Secția a Doua, în structura Corpului de Stat Major. Preocupările pentru consolidarea și perfecționarea structurilor de cercetare, precum și a tacticii specifice au continuat cu intensitate și în perioada următoare, mărindu-se în special și latura practică a acesteia.

În Războiul de Independență de la 1877, primirea și transmiterea informațiilor erau bine organizate la fiecare eșalon, până la nivelul comandantului Armatei de Operații.

Interpretarea și analiza acestora era făcută de un ofițer cercetaș din acest comandament, care pe baza concluziilor rezultate întocmea sinteze informative ce ajungeau, în părțile ce îi priveau, la comandanții unităților și marilor unități din subordine.

După 1878, un fapt important petrecut în această perioadă, cu implicații în dezvoltarea armatei în general și cercetării în special, l-a constituit pentru prima dată în țara noastră Marele Stat Major, care avea în organică trei secții, din care Secția a Doua avea atribuții în organizarea și conducerea activităților de culegere, analiză și interpretare a informațiilor.

În Primul Război Mondial, unitățile și marile unități nu aveau în structura organizatorică subunități de cercetare. Acele subunități destinate pentru misiuni de cercetare foloseau pentru obținerea datelor despre inamic, de regulă, în afara observării directe, incursiunea și ambuscada, dar în principal procedeul de bază utilizat era cercetarea prin luptă, executată în orice situație și formă de luptă.

Începând cu 1917, Armata Română a trecut printr-un intens proces de refacere și organizare. Experiența primului an de război a influențat pozitiv și preocupările de îmbunătățire a cercetării trupelor, crescând rolul și importanța acestora, la toate eșaloanele, de la pluton la Marele Cartier General.

Atât înainte cât și pe timpul celui de-al Doilea Război Mondial, au fost create organe de cercetare bine pregătite și antrenate, fiind statuate totodată principii eficace referitoare la organizarea, executarea și conducerea trupelor care în mare măsură sunt valabile și în zilele noastre.

O caracteristică principală a cercetării executată de către trupele române în cel de-al Doilea Război Mondial a fost aceea că aceasta s-a executat atât cu trupe specializate, cât și cu subunități aparținând tuturor genurilor de arme. Războiul a demonstrat necesitatea ca fiecare militar să fie pregătit pentru a executa și misiuni de cercetare, principiu care rămâne valabil și în prezent.

Cercetașii au demonstrat prin sacrificiile făcute un înalt simț al datoriei și onoarei ostășești în confruntarea cu un inamic experimentat și înzestrat cu armament și mijloace de luptă perfecționate și numeroase, îmbogățind cu noi elemente arta militară și tradițiile armeei.

Începând din 1960, companiile de cercetare ale diviziilor se transformă în batalion de cercetare prin adăugarea a două noi companii de cercetare: pe tancuri și pe autovehicule.

Procesul de perfecționare din Armata Română început în 1990 a vizat și organele unităților și subunităților de cercetare, s-au produs schimbări benefice în structura de cercetare, s-a perfecționat pregătirea pentru luptă și s-a urmărit asigurarea cu armament și tehnică corespunzătoare din punct de vedere calitativ și cantitativ. Un eveniment important pentru cercetarea Trupelor de Uscat a fost înființarea în anul 1993 a Statului Major al Trupelor de Uscat și a Secției Cercetare a acestuia.

Pentru conducerea cercetării, la nivelul diferitelor eşaloane funcționează compartimentul Cercetare, cu o structură menită să satisfacă nevoile de prelucrare, analiză și sinteză a datelor și informațiilor necesare comandanților în vederea luării deciziilor.

Astăzi, unitățile și subunitățile de cercetare din structura organizatorică a Forțelor Terestre, cu forțele și mijloacele de care dispun, printr-o temeinică și permanentă pregătire, posedă capacitatea de luptă și starea de operativitate ce le fac apte să îndeplinească misiunile specifice.

Atenția deosebită ce se acordă sporirii operativității și eficacității mijloacelor și sistemelor moderne de cercetare pune în evidență faptul că cercetarea, ca parte componentă a ansamblului operațiunilor de luptă, va continua să dețină un rol, cel puțin la fel de important ca al celorlalte părți componente ale luptei și nu va mai fi privită doar ca o simplă activitate de culegere a informațiilor.

Planificarea și ducerea acțiunilor de luptă de către marile unități de forțe terestre, aeriene și maritime, se bazează în general pe aceleași principii, deosebirile apărând numai datorită diferitelor moduri de întreținere în luptă a tehnicii din dotare.

De la inițierea procesului de planificare până la punerea în aplicare a planului de acțiune (de operații) sunt desfășurate aceleași activități, în conformitate cu principiile luptei armate, a lanțului de comandă și atribuțiilor funcționale. Acest fapt asigură o planificare și conducere a acțiunilor în mod unitar, coordonat, cu respectarea principiilor ducerii luptei armate:

- selecția și menținerea obiectivului final;
- menținerea moralului;

- realizarea surprinderii;
- concentrarea efortului;
- economia de forțe;
- securitatea operațiilor;
- flexibilitatea;
- cooperarea;
- susținerea logistică.

Pe parcursul istoriei, strategia, tactica și armamentul au evoluat în mod continuu. La fel și conducerea luptei: de la acțiunile individuale (pentru supraviețuire), la acțiuni colective (pentru creșterea puterii de izbire), apoi la acțiuni coordonate de un conducător, cel mai adesea despot, autoritar (împărat, rege, domnitor, nobil etc.). Acest conducător acumula experiență și-și dezvoltă abilitățile în conducerea trupelor pe măsură ce desfășura acțiuni militare, iar la dispariția sa se producea un vid de putere și de autoritate, trupele dezbinându-se și pierzând forța combativă (în multe cazuri au avut loc lupte fratricide pentru putere).

Condițiile luptei moderne au impus schimbarea sistemului de conducere a acțiunilor de luptă, datorită vitezei de modificare a situației, gradului înalt de tehnicitate, diversității de probleme ce trebuie luate în considerare, analizate și estimate. Comandantul nu mai are capacitatea de a procesa singur și în timp util toate informațiile referitoare la un moment al luptei și să decidă la fel de rapid asupra măsurilor ce trebuie luate pentru protecția forțelor proprii și asigurarea succesului.

Astfel s-a făcut tranziția de la conceptul de „comandant erou” - autoritar, omniprezent, atotștiutor și atotputernic, care își impune necondiționat punctul de vedere ca fiind soluția supremă, la noțiunea de „comandant orientat” - comandantul care își ghidează subordonații la orientarea și inițierea procesului de planificare, apoi decide în funcție de opțiunile prezentate de aceștia.

Diferența este crucială. În primul caz, comandantul este acela care elaborează și aprobă totul, subordonații fiind elemente de pură execuție, fără a fi implicați în procesul de planificare a operațiilor, de cele mai multe ori experiența acestora neridicându-se la nivelul cerin-

țelor comandantului, generând adesea neînțelegerea concepției acestuia pentru executarea acțiunilor.

Astfel, comandantul este nevoit să își ghideze în permanență subordonații pentru ca acțiunea să fie planificată și executată în conformitate cu concepția sa. Dacă este obținut succesul, comandantul este cel care își asumă unilateral meritele, fiind singurul care a imaginat, planificat și condus trupele în operație. Dacă nu se obține succesul, teoretic (și regulamentar) ar trebui să își asume unilateral și responsabilitatea. Practic însă, s-a demonstrat de nenumărate ori că sunt culpabilizați subordonații întrucât nu au înțeles și nu s-au integrat în viziunea comandantului. Dar, în condițiile date, cum ar putea?

În al doilea caz, comandantul își orientează subordonații spre ceea ce urmează a fi executat dar nu le mai indică procedeele pe care să le aplice pentru îndeplinirea misiunii (în niciun caz nu le precizează variantele sale). Lucrându-se în echipă și compartimentat, subordonații sunt obligați să se concentreze numai și numai asupra domeniilor lor de activitate, să analizeze și să estimeze toți factorii care ar putea influența sau determina succesul acțiunii. Rezultatul muncii lor apare în cadrul ședințelor de tip briefing (de orientare, de informare, de decizie), unde fiecare compartiment prezintă rezultatul analizelor, estimărilor și jocurilor de război, prezentând comandantului opțiunile disponibile pentru acțiune, în funcție de factorii și limitările analizate și prezentate în cadrul briefingului de orientare.

Din momentul în care comandantul a hotărât asupra unui curs al acțiunii, acesta devine planul de acțiune al unității (elementului). Conducerea acțiunilor de cercetare cuprinde, în acest caz, activitățile pentru urmărirea îndeplinirii punctelor, fazelor și etapelor prevăzute în plan, executarea coordonării și cooperării cu forțele proprii și/sau cu alte categorii de forțe.

Celelalte cursuri de acțiune sunt preluate de secțiunea de planificare din cadrul S3 (similare) și transpuse în planuri de rezervă, în special cursul determinat pe baza cursului celui mai periculos de acțiune al adversarului.

De aceea s-a impus necesitatea compartimentării activităților, executarea acestora pe funcțiuni și reunirea rezultatelor în cadrul unor informări zilnice de orientare sau de decizie, unde comandantul este orientat de către compartimente asupra situației și opțiunilor, putând hotărî acțiunea unității pe care o comandă pe baza unor analize executate de specialiștii fiecărui compartiment (armă).

Cercetarea, ca formă de asigurare a acțiunilor de luptă a tuturor categoriilor de forțe și ca parte integrantă a luptei moderne, respectă aceleași principii de ducere a luptei și aceleași reguli pentru inițierea, planificarea și execuția acțiunilor de luptă specifice.

Eficientizarea acțiunii militare prin intermediul leadership-ului

LOCOTENENT CEZAR TĂBLEȚ

Construirea armatei mileniului trei este un proces nou, de o complexitate deosebită, ce necesită multiple mutații în plan economic, social și politic, într-un mediu aflat sub imperiul schimbării din ce în ce mai accelerate, în care „lent” pentru 2009 înseamnă „rapid” pentru anul 2000 și „infernally rapid” pentru anii ‘90, dar care, posibil, pentru 2015 va însemna „stagnare”.

Operaționalizarea forțelor armate, aducerea și menținerea la nivelul partenerilor NATO este condiționată decisiv de conținutul și calitatea leadership-ului exercitat în interiorul organizației militare.

Evident, este necesar un nou tip de conducere, fundamentat pe valori specifice structurii armatelor moderne, care, prin concepte, instrumentar și mod de aplicare să determine remodelarea și funcționarea competitivă a subsistemelor organizației militare.

Conducerea personalului deține cea mai mare pondere în realizarea cu succes a obiectivelor individuale, de grup sau organizaționale. Liderii, indiferent de nivelul la care operează, pot influența comporta-

mentul și așteptările subalternilor, încurajând performanțele acestora și, implicit, realizarea sarcinilor, misiunilor sau obiectivelor organizației.

Un lider nu poate neglija faptul că o conducere eficientă trebuie să acorde o atenție deosebită atât sarcinilor, cât și oamenilor. Fără îndoială, în timp, experiența și calităților liderilor vor determina un stil particular care reflectă propriile lor idei și percepții privind importanța sarcinilor și a oamenilor pentru realizarea obiectivelor, toate în contextul în care își desfășoară activitatea.

Situațiile concrete pe care le întâlnim și în organizațiile noastre arată că în multe cazuri prescripțiile ierarhice sunt opuse așteptărilor grupului. Încremenirea în proiect și lipsa de viziune caracterizează conducerea multor structuri românești, ceea ce conduce inevitabil la faliment sau supraviețuirea inoportună și sfidătoare a unor organizații în agonie.

Nu mai reprezintă niciun secret faptul că managerii de mâine vor trebui să fie și lideri adevărați care să compatibilizeze așteptările grupului cu situațiile dictate de dinamica sarcinilor de îndeplinit și care trebuie să-și asume riscul trecerii de la administrarea tradițională la organizarea suplă, în care oamenii reprezintă avuția cea mai de preț.

În exercitarea comenzii, liderul se prezintă ca o persoană optimistă, încrezătoare în forțele sale și ale subordonaților săi. El nu are o atitudine autoritară, dură, rece, ci manipulează prin bunăvoință, nu este tiran, impulsiv sau agresiv, dimpotrivă, dorește ca supunerea prin bunăvoință să devină coordonata internă ce stimulează și susține energic comportamentul. Pedepsa în această situație devine nu sancțiunea, ci pierderea prețurii și încrederii liderului. Dovedind capacități empatiche dezvoltate peste nivelul mediu, liderul înțelege subordonații, le oferă soluții la diversele lor probleme, îi determină să se lege afectiv de el.

Luând în considerare aceste premise constatăm că, atât în trecut, cât și în prezent, decidenții-lideri sunt cei care pot și fac diferența între organizații. De aceea, problema eficacității leadership-ului reprezintă o problemă de actualitate și pentru organizația militară românească, și-

nând seama de situațiile cu care se confruntă în momentul actual (reforma, schimbarea) sau cu care se poate confrunta în viitor (vezi dinamica modalităților de desfășurare a conflictelor armate contemporane).

Liderul implementează subordonaților săi ideea competenței și succesului, le inspiră încredere, le comunică înalte expectanțe, creând un adevărat efect „Pygmalion” (teorie susținută de J.S. Sterling, conform căreia dacă liderul are o atitudine pozitivă față de angajați și așteaptă de la ei o productivitate înaltă, ei vor obține o eficiență ridicată) prin care liderul și subordonații realizează o comuniune morală ce are ca scop îndeplinirea obiectivelor organizației.

Toți liderii se confruntă cu provocarea de a depăși rezistența mare la schimbare. Unii încearcă să o facă prin simpla exercitare a puterii și controlului, dar liderii eficienți învață că există modalități mai bune de a învinge rezistența la schimbare. Aceasta implică realizarea angajării voluntare față de valorile împărtășite.

Un lider trebuie adesea să intermedieze nevoile subordonaților atât în interiorul, cât și în exteriorul organizațiilor. Funcția de intermediar cere sensibilitate la nevoile multor susținători și o percepție clară a poziției organizației.

Liderul este responsabil pentru morala și normele ce guvernează comportamentul oamenilor din organizație. Liderii pot să stabilească un set de norme morale în câteva moduri. Unul este să demonstreze prin propriul comportament devotamentul față de normele etice pe care încearcă să le instituționalizeze. Liderii stabilesc tonul moral alegând cu grijă oamenii cu care se înconjoară, comunicând scopul organizației, reîntărind comportamente potrivite și articulând aceste poziții morale susținătorilor externi și interni.

În cele din urmă, încrederea, integritatea și viziunea sunt, toate, fațetele diferite ale unei proprietăți comune a artei de a conduce - abilitatea de a-i integra pe aceia care trebuie să acționeze cu ceea ce trebuie să fie făcut, în așa fel încât toate să funcționeze împreună ca un singur organism în armonie cu sine și situația în care se desfășoară.

În toate acestea, rolul liderului seamănă mai degrabă cu cel al dirijorului unei orchestre. De fapt, activitatea organizației este realizată de oamenii ce fac parte din ea, la fel cum muzica este produsă numai de către membrii unei orchestre. Liderul, totuși, are rolul principal: de a supraveghea ca munca potrivită să fie făcută la timpul potrivit, să se desfășoare în mod armonios și ca „spectacolul” general să aibă mersul potrivit, să fie coordonat și să aibă impactul dorit asupra lumii exterioare. Marele lider, la fel ca și marele dirijor al unei orchestre, pune în mișcare ce este mai bun într-o organizație. Fiecare realizare este o experiență de învățare care îi permite următorului întreprinzător să fie mult mai eficient - mai „potrivit” pentru momentul, locul și instrumentele pe care le are la îndemână. Și dacă pe termen lung organizația reușește, faptul că se sugerează că numai datorită liderului organizația a învățat cum să-ți perfecționeze contribuția nu depreciază calitatea muncii fiecăruia.

În noul context, profesia militară necesită transparență și integrare în societate, misiunile în sprijinul păcii și cele umanitare presupun sensibilitate socială, respect și conștiință civică.

Liderul militar din armata viitorului va trebui să fie mai mult decât luptător polivalent, comandant, educator și cetățean. El va trebui să fie pregătit și în domenii specifice învățământului superior civil, să aibă cunoștințe de gestionare a relațiilor publice (armatele statelor NATO au introdus cursuri de pregătire în domeniul relațiilor publice la toate nivelurile educației militare).

Viitorul lider militar va trebui să fie un bun diplomat întrucât în cadrul misiunilor internaționale pot să apară situații a căror rezolvare poate depinde de competența de bun negociator a acestuia. El va trebui să negocieze pentru aplanarea conflictelor cu beligeranții, cu populația locală, cu organizațiile nonguvernamentale, cu oficialii unor organizații internaționale (ONU), cu jurnaliștii sau chiar cu militarii din alte state.

Implicarea în activități de control al armamentului, de educare și de pregătire a forțelor armate ale altor state este încă un argument care susține formarea unor abilități diplomatice la liderii militari.

Conducerea nu apare doar ca o capacitate umană universală capabilă a fi exercitată doar de anumite persoane oriunde și oricând, pe oricine și pe orice, ci sub forma unei capacități particulare, strict dependentă de anumite particularități ale situației, ba chiar ale „momentului”. Conducerea este în funcție atât de persoană, cât și de loc sau, cum se spune în mod curent, ea presupune „omul potrivit la locul potrivit”.

Abordând astfel conceptul de leadership, interacțiunea celor două categorii de elemente (persoană și situație) rămâne hotărâtoare, dar în dinamica și evoluția lor, ele pot juca roluri diferite, ceea ce iarăși este frecvent trecut cu vederea. Astfel, uneori, situația poate fi elementul-„cheie” declanșator în formarea unor trăsături personale, alteori dimpotrivă, chiar trăsăturile personale prezente pot genera o serie de situații. Prin urmare, suntem obligați la interpretarea nuanțată a leadership-ului, la considerarea celor două entități (persoana și situația) ca aflându-se nu doar într-o simplă interacțiune, ci într-o interacțiune dialectică având momente de unitate, continuitate, dar și momente de relativă discontinuitate și contradicție.

O conducere eficientă poate transforma organizațiile de la starea prezentă la cea viitoare, creează viziuni ale unor oportunități potențiale pentru organizații, stimulează subordonaților devotamentul de a face schimbări și induce în organizații noi culturi și strategii care mobilizează și concentrează energia și resursele. Acești lideri nu se nasc pur și simplu. Ei apar atunci când organizațiile se confruntă cu noi probleme și situații complexe, care nu pot fi rezolvate într-o evoluție neghdată. Ei își asumă responsabilitatea de a remodela practicile organizaționale pentru a se adapta la schimbările mediului. Ei direcționează schimbările organizaționale care construiesc încrederea și dau putere subordonaților pentru a căuta noi moduri de acțiune. Ei înfrâng rezistența la schimbare, creând viziuni ale viitorului ce evocă încredere și

stăpânesc noi practici organizaționale. În viitorul deceniu sau în următoarele două decenii capacitatea de a conduce va deveni mai evidentă în organizațiile ce reușesc să reacționeze la condiții spastice și turbulente.

Ne confruntăm cu un viitor nesigur și instabil, dar nu cu unul fără o viziune. Viziunea este bunul de larg consum al liderilor, iar puterea este moneda lor curentă.

Ne aflăm într-un punct critic în istoria națiunii noastre și nu putem să ne întoarcem, ca indivizi sau ca țară, la ceea ce am fost acum cincisprezece ani, acum zece ani sau chiar acum un an. Viitorul este acum și este rândul nostru!

Leadership și performanță în apărarea și securitatea națională a României

INGINER DR. MARIANA ANCUȚ
DRD. ISABELA ANCUȚ

„Oamenii fac istoria, nu invers. În perioadele în care nu apar conducători, societatea stagnează. Progresul are loc numai atunci când conducătorii curajoși și capabili profită de ocazie pentru a schimba lucrurile în bine”.

(Harry S. Truman)

Majoritatea specialiștilor sunt de acord că „esența leadership-ului constă în capacitatea de a crea o viziune, motivație și elan într-un grup de oameni”¹. Însă niciunul din cei trei vectori nu poate funcționa de sine-stătător, iar cel care este cu adevărat un lider înseamnă că, pe de o parte, poate crea toate piesele componente, iar pe de altă parte, le poate aduna, folosindu-și viziunea, și le poate asambla astfel încât rezultatul să fie mai presus de „cel scontat”, să fie unul „fără termen de valabilitate”.

Când însă vorbim de domenii precum cel politic, social sau militar, dorința de a fi sau de a obține un lider adevărat, unul care să înfruntească toți parametrii de care vorbesc specialiștii din domeniu, de-

vine din ce în ce mai puternică. De aceea, obținerea, „producerea” sau formarea unui cadru, cu pregătire superioară, investit cu responsabilitatea de a conduce structuri sociale sau procese cu specializare strictă, constituie o prioritate cu semnificație majoră. Domeniul militar poate fi considerat ca fiind aria în care formarea ofițerilor de comandă trebuie să întrunească condițiile unor elemente cu valoare doctrinară, iar competența profesională are la bază optimizarea în plan curricular, în funcție de necesitățile formative și factorii generatori de presiune în sfera educațională.

O apărare eficientă presupune o pregătire eficientă a ofițerilor, lucru care deseori a constituit obiect și subiect de dispută în plan ideatic. Strategia de transformare a Armatei Române are ca unul din obiective primordiale și orientarea formării ofițerului de comandă ca lider militar, iar nevoia de lideri decurge din starea de nesiguranță și incertitudine ce caracterizează organizația militară pe timpul îndeplinirii misiunii sale constitutive.

Dar pentru a avea un lider format apare, ca într-o reacție în lanț, se impune necesitatea existenței unui tipar, a unei matrițe pentru aceasta. Transformările care au avut loc și încă au loc în cadrul armatei implică schimbări în profunzime nu numai în ceea ce privește tehnica sau instrucția, dar mai ales doctrina, învățământul. Miza în cazul acestei transformări o reprezintă tocmai securitatea și apărarea României. Se pornește de la materialul brut, de la student, absolvent sau omul care dorește să devină un agent al securității și stabilității naționale, și nu de la un tipar prestabilit și care trebuie impus. Nu mai vorbim despre uniformitate, ci despre unicitate și leadership.

A fi model se presupune că sunt îndeplinite condiții precum experiența profesională, conexiunea dintre această experiență și mediul socio-tehnic și informațional înglobat, evaluarea riscurilor și vulnerabilităților acestei meserii. Există însă un decalaj între idealul educațional și cel cerut de condițiile reale. Există, evident, în continuare, programe care conțin cunoștințe mai mult sau mai puțin relevante pentru societatea contemporană, dar care sunt esențiale pentru a construi baza

care să permită emiterea unor judecăți. Condiția impusă de realitățile lumii actuale este ca toate cunoștințele dobândite și abilitățile care decurg din aceasta să fie folosite și aplicate pentru folosul celorlalți și, implicit, cel personal.

A fi lider înseamnă mai mult decât a fi un model. Există anumite coordonate despre care putem presupune că sunt definitorii pentru lider dar există o calitate la fel de importantă ca și aceste cerințe: aceea de a fi uman, de a avea calități și defecte în egală măsură, ambele lucrând pentru binele general. A fi lider înseamnă a avea o viziune concretă, de a fi apt să-ți transmiți mesajul, să poți crea o echipă care să se implice în procesul de dezvoltare, să acționezi cu integritate și hotărât, adaptându-te și fiind flexibil față de problemele care apar, să fii consecvent și mai presus de orice disciplinat, creând puntea obligatorie dintre trecut și prezent pentru a avea opțiuni. Iar în final, să recunoști când ai greșit și să nu transformi acest lucru într-o competiție cu cei care lucrează alături și pentru tine. Toate aceste coordonate devin extrem de importante, vitale, când se aplică apărării și securității naționale.

Prin structura competențelor sale și a educației primite, ofițerul este un lider militar, dar unul a cărui funcție de conducere se intersectează cu funcția de specialist militar. De aceea, formarea și perfecționarea sa în învățământul militar trebuie continuată prin intermediul cursurilor de perfecționare și a celor de carieră.

Revenind la conceptul de leadership, în literatura de specialitate se introduce o nouă abordare, conceptul de inteligență emoțională, cu toate fațetele pe care le induce organizarea acestei abordări: domeniul intrapersonal, interpersonal, domeniul adaptabilității și cel al administrării stresului, domeniul stării generale. Inteligența emoțională oferă posibilități mult mai mari în definirea liderului, în recunoașterea acestuia, dat fiind faptul că, *„intelență emoțională au de regulă cei pe care îi numim «isteți» sau, altfel spus, cei pe care îi etichetăm ca având acea calitate aparte pe care o numim «simțul realității/simț practic».* Aceasta ține de capacitatea de a «citi» mediul politic și social și de a-l

scana; de a intui ceea ce doresc sau au nevoie alții, care sunt punctele lor forte sau vulnerabile, a rămâne neafecțați de stres și de a fi entuziaști, genul de oameni în jurul cărora tuturor le face plăcere să se afle”². Lăsând la o parte partea teoretică, aceasta s-ar traduce prin parcurgerea următorilor pași:

- autocunoașterea și autocontrolul prin conștiință emoțională de sine, caracter asertiv, independență, respect și împlinire de sine;
- interacțiunea și colaborarea cu alții prin empatie, responsabilitate socială și relații interpersonale;
- flexibilitate și realism, cu capacitatea de a putea rezolva problemele pe măsură ce apar, prin testarea realității, flexibilitatea realității și soluționarea problemelor;
- tolerarea stresului și controlul impulsurilor prin toleranță la stres și controlul impulsurilor;
- optimism și fericire.

Criticile aduse acestei abordări se referă la două aspecte. Primul aspect vizează numărul crescut de relații slabe sau inexistente între caracteristicile identificate și eficacitatea liderilor, iar al doilea vizează imposibilitatea de a determina dacă trăsăturile preexistente fac lider dintr-o persoană sau ocazia de a se afla la conducere modelează trăsăturile³. Contracurarea acestor opinii s-a făcut prin argumentarea că un individ poate reacționa diferit în contact cu mediul dintr-o organizație și cu mediul în care un lider evoluează. Studiile efectuate de specialiști au demonstrat că un lider poate fi definit fie prin perceperea ca un lider, fie prin capacitatea de a fi eficient ca un lider, iar ambele din perspectiva percepției de către alții a potențialului și statutului de lider.

În domeniul militar, selecția constituie un mod de determinare a caracteristicilor preexistente ale unui lider. Configurarea unui ansamblu de trăsături de personalitate a constituit motiv de dispută și de argumente întinse pe durata unor decenii. De exemplu, în NATO evaluarea personalității se realizează prin utilizarea unui chestionar intitulat „Big five”⁴, la care a fost adăugată o dimensiune suplimentară - „M” de la militar. Testele realizate au condus la sublinierea următorilor fac-

tori: sociabilitate, tărie de caracter și spirit militar, lucru în echipă și disciplină în muncă.

Realizarea unei paralele, conceptul de leadership față în față cu conceptul de management, lider versus manager, evidențiază și punctează importanța existenței acestui concept, transpunerea sa în realitate în toate domeniile și aspectele vieții de zi cu zi. Dimensiunea militară, având în vedere starea conflictuală din întreaga lume - și aici ne referim la conflictele „înghețate” sau la cele în plină desfășurare - devine esențială pentru definirea intereselor naționale și apărarea acestora. Nu putem vorbi despre probabilități sau posibilități în acest caz, ci doar despre performanță și gradul în care aceasta este obținută. Testele realizate de către specialiștii militari și care depistează capacitățile și potențialul de lider sunt suplimentate cu exerciții practice care urmăresc cultivarea și înnoibilarea acestora. Iar acest proces de formare și dezvoltare a liderului este cel prin care se pot obține lideri performanți.

Un lider performant va fi produsul unui proces de transformare bazat pe calități preexistente, cu folosirea unor instrumente din domeniul precum comportamentul organizațional, teoria și practica leadershipului sau, mai exact, practica lecțiilor învățate, organizarea intra-grupală sau alte aplicații din domeniile psihologiei, filozofiei sau tehnologiei. Dezvoltarea viitorului ofițer pune accent pe achizițiile atitudinal-comportamentale, pe realizarea unui echilibru între viața personală și cea publică, fundamentat de un sistem educațional și de instruire mereu înnoit și perfecționat, cu obiective riguros formulate. Esența liderului militar constă în faptul că acesta trebuie să gândească, să cerceteze, și mai ales să inoveze. Întrebările pe care acesta le pune sunt: „Ce ?, De ce ?”, nu „Cum ?, Când ?”, cum procedează managerul. Liderul militar are un caracter unic, dezvoltă, provocă și se autoeducă în permanență.

Strategia de securitate națională definește clar parametrii în care putem vorbi despre relațiile dintre leadership, performanță și apărare. Definirea intereselor naționale, a riscurilor, vulnerabilităților și amenințărilor la adresa securității naționale oferă spațiul de desfășurare a

potențialului de lider, a vectorilor în care acesta își poate demonstra capacitățile și abilitățile, perfecționarea trăsăturilor individuale mergând în paralel cu transformarea parametrilor definitorii ai securității și apărării naționale, dat fiind faptul că interesele unei țări se modifică și ele sub impactul transformărilor globale și regionale.

Globalizarea este unul din procesele care determină starea conflictuală existentă la nivel mondial. Accesul la resurse, la mecanismele de distribuție a acestora și la piețele de desfacere determină în aceeași măsură conflicte ca și diferențele etnice, religioase sau ideologice. Putem vorbi deci despre schimbări ce pot fi predictibile, ca rezultat al unor strategii și programe, sau pot fi surprinzătoare datorită proliferării anumitor riscuri și amenințări ce duc la amplificarea stării de insecuritate. În acest mediu, liderul trebuie să ia acele măsuri care să ducă la „*construcția unui nou echilibru internațional, capabil să asigure expansiunea și consolidarea libertății și democrației*”, să promoveze interesele naționale „*prin mijloace pașnic-politice, diplomatice, economice și culturale*”⁵⁵. El trebuie ca alături de măsurile de operaționalizare adecvate realizării securității naționale să asigure și transformarea instituțiilor cu responsabilități în domeniul securității și apărării naționale.

Pe plan intern, asigurarea securității interne vizează atât activitățile specifice acestei arii, dar și instituțiile prin care trebuie îndeplinit acest deziderat. Protecția, paza și apărarea locuitorilor, comunităților umane dar și a proprietăților sau infrastructurii contra amenințărilor, militare sau non-militare, umane sau naturale, trebuie realizată astfel încât să se păstreze echilibrul între democrație și starea de securitate. Păstrarea acestui echilibru în același timp cu transformarea instituțiilor necesare pentru acest proces înseamnă determinare, voință și viziune, iar sursa umană care poate demara acest proces odată atrasă în desfășurarea activităților demonstrează leadership-ul și măsura în care se ating obiectivele finale indicând, în același timp, gradul în care este asigurată performanța.

Pe plan extern, protejarea intereselor naționale și participarea la procesul de asigurare a securității internaționale necesită din plin abilitățile unui lider. Într-o lume plină de contradicții, promovarea democrației prin cooperare, modernizare accelerată și integrare înseamnă inițierea și propagarea schimbării, curaj, elan și disciplină, pentru că este o activitate care va costa timp.

Experiența istorică precum și situarea țării într-o arie geopolitică cu importanță strategică recunoscută din cele mai vechi timpuri a condus la apariția și formarea unor lideri politici și militari a căror merite au fost recunoscute pe plan intern și internațional. Viziunile acestora au urmărit în primul rând transformarea oamenilor și apoi a instituțiilor.

Transformarea Armatei României, la ora actuală, este percepută ca parte din cea a alianțelor și organizațiilor internaționale din care face parte și care vizează, cu toate, asigurarea securității și stabilității regionale și globale. Transformarea cerută a impus ca armata română să-și extindă aria de desfășurare a operațiilor, mediul strategic devenind „extins” și influențat în permanență de factori care impun schimbarea. Componentele informaționale, economice, sociale, juridice și diplomatice capătă rol determinat și trebuie abordate în mod unitar, coordonat și prin cooperare. Prin urmare, ideea unui lider unic dispare și trebuie să acceptăm ideea mai multor lideri care colaborează astfel încât să funcționeze ca un organism viu, unic.

Structurile militare sunt supuse unor intense procese de dispariție, apariție, dezvoltare și educare, care trebuie să conducă la obținerea acelor capabilități care să facă față provocărilor din mediul de securitate cu rapiditate, precizie și flexibilitate, astfel încât forțele sale să poată fi dislocate operativ și cu eficiență oriunde va fi nevoie. Comanda și structura de forțe trebuie să aibă caracter expediționar, să poată executa simultan un număr mare de operațiuni, la scară redusă dar la distanță de teritoriul național și care să fie susținute logistic pe perioade lungi de timp.

Schimbarea tipologiei conflictelor și a noului tip de război a determinat diversificarea mecanismelor, forțelor și capacităților. Dimen-

siunea militară a devenit dimensiunea militaro-civilă iar gestionarea conflictelor determină perfecționarea colaborării internaționale și adaptarea mecanismelor și instrumentelor de gestionare la situații tot mai diversificate. În această situație, capacitatea și abilitatea de lider devin primordiale pentru că, pe fundamentul formării liderului militar, se modelează liderul civil, iar ambele furnizează liderul secolului XXI.

Transformarea militară trebuie privită ca o sumă de semnificații aflate în interdependență, acestea constând în: „transformarea înțeleasă ca mod de adaptare; transformarea înțeleasă ca reformă în domeniul apărării; transformarea înțeleasă ca efect al revoluției în afacerile militare; transformarea implicând schimbări la nivelul doctrinelor, organizării și structurii forțelor, capacităților, activității de informații, instruirii, educației, achizițiilor, managementului personalului și proiectării bugetare etc.”⁶.

Caracteristicile actualelor conflicte, comparativ cu cele ale secolului XX, au dovedit o disproporționalitate în potențialul tehnologic și uman implicat. Implicarea mijloacelor informatice și a mass-media în conflicte a dus la transparența acestora, fapt ce a impus liderilor militari și politici să le ia în considerare, în cadrul procesului decizional, a reacțiilor opiniei publice, naționale și internaționale. Violența, transmutată din arealul militar în realitatea zilnică, ca rezultat al schimbării configurației noului tip de război, cere ca liderul contemporan să combine strategia militară cu cea economică, geopolitică sau informatică. În consecință, noul lider ar trebui să aibă cunoștințe din toate domeniile implicate, ceea ce ar fi practic imposibil. În esență, noul lider trebuie să aibă, mai presus de orice, acces la informație, ceea ce oferă superioritate în luarea deciziei și implementarea acesteia, și apoi să știe să concentreze și să combine soluțiile oferite de specialiștii din domeniile implicate în procesul decizional.

Din punct de vedere tehnologic, transformarea presupune îmbunătățirea capacităților care să determine un grad înalt de eficiență și interoperabilitate a forțelor, într-un mediu de securitate aflat în continuă schimbare. Gradul ridicat de disponibilitate în tehnologia informa-

ției va determina schimbarea strategiilor de securitate, militare, de înregistrare și de management al riscurilor și amenințărilor.

Transformarea tehnologică produce, conform principiului revoluției în afacerile militare, transformare la nivelul doctrinelor, organizării și structurii forțelor, capacităților etc. Noile concepte operaționale pe care se întemeiază procesul sunt motoare ale activității de transformare. Iar cei care lucrează cu aceste motoare sunt oamenii, liderul fiind mentorul lor, catalizatorul procesului însumat. În acest context, abilitatea unui lider constă în a demonstra oamenilor care creează aceste procese că activitatea lor are impact, contează⁷.

Acest aspect este cel care poate genera și disfuncționalități. Evitarea conflictelor inter-relaționale este un astfel de exemplu. Dorința de a avea în permanență aprobarea celorlalți duce la dificultăți în procesul decizional sau de exercitare a autorității, iar un lider care dorește să fie împăciuitor nu va avea nici succes, nici popularitate. Contrară acestei atitudini este cea a super-autorității, de „tiranizare” a subordonaților care conduce la micromanagement, adică la obsesia controlului subordonaților și incapacitatea delegării autorității. Unul din testele cele mai folosite în selecția viitorilor lideri de către NATO se referă la gradul de încredere pe care un lider îl capătă de la oamenii aflați în subordinea sa. Cu cât această încredere este mai mare, cu atât mai eficient este acel lider.

Un alt aspect negativ al leadership-ului este indus de revoluția tehnologică care are loc. Tehnologizarea într-un grad extrem de ridicat și transformările structurale determină o acerbă competiție, finalizată prin eliminarea celor care produc rezultate întârziate sau slabe. În acest caz competitivitatea, deși poate constitui un motor de acțiune eficace, nu este întotdeauna și eficientă, pentru că energia dezvoltată pentru a demonstra calitatea de lider se consumă în timpul procesului, narcisismul și complexul de tip Monte-Cristo fiind calitățile cele mai pregnante, rămase ca definatorii ale personalității liderului respectiv. În aceeași măsură, explozia generației tinere duce la respingere și neîncredere din partea generației mai vârstnice și care se consideră îndreptățită la postura de lider.

Analiza procesului de transformare din cadrul armatei române a determinat și analizarea gradului de performanță atins în aceste structuri. Este evident că dorința de a face parte din structuri internaționale și de a avea o poziție geopolitică privilegiată, dată fiind situarea geostrategică a țării, a generat folosirea unor indicatori externi pentru atingerea cotelor cerute de alianțele internaționale, parametrii economici și sociali fiind luați în calcul într-o măsură redusă sau eronat.

Prin urmare, corelarea responsabilităților armatei române cu cele definite și asumate la nivelul NATO trebuie să urmărească promovarea intereselor României. Modernizarea tehnologică militară nu se poate face în detrimentul sectorului social, cu fracturi la nivel financiar, bugetar sau uman.

O ruptură se poate constata în participarea română la PESA. Deși declarată o prioritate a politicii de apărare, realitatea ne arată că nu există programe sau acțiuni care să demonstreze implicare română în dimensiunea militară a Uniunii Europene, contribuția actuală la gestiunea situațiilor de criză fiind subdimensionată în raport cu mărimea forțelor armate românești. Conceptual, contribuția românească poate fi încadrată cel mult la capitolul „modestă”, fără nicio intenție de dobândire a capacității de influențare și asumare a responsabilității în elaborarea și implementarea strategiilor și conceptelor europene de securitate.

Deși o decizie eficientă a fost cea privind raportarea contribuției de forțe și capacități militare pentru Catalogul Uniunii Europene și pentru Alianța Nord-Atlantică, pe baza principiului setului unitar de capacități militare, valorificarea oportunităților oferite de proiectele și inițiativele desfășurate sub egida Agenției Europene de Apărare nu s-a făcut decât parțial. România rămâne singurul membru al acestei agenții care nu a aderat la Codul de conduită pentru achizițiile din domeniul apărării, fapt care duce la o percepere negativă a atitudinii României față de dezvoltarea și evoluția PESA.

De aceea, obținerea performanței în securitatea și apărarea națională a României presupune schimbarea politicii Ministerului Apărării

rii Naționale prin reconsiderarea participării la dimensiunea militară a PESA și consolidarea rolului României în cadrul Uniunii Europene.

Acest lucru se poate realiza prin participarea, sub coordonarea Ministerului Afacerilor Externe, la procesul de implementare a Strategiei Europene de Securitate, a cadrului normativ și instituțional creat de Tratatul de reformă al Uniunii Europene, semnat la Lisabona, la implementarea acestor concepte la nivel național, la continuarea participării la procesul de revizuire a Conceptului Uniunii Europene de răspuns militar rapid și participarea la finalizarea și implementarea studiului privind interoperabilitatea forțelor și capacităților militare ale statelor membre ale Uniunii Europene. Continuarea participării la misiunile desfășurate sub egida OSCE sau ale Uniunii Europene este un aspect pozitiv în asigurarea și consolidarea poziției României în zonă și pe glob.

Respectarea programului privind prioritățile pe care România le are pentru perioada imediat următoare în domeniul dezvoltării capacităților militare, participarea la inițiativele și programele Agenției Europene de Apărare, precum și la activitățile ce vizează formarea și instruirea în cadrul PESA, constituie indicatori importanți în determinarea nivelului de performanță ce se poate obține în asigurarea apărării și securității naționale.

În prezent, existența diferenței între politica socială și cea publică este o controversă intensă și care cert nu indică performanță în sistemul politic actual. Atingerea dezideratelor impuse de asumarea obligațiilor internaționale provoacă intense dezbateri în care motivul financiar este des invocat. Păstrarea însă a performanțelor obținute, cu greutate și sacrificii, determină scindare chiar în interiorul instituțiilor. Distanța dintre politic și militar începe să se evidențieze în condițiile în care liderul declarat eficient și care presupune îndeplinirea a două roluri - unul carismatic și unul arhitectural - este incapabil și nu dispune de instrumentele necesare îndeplinirii dualului rol. Prin carismă liderul demarează acțiunea, pune în mișcare roata umană, iar arhitectural liderul ar trebui să se ocupe de aspectele legate de concepția organizațională și de sistemele de control și recompensare. În prezent, dacă putem

vorbi despre carismă, despre recompensare nu. Avem sistem de control extins pe mai multe niveluri, dezorganizat dar intens. Este greu să transmiți o viziune despre viitor când lipsa fondului de bază, ca să nu mai pomenim de recompensă, determină o reticență crescută față de viziunea viitorului. Șomajul în creștere, violența, nesiguranța, toate duc la creșterea lipsei de încredere în lider și la o cascadă de greșeli determinate de aceasta.

Specialistul Manfred Kets de Vries spune că un bun leadership are cei patru S: speranță, spiritul omeniei față de ceilalți, smerenie în fața realității și simțul umorului în orice situație. Este greu de păstrat zâmbetul pe buze când vorbim despre securitate și apărare națională. Totuși, experiența istorică a demonstrat că România dispune de suficiente resurse în ceea ce privește furnizarea de lideri capabili, apți să promoveze interesele României în situații extrem de grave și complicate. Posibilitățile oferite de oportunitățile create, urmare a schimbărilor geopolitice, pun problema formulării unor alegeri corecte, bazate pe viziune, motivație și elan. Întrebarea care se pune este dacă în prezent există acel lider.

Note:

1. Landsberg Marx, *Leadership*, Editura Curtea Veche, București, 2005, p.16.
2. Pitino Rick, *Profil de lider*, Business Tech International Press, București, 2000, p.69.
3. Manolache Ioana, *Personalitate și leadership*, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, Sesiunea de Comunicări Științifice „Strategii XXI”, București, 2006.
4. Rolland Jean, *L'evaluation de la personnalité. Le modèle en cinq facteurs*, Pierre Mardaga Editeur, Sprimont, 2004.
5. *** *Strategia de Securitate Națională a României*, C.N. „Imprimeria Națională” S.A., București, 2007, p.11.
6. Gabor Gabriel, *Transformarea organizațiilor militare în actualul mediu globalizat - teză de doctorat*, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2009, p.9.
7. De Vries Manfred Kets, *Leadership - Arta și măiestria de a conduce*, Editura CODECS, București, 2003, p. 91.

**INVESTIGAREA
FENOMENULUI
MILITAR**

Problematika securității globale în contextul transformărilor actuale din mediul internațional (4)

ING. DR. MARIANA ANCUȚ

(urmare din nr.3 /2009)

Globalizare

Din perspectiva istorică, putem aprecia că au existat patru motive care au determinat oamenii să-și părăsească orizontul local și să încerce să descopere o „lume nouă”: dorința de cucerire, spre a-și consolida securitatea fizică individuală sau de grup și pentru a-și amplifica puterea politică; dorința de prosperitate, ca urmare a impulsului firesc și specific fiecărui om de a-și asigura o viață mai bună; prozelitismul, în încercarea de a răspândi cuvintele divinității și de a converti și pe alții la propria credință; curiozitatea, care ține de structura de bază a naturii umane, al cărei specific ne determină să aflăm, pe cât posibil, cât mai multe despre ceea ce ne înconjoară¹. Primii „actori” ai globalizării au fost militarii, comercianții, predicatorii și aventurierii, ale căror încercări sunt cunoscute încă din antichitate.

Sfârșitul Războiului Rece, bazat pe logica echilibrului bipolar, a generat o nouă dinamică a conflictului global, ca urmare a vidului creat

de colapsul sistemului bipolar internațional și caracterului globalizării de fenomen inevitabil, într-o lume împărțită în sfere de influență, care „pare să localizeze societatea contemporană într-o epocă a violenței culturale și etnice”².

De-a lungul timpului, globalizării i s-au dat diferite accepțiuni, ajungându-se chiar la introducerea în uz a verbului „a globaliza”, pentru prima oară apărut, în anul 1944, în „Merriam Webster Dictionary”³. Anterior existau numai conceptele *global* și *globalizare*, semnificându-se doar o extensie a legăturilor de diverse tipuri dintre localități, care au dat naștere unui fenomen nou, dar și unui atribut special. Ulterior au apărut conceptele de *spațiu global* sau *geografie globală* care elimină influențele negative ale distanțelor dintre localități și le leagă unele de altele, realizându-se noi hărți pe care semnele convenționale marcau sensuri ale deplasărilor, migrărilor, comunicațiilor sau schimburilor dintre oameni.

Globalizarea este un concept foarte des utilizat, care a trecut de la un jargon specializat, la un adevărat clișeu, trezind multă pasiune atât în rândul mass-mediei internaționale, cât și al diferitelor organizații neguvernamentale, al mediului politic, militar sau al publicului larg. Unii îl percep ca o *uniformizare*, alții, dimpotrivă, ca o *diversificare*, controversele în abordările actuale vizând cinci probleme specifice:

- originea și periodizarea;
- delimitarea conceptelor;
- factorii cazuali;
- efectele proceselor;
- traiectoriile globalizării.

Deosebirile fenomenului contemporan al globalizării față de precedentele forme integraționiste sunt:

- scara la care se manifestă fenomenul (anterior regională, actual mondială);
- ritmul schimbărilor (sub impactul tehnologiei informației);
- sprijinirea pe progresul tehnologic.

Accesul liber la informație sprijină determinant fenomenul în realizarea unor legături concomitent emoționale și politice, uneori chiar în timp real.

În ultimele decenii s-au consacrat mai multe perspective de abordare a globalizării. Cea mai abundentă în analize este perspectiva economică, având drept punct de pornire studiul economiilor de scară și desfășurându-se cu stăruință asupra internaționalizării piețelor. Astăzi încep să fie tot mai frecvente analizele perspectivei politice, axate pe problematica noii ordini și ținând constituția societății globale. O largă audiență au și studiile vizând perspectiva hegemonică, preocupate de descifrarea mecanismelor controlului global asupra resurselor, cu varianta accesului la puteri (economice, politice, militare, culturale etc.). Nu puține sunt analizele ce relevă perspectiva ezoterică, încercând, între altele, să acrediteze ideea programatică a unei uniuni politice a elitei planetare.

Superglobaliștii definesc globalizarea ca o nouă epocă, în care statele naționale vor dispărea, se va crea o piață unică globală, iar guvernele naționale nu vor avea decât rolul de curea de legătură între capitalul global și piețele naționale. Prin tezele care afirmă că noua economie va evolua spre forme de organizare socială globală și că noua societate globală emergentă se instituie ca „sfârșit al istoriei” - așa cum se exprimă Fukuyama - sau ca scop final al evoluției umane, viziunea superglobaliștilor se situează la intersecția neomarxismului cu neoliberalismul.

Scepticii invocă mai ales argumente istorice și consideră globalizarea ca un mit contemporan. Ei își bazează argumentația pe date statistice care arată că fluxurile comerciale și de investiții contemporane nu sunt deloc mai mari astăzi, ci se află la același nivel ca în secolul al XIX-lea. Forțele internaționale depind mai ales de puterea de reglementare a guvernelor naționale. Ei consideră că asistăm, mai degrabă, la un fenomen de „regionalizare” a lumii în trei mari blocuri economice: Europa, Asia-Pacific și America de Nord.

Transformaliștii consideră globalizarea ca forță principală a schimbărilor sociale, politice și economice actuale. Ei nu propun un model și un sens, ci consideră că globalizarea este un proces îndelungat, confruntat cu multe contradicții pe parcurs. Teza lor principală este că globalizarea reconstituie puterea, funcțiunile și autoritatea guvernelor naționale. Acestea vor fi disputate de către guvernele naționale cu noi actori, ajungându-se, în final, la divizarea puterii și suveranității naționale. Pentru ei, suveranitatea este înțeleasă mai mult ca mijloc de negociere politică în cadrul unor rețele transnaționale complexe, și mai puțin ca simbolistică a unor bariere teoretice.

Observăm astfel că, mai mult decât oricând, epoca în care trăim oferă o viziune de ansamblu asupra oportunităților extinse pentru o dezvoltare reală la nivel global, cu tendințe de manifestare spre un progres egal asupra tuturor regiunilor orientate spre integrarea globală economică, socială, politică, financiară sau de securitate.

Globalizarea este prin excelență un proces integrativ, de mare complexitate, care trebuie privit la nivelul planetei și care implică observarea și cercetarea simultană a tuturor laturilor sale esențiale, a întregului angrenaj economic, politic și social, cu efectele pozitive și negative pe care procesele parțiale le produc asupra sistemului și asupra subiecților sistemului.

Multe dintre problemele contemporane, determinate de interacțiunea proceselor și fenomenelor economice, tehnice, politice, sociale, culturale, ecologice sau militare sunt, în ceea ce privește scopul, de importanță mondială. Unele dintre ele sunt probleme grave, cu o dinamică exponențială, de care depinde într-o măsură din ce în ce mai mare soarta planetei și care nu pot fi rezolvate decât în comun: explozia demografică, migrația și eradicarea sărăciei, securizarea socială, poluarea mediului, stabilitatea și pacea, securitatea globală, biotehnologia etc., cu consecințe asupra statutului ființei umane.

Este și cazul altor fenomene negative și imprevizibile, precum conflictele etnice și religioase, producerea și consumul de stupefiante, traficul de carne vie și organe umane, precum și traficul ilicit de teh-

nologii nucleare, de echipamente și tehnologii strategice, de armamente, muniții și substanțe toxice și explozive. De asemenea, fenomenul terorist internațional continuă să fie una dintre principalele amenințări la adresa societății umane și a stării ei de securitate, dar și un pericol social deosebit de grav, atât pentru structura și coeziunea socială, cât și pentru securitatea indivizilor și a statelor.

Toate acestea implică o soluție și o acțiune comună la nivel planetar. Și cum interdependențele la scară mondială cresc exponențial, posibilitatea soluțiilor izolate, parțiale, devine incompatibilă pentru statul-națiune sau comunitatea locală. De aceea, globalizarea se creează pe sine ca o nouă entitate civilizatoare, cu un sistem de relații noi, planetare, cu o economie mondială, cu structuri și norme juridice globalizatoare, ca un nou echilibru între progresul economic și protecția socială.

Prin conceptul de globalizare se reflectă realitatea obiectivă, într-un anumit stadiu de dezvoltare a societății umane la scară planetară, precum și o realitate virtuală pe cale de a se dezvolta, în mod obiectiv, după legile dialecticii social-istorice, atunci când condițiile concrete o impun.

Ca obiect de cercetare, globalizarea este un fenomen la scară planetară, o nouă ordine mondială, perfecționată și ajustabilă care, prin transformarea continuă de către voința umană, devine deci fenomen social.

Convențional, reținem sinonimia aparent perfectă dintre „*globalizare*” (noțiunea preferată de literatura americană) și „*mondializare*” (utilizat de literatura franceză), aceasta din urmă fiind atributul proceselor ce cuprind întreaga lume, în timp ce „*globalizarea*” include și consecințele acestor procese⁴.

O altă nuanțare pe care o dezvoltăm în continuare vizează trinomul „*globalizare*” (definită ca proces multidimensional, ca fenomen de integrare și impunere a interoperabilității economiilor țărilor lumii, prin intermediul fluxurilor comerciale și financiare, precum și a schimbului de informații și tehnologii), „*globalism*” (definit ca ideologie

neoliberală a dominației pieței mondiale) și „globalitate” care exprimă, în esență, societatea mondială, multidimensională, policentristă, contingentă și politică⁵.

De la sensul tradițional al adjectivului global - „răspândit în întreaga lume” - s-a ajuns la sensul curent: „care ia în considerație toate elementele unui ansamblu, care rezultă din însumarea elementelor de același fel”⁶. Acest sens ține, mai curând, de globalizare.

Alți autori definesc procesul globalizării „ca acel proces natural, care trebuie să desfacă legăturile tradiționale economice, politice și sociale ale statului-națiune, fiind efectul însumat al unei multitudini de intenționalități, mergând de la acelea ale entităților microsociale, până la acelea ale entităților statale sau ale grupurilor transnaționale de interes, înlocuindu-le cu o structură orizontală, flexibilă și neîngrădită, tip rețea coordonată la vârf de o putere supranațională”⁷.

Din perspectiva acestei definiții - care în opinia noastră pare a fi atât complexă cât și completă - putem evidenția caracteristicile de bază ale procesului globalizării, și anume:

- constituie un ansamblu distinct de concepte, criterii, principii și instituții omogene legate sistemic între ele;
- prefigurează o nouă realitate social-istorică;
- are atât caracter interdisciplinar, integrativ, cât și corelativ cu sociologia, dreptul, antropologia socială și culturală;
- are un caracter universal, întrucât studiază un fenomen universal - globalitatea - sub toate aspectele;
- este nemijlocit legată de istorie, de prezent și, mai ales, de viitorul planetar al umanității, fiind expresia obiectivă a realităților pe care le trăim, precum și a celor care se prefigurează;
- are un caracter dinamic și prospectiv, creativ și inovativ, de re-proiectare a sistemului global, continuu perfectibil⁸.

La baza acestor caracteristici, apreciem că stau următoarele principii:

- democrația și statul de drept, ca o condiție sine-qua-non a evoluției procesului;

- pluralismul politic, economic și social;
- coeziunea și omogenizarea lumii;
- dezvoltarea durabilă;
- cooperarea internațională dinamică;
- solidaritatea și toleranța;
- comunicarea și transparența;
- performanța și eficiența;
- autoreglarea sistemului;
- un sistem global de securitate.

După părerea noastră, această abordare implică o serie de riscuri sau, mai degrabă, provocări cărora viitorul trebuie să le găsească răspunsuri, printre care, cele mai relevante în opinia noastră sunt:

- reconsiderarea funcțiilor statului și a suveranității sale, determinate de regionalizare și globalizare, în principal prin apariția organismelor suprastatale;
- dispariția unor structuri statale pe considerente etnice și religioase;
- diferențierile economice și tehnico-științifice de la o regiune la alta;
- economia subterană;
- internaționalizarea terorismului și crimei organizate;
- explozia demografică, paralel cu cronicizarea sărăciei;
- degradarea mediului natural;
- hegemonia la scară mondială.

Astfel, într-un context mai larg, apreciem că globalizarea presupune integrarea întregii lumi prin eliminarea barierelor politice, economice, tehnologice, culturale și de securitate, reprezentând un proces important în ceea ce privește transferul de cunoaștere la nivel global, care produce însă și efecte negative asupra civilizației.

Globalizarea în domeniul militar se referă la rețelele de interdependență, pe distanțe mari, care implică forța și amenințarea sau promisiunea utilizării forței⁹. Mai mult, o dată cu sfârșitul Războiului Rece asistăm la o intensificare a contactelor și interconexiunilor comple-

xe între grupurile de națiuni care anterior erau ostile. Vechile alianțe, create pentru a contracara orice acțiune ce ar fi ținut spre modificarea echilibrului de putere, se remodelează și se restructurează acum, tocmai pentru a face față noilor provocări și amenințări la adresa securității naționale sau a păcii mondiale, în contextul noului mediu creat de interdependențele crescânde dintre națiuni.

În același timp, statele își regândesc politicile naționale de securitate și apărare sau își redirecționează atenția spre formarea de alianțe noi sau integrarea în vechile alianțe restructurate pentru a putea contracara noile amenințări ale globalizării, care nu mai sunt exclusiv naționale și nu mai pot fi soluționate individual, de către fiecare țară în parte.

Păreră noastră este că procesul de globalizare aduce cu sine globalizarea riscurilor, amenințărilor, pericolelor, sfidărilor și provocărilor la adresa statelor-națiune, creează premisele apariției unor concentrări de putere militară, fapt ce ne determină să afirmăm că siguranța militară nu mai poate fi considerată doar ca expresie a acțiunii factorului militar, și că se impune o reconceptualizare a siguranței naționale în contextul globalizării.

Pe fundalul noului mediu internațional de securitate, marcat de evoluții și schimbări majore, caracterizat printr-un grad ridicat de instabilitate, imprevizibilitate, precum și prin manifestarea unor riscuri și amenințări noi, asimetrice, valul de atacuri teroriste care a debutat cu atentatele de la 11 septembrie 2001 a atras atenția asupra necesității de a reevalua întregul concept de securitate și de a reforma structura sectorului de securitate, astfel încât noile amenințări să poată fi gestionate adecvat, atât la nivel internațional, cât și la nivel individual¹⁰.

Atât globalizarea ca fenomen, cât și securitatea globală, ca proces, sunt caracterizate de două **dimensiuni – cheie**:

1. Dimensiunea spațio-temporală cu:

- extensia rețelelor globale;
- intensitatea intercomunicării globale a rețelelor;
- viteza/intensitatea fluxurilor globale;
- impactul interconectării globale.

2. Dimensiunea organizațională cu:

- infrastructura globalizării;
- instituționalizarea rețelelor globale și a exercitării puterii;
- modurile dominante de interacțiune globală;
- stratificarea globală prin sistemele birocratice supranaționale.

Suntem convinși că aceste dimensiuni pot da naștere unor discuții, controverse sau polemici, însă considerăm că reprezintă un punct de plecare spre o analiză sistemică a fenomenului globalizării și a securității globale ca proces, circumscris existenței logice a acestui fenomen.

(continuare în nr. 1/2010)

Note:

1. Teodor Frunzeti, *Op.cit.*, p.12.
2. Yahya Sadowski, *The Myth of Global Chaos*, Brookings Institute Press, Washington DC, 1998.
3. *** Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, nr. 2/2007, p.71.
4. Vasile Stănescu, *Știința globalizării*, Editura All, București, 2005, p.32-33.
5. U. Beck, *Ce este globalizarea?*, Editura Trei, București, 2003, p.118.
6. Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, *DEX-Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția aII-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p.426.
7. A.Dimescu, *România Europeană - prioritate națională*, în „România în lume”, [http:// www.romaniainlume.ro/articole/14.pdf](http://www.romaniainlume.ro/articole/14.pdf).
8. V. Stănescu, *Op. cit.*, p.38.
9. Marian Zulean, *Armata și societatea în tranziție*, Teza de doctorat, Biblioteca Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
10. Raportul „*Exercițiul de monitorizare a instrumentelor de control parlamentar asupra sectorului de securitate*”.

Harghita și Covasna - conviețuire și conflictualitate. Studiu de caz (2)

LOCOTENENT-COLONEL ILIE PENTILESCU

(urmare din nr. 3/2009)

Cele trei obsesii, a holocaustului, a segregacionismului și deznaționalizării trezesc și conturează în mintea și inima românului, la nivel colectiv, două perechi de concluzii, și anume: pentru cei care trebuie să vină în zonă sentimentul **pedepsei** la unii și cel al **mesianismului** la alții, iar pentru cei care rămân în afara zonei, acela al **tolerantului excesiv** și al **luptătorului pentru dreptate**¹.

Interesant este că, analizând aceleași lucruri la maghiari se evidențiază faptul că ar exista aproape o imagine în oglindă, axată pe reprezentările pe care le au ei despre români, bazându-se pe informații venite tot prin mass-media (de data aceasta maghiare), pe cele spuse de liderii lor, cele povestite de cei mai în vârstă, și cele trăite de ei alături de români. Toate aceste informații ajunse la ei întăresc o veche frică a maghiarilor, aceea a **stăpânirii**. O teamă primară a maghiarilor este legată tot de pierderea de teritorii, fapt care îi face să îi vadă pe români

ca fiind niște venetici care au fost primiți pe pământuri maghiare, s-au răzvrătit împotriva celor ce i-au primit și care acum nu mai recunosc dreptul lor milenar asupra acestor teritorii. Din această idee de forță reies trei obsesii adiacente, și anume cea a forțelor de ocupație, a schimbării compoziției etnice și a naționalismului².

Obsesia forțelor de ocupație se fundamentează pe crearea în zonă a unor unități militare, care ar avea sarcina să-i supravegheze în tot ceea ce fac, pe faptul că în forțele de ordine (poliție, armată, servicii secrete) sunt majoritari românii sau numai români, pe existența mai multor școli românești decât maghiare, pe înființarea forțată a Episcopiei Harghitei și Covasnei deoarece nu întrunește numărul de credincioși necesari unei episcopii. Acestea construiesc în mintea maghiarului de rând imaginea unor români care fac ce doresc și nu respectă drepturile minoritarilor, comportându-se ca niște stăpânitori.

Obsesia schimbării compoziției etnice își are rădăcini în acțiunile de industrializare ale regimului comunist, când au fost aduși mulți români în zonă sub pretextul lipsei forței de muncă, iar unii maghiari au fost mutați în alte locuri din țară; și ea este întărită de unele recomandări fățișe ale anumitor partide politice din opoziție, privind îmbunătățirea configurației etnice în zonă.

Obsesia naționalismului este izvorâtă ca reacție la acțiunile realizate în comunism, privind românizarea unor școli maghiare sau alte asemenea evenimente interpretate ca neacordarea drepturilor cuvenite. Ea se bazează, în esență, și pe un mecanism colectiv de proiecție, prin care îi văd și îi caracterizează pe alții, prin propriile caracteristici care nu pot fi recunoscute, dar această obsesie este sprijinită și de existența unor partide politice românești de orientare naționalistă, și mai ales de acțiunile și afirmațiile unor membri ai acestora. În mod inevitabil, aceasta îi face să se simtă într-o poziție inferioară și îi determină pe toți cei cuprinși de ea să aibă comportament revendicativ, cerând sprijinul tuturor pentru normalizarea situației.

Aceste trei obsesii ale maghiarilor, a forțelor de ocupație, a schimbării compoziției etnice și a naționalismului, care sunt perfect

opuse celor românești, activează și delimitează în mintea și inima maghiarului de rând și la nivel colectiv două tipologii, și anume: **asupritul** sau **victima**, care se străduiește să obțină și să mențină anumite drepturi ce i se cuvin și **alesul**, care urmărește realizarea misiunii de recâștigare a teritoriilor pierdute.

La nivelul românilor din Harghita și Covasna, datorită evenimentelor trăite în viața cotidiană, referitoare la comportamentul maghiarilor, cât și al românilor din celelalte județe, se structurează o frică primară ce ține de sentimentul **asimilării**. Ei se simt izolați, cu multe probleme de care nu prea se interesează nimeni, străini în propria țară, nereprezențați la nivelul țării. De aici se desprind câteva obsesii ale lor, și anume cea a nedreptății, a listelor negre, a marginalizării și a duplicității maghiarilor.

Obsesia nedreptății pornește de la ideea că românii, fiind o minoritate în zonă, se simt frustrați de anumite drepturi și consideră că maghiarii fac discriminări atunci când este vorba de diverse acțiuni în care sunt implicați și români și maghiari, cum ar fi la angajări, la trimiteri în șomaj, la începerea unor afaceri, la reprezentarea în parlament. Acest lucru face ca suspiciunile să fie prezente permanent și ca această idee să fie folosită și ca scuză împotriva insucceselor obținute. Ea a fost întărită și de evenimentele de după 1989, când în școli au fost desființate clase sau secții românești, profesorii români au fost determinați să părăsească zona, unii români au fost maltratați sau li s-au distrus diverse bunuri și pentru toate acestea nu s-au găsit vinovați. Ei se simt cu atât mai mult nedreptățiți, pentru că nici măcar nu s-au recunoscut și nu se recunosc aceste acțiuni care au avut loc împotriva lor.

Obsesia marginalizării este legată, în special, de folosirea limbii maghiare și este mai pregnantă la cei veniți mai recent în zonă. Ea este determinată și de greutatea găsirii unei locuințe, întemeiată pe ideea că maghiarii nu vor să le ofere locuințe sau să-i primească în gazdă. Cu toate acestea, chiar și cei care locuiesc de mult timp se simt nețuți în seamă și excluși. Nu sunt considerați de-ai locului, sunt văzuți ca venetici și, prin urmare, nu pot avea contribuție însemnată la rezol-

varea problemelor. La întruniri sau diverse ședințe se vorbește în limba maghiară, chiar dacă printre participanți sunt și cei care nu cunosc această limbă. Ei spun că maghiarii își văd de treaba lor și îi tratează cu indiferență, ca și cum nu ar exista.

Obsesia listelor negre este cea mai recentă și nu este încă în conștiința tuturor, sau la românii din toate zonele de acolo. Ea a apărut o dată cu evenimentele din 1989 când, după spusele românilor, maghiarii erau pregătiți și au scos imediat la iveală tot felul de liste cu diverse statistici privind elevi și profesori români din școli, sau numele și adresele românilor din fiecare cartier, stradă, bloc. Apoi au mai existat diverse liste pe care erau amenințați că au fost trecuți în vederea eliminării. Definitiv este faptul că românii nu se mai simt în siguranță, le este teamă să vorbească despre problemele pe care le au în prezența maghiarilor și chiar când aceștia nu sunt prezenți, destul de greu dau detalii despre diverse fapte. La aceasta a contribuit și faptul că toate cercetările care au fost făcute în zonă de ziariști, de parlamentari sau de alte persoane n-au făcut decât să **agite lucrurile**, fără să **rezolve mare lucru**. Ele i-au expus pe cei care au dat diverse declarații și apoi i-au lăsat să se descurce singuri cu diversele presiuni la care au fost supuși.

Obsesia duplicității se referă la faptul că românii au început să-i considere pe maghiari ca având „două fețe”, sau mai bine spus două Eu-ri, unul care este folosit în viața cotidiană, binevoitor și normal, pe care l-am numit *Eu minoritar*, deoarece comportamentul dictat de el este acela al unui minoritar integrat perfect în viața societății și a țării, și altul care se activează, ori de câte ori se ajunge să se discute probleme privind istoria și drepturile asupra teritoriilor respective, iar pe acesta l-am numit *Eu imperialist*. Această obsesie a românilor a fost întărită de evenimentele de după 1989, când mulți dintre maghiari s-au transformat, parcă instantaneu, și din prieteni au devenit dușmani, cerându-le românilor să plece din zonă că nu îi mai pot suporta. La consolidarea ei contribuie și afirmația românilor că emisiunile din mass-media în care se discută diverse probleme ale UDMR-ului au ca efect

schimbarea comportamentului maghiarilor de rând față de români, modificare de mică amploare, ca de exemplu faptul că nu se mai salută pentru câteva zile, sau sunt supărați și nu mai vorbesc. De atunci, românii au observat că, pentru ca relațiile să nu se strice între ei și maghiari, trebuie ca în discuțiile purtate să nu depășească un anumit punct, și anume să nu aducă vorba despre cererile maghiarilor, despre documente și dovezi istorice ale conviețuirii, sau alte asemenea lucruri.

Toate aceste patru obsesii ale românilor din secuime, și anume cea a **nedreptății, a marginalizării, a listelor negre și a duplicității** conturează, din punct de vedere al caracteristicilor, două tipologii, și anume **victima** cu variantele „cel părăsit” și „cel izgonit” și **conducătorul** sau salvatorul românismului.

Din confruntarea tuturor acestor tipuri se naște cea mai mare obsesie, definitivă și pentru unii și pentru alții, și anume aceea a **contorizării etnice**³. Ea constă în permanenta luptă privind respectarea proporțiilor etnice în toate acțiunile întreprinse și în verificarea riguroasă, ca nu cumva aceasta să fie încălcată. Ea îi determină și pe unii și pe alții să-și pună mereu întrebări de tipul: câți directori sunt români și câți sunt maghiari?; câte școli sunt românești și câte maghiare?; câți profesori români și câți maghiari?; câte străzi cu nume românesc și câte cu nume unguresc?; câte monumente au românii și câte au maghiarii?; câți români au primit apartamente și câți maghiari?; câți români au fost trimiși în șomaj și câți maghiari?; câți consilieri români și câți consilieri maghiari?; câți polițiști români și câți maghiari?; etc. Ori, o asemenea abordare a problemei va întări mereu diferențele dintre cele două etnii care vor fi în perpetuă luptă pentru supremație, ceea ce va deschide posibilitatea stârnirii cu ușurință a unor conflicte în zonă. Ea își va pune amprenta și va influența foarte mult profesionalismul în zonă, care va avea de suferit de pe urma ei. Va fi însă foarte greu de eliminat această obsesie, pentru că ea face apel la sentimentul identitar și nu, în ultimă instanță, la instinctul de conservare stârnit sub amenințarea înlăturării. Bineînțeles că, până la un anumit punct, ea este normală, dar exagerarea ei trebuie să fie un mare semn de întrebare privind intențiile celor care o propagă.

Declararea unilaterală a independenței provinciei Kosovo (din Serbia) a readus în spațiul public românesc dezbaterile referitoare la obținerea autonomiei teritoriale a așa-zisului „Ținut secuiesc”, dezbateri provocată de liderii comunității maghiare din România, atât de cei „moderați”, cât și de cei „radicali”. Reprezentanții autorizați ai clasei politice românești, ai mediului academic, ai societății civile și mass-media au apreciat, aproape în totalitate, că nu există o similitudine între situația din Kosovo și cea din Transilvania, respectiv din județele Covasna, Harghita și parțial Mureș și că, în aceste condiții, Kosovo nu poate constitui un precedent în acest caz. Argumentele invocate sunt de domeniul evidenței, atât cele referitoare la modul cum a gestionat România problema minorităților, după decembrie 1989, cât și cele ce decurg din statutul țării noastre de membră a Uniunii Europene și a NATO.

Așa cum este cunoscut, o poziție singulară au avut-o liderii maghiari. Astfel, „moderatul” Arpad Antal, într-un interviu la radio BBC, afirma: „Sunt momente în care știm că nu se poate face un pas înainte, sunt momente în care știm că se poate. Noi considerăm că acum este un moment prin care putem să sensibilizăm comunitatea internațională în a ne sprijini aceste revendicări, fără a trece prin anumite organe ale statului”⁴.

Tókéş László, participant la Universitatea de Vară de la Băile Tușnad din iulie 2008, a făcut o radiografie a ultimilor 20 de ani din viața maghiarilor din Transilvania. Europarlamentarul a comparat situația maghiarilor din Transilvania cu cea a tibetanilor și crede că autonomia este singura soluție pentru această etnie. Tókéş a afirmat că maghiarii au nevoie de o politică de autonomie și spune că ar trebui să învețe din lupta partizanilor conduși de Dalai Lama. În opinia europarlamentarului există similitudini între cele două zone și de aceea se impune obținerea autonomiei. „În 1951, Tibetul a fost atacat și ocupat de chinezi. De 90 de ani Ardealul a fost înglobat și supus unui proces asimilativ, ale cărui rezultate se văd acum, când maghiarii din Transilvania se destramă”. Tókéş spune că, la fel ca și în cazul tibetanilor, ma-

ghiarii din Transilvania nu doresc decât autonomie și trebuie să obțină sprijinul Europei pentru realizarea acestui obiectiv. „Deși am plătit scump, noi ducem o politică minoritară dreaptă și justă și vrem să obținem autonomie pe căi pașnice”, a mai spus deputatul european, care a insistat că există asemănări între situația cu care se confruntă maghiarii din Transilvania și locuitorii Tibetului.

„Așa cum a spus și Dalai Lama, că poporul tibetan a devenit minoritar în Tibet, așa spun și eu că maghiarii au devenit străini în propria lor țară, că se simt ca niște outsiders”, a mai spus Tókécs László. Acesta a subliniat că maghiarii din Transilvania ar avea nevoie de un plan Ahtisaari, cum s-a întâmplat în Kosovo, ținând să precizeze că toți trebuie avute în vedere elementele specifice fiecărui caz⁵.

Participanții la dezbateră Universității de Vară au căzut de acord că intervenția armată nu este o soluție pentru obținerea drepturilor minorităților. La dezbateră cu tema „Drepturile omului și protecția minorităților în Europa” au participat fostul ministru de Externe al Ungariei, Martonyi János, europarlamentarul FIDESZ (principalul partid de opoziție din Ungaria), Schöpflin György, vicepreședintele Comisiei pentru Politică Externă din Parlamentul de la Budapesta, Szabó Vilmos și profesorul universitar Alexandra Ionescu, de la Facultatea de Științe Politice din București. Întrebat dacă e nevoie de forță armată pentru dobândirea drepturilor minorităților, europarlamentarul maghiar Schöpflin György a spus că aceasta nu ar duce la rezolvarea problemei, chiar dacă ar putea crea un sentiment de teamă în rândul celor cărora li se solicită aceste drepturi. La rândul său, Szabó Vilmos a subliniat că trebuie evitat orice conflict armat, deoarece nu este o cale de obținere a acestor drepturi. „Plecând de la realitățile vieții, nu pot exclude un conflict armat și mă gândesc aici la Macedonia sau Kosovo, dar trebuie recurs la această soluție doar când nu ai de ales, în restul cazurilor trebuie evitat atât cât se poate”, a afirmat Szabó Vilmos. Și fostul ministru de Externe al Ungariei, Martonyi János, a avertizat că violența naște violență și a subliniat că încercările pacifiste de obținere a drepturilor minorităților sau de dobândire a autonomiei au avut mai mult

succes. „Gândiți-vă de două ori ce consecințe ar putea avea o asemenea abordare”, a atenționat Martonyi János. Prezent la dezbateri, Eckstein Kovács Péter a spus că există exemple când conflictul armat a ajutat la obținerea autonomiei, dar consideră că nici nu trebuie pusă pe tapet această idee și trebuie promovate ideile pacifiste de dobândire a drepturilor minorităților⁶.

Sintetizând studiile și cercetările întreprinse pe tema conviețuirii interetnice din județele Covasna, Harghita și parțial Mureș, Centrul European de Studii Covasna-Harghita prezintă câteva argumente împotriva autonomiei pe criterii etnice a așa-zisului „Ținut secuiesc”, din care **rezultă cu claritate faptul că situația din zona Covasna-Harghita-Mureș nu are nimic comun cu cea din Kosovo**⁷.

Este cunoscut faptul că legislația și practica europeană **promovează ideea de conviețuire**, în sensul de valoare socială constând în acceptarea alterității, buna înțelegere a diferitelor grupuri etnice în cadrul aceleiași comunități teritoriale și deschiderea spre comunicare sau cooperare. Există un punct de vedere, recunoscut de către majoritatea liderilor politici și civici, cât și de literatura de specialitate din țară și străinătate, conform căruia în prezent se poate vorbi de existența la nivel național a „**modelului românesc de relații interetnice**”, model intercultural bazat pe valorile bune înțelegeri și ale cooperării, considerat etalon european pentru acordarea drepturilor minorităților⁸.

Orice formă de autonomie pe criterii etnice care va conduce inevitabil la discriminarea și marginalizarea românilor din județele Covasna, Harghita și Mureș se va repercuta negativ asupra cetățenilor români de etnie maghiară trăitori în celelalte județe ale țării. Românii nu vor putea asista pasiv cum, în mijlocul țării lor, se formează o enclavă etnică, în care patrimoniul cultural românesc, istoria și limba română, simbolurile românești nu sunt respectate, iar românilor le sunt încălcate drepturile fundamentale.

În fond, nu se poate accepta un **model de conviețuire interetnică, cu două unități de măsură**, unul conform căruia cetățenii maghiari din zona Covasna-Harghita-Mureș pot beneficia de toate dreptu-

rile și libertățile unui cetățean român, în orice localitate din România (își pot stabili reședința sau domiciliul, pot studia, pot desfășura profesii liberale și afaceri, respectându-li-se identitatea, cultura, limba, confesiunea), pot participa la conducerea țării, iar altul în care cetățenii români - trăitori în aceste județe, sau cei din întreg spațiul românesc, să aibă parte - în arealul est transilvan - doar de intoleranță, măsuri discriminatorii la încadrarea în muncă, sau în derularea unor investiții și afaceri, precum și de comportamente refractare la prezența limbii și culturii românești în spațiul public.

Într-o Europă în care libertatea de mișcare a persoanelor este o realitate cotidiană și un mare câștig pentru toți cetățenii continentului, în așa-zisul „Ținut secuiesc” românii sunt priviți cu suspiciune și rezervă, imputându-li-se vina că urmăresc **„schimbarea structurii etnice” și „românizarea pământului secuiesc”**.

Susținerea obținerii unei autonomii pe criterii etnice a așa-zisului „Ținut secuiesc” va afecta pe termen lung relațiile dintre români și maghiari, având numeroase consecințe negative, ce se pot amplifica și multiplica cu repeziciune, după „principiul dominoului”.

Să reamintim faptul că funcționarea unităților administrației locale și a principalelor instituții publice este asigurată de o importantă susținere financiară de la bugetul central al statului. Întreg sistemul economic, de transport, comerț, turism și prestări de servicii este legat „ombilical” de complexul economic național; de la sistemul energetic, la rețeaua de căi ferate, drumuri naționale, la cea de alimentare cu gaz metan, la sistemul bancar, la cel de învățământ, de sănătate și asigurări sociale. De sute de ani, economia locală este complementară cu cea a unor localități de peste Carpați. Este la fel de cunoscut faptul că funcționarea întregului sistem turistic și balnear local depinde aproape în exclusivitate de prezența turiștilor români.

Intensificarea demersurilor separatiste și autonomiste ale liderilor maghiari nu pot rămâne fără urmări negative asupra altor importante sectoare ale vieții publice românești, dintre care amintim: prezența și activitatea celor câteva sute - unii spun chiar mii - de funcțio-

nari publici de etnie maghiară, stabiliți în București; crearea unor situații de disconfort pentru numeroși studenți de etnie maghiară care studiază în facultățile din principalele centre universitare ale țării; funcționarea normală a extensiilor universitare din București, Cluj-Napoca, Sibiu, Brașov ș.a., existente în prezent la Sfântu Gheorghe, Miercurea-Ciuc, Odorheiu Secuiesc, Târgu Secuiesc, Covasna și Gheorghieni; punerea într-o situație delicată a cetățenilor de etnie maghiară, care locuiesc în întreg spațiul românesc, în relațiile cu vecinii și colegii lor de muncă. La acestea se adaugă reactivarea în mentalul colectiv românesc a epurărilor etnice și a celorlalte momente de teroare și maximă intoleranță din timpul administrației și autonomiei maghiare, din perioada 1940-1944 și din timpul defunctei Regiuni Autonome Maghiare⁹.

Membrii familiilor etnic-mixte sunt, la rândul lor, direct afectați de consecințele separatismului pe criterii etnice.

Studiile de specialitate au pus în evidență faptul că familiile etnic-mixte tinere dețin un potențial remarcabil și resurse pozitive în a depăși prejudecățile și stările tensionate interetnice, că ele pot contribui la dezvoltarea unor relații pozitive între membrii naționalităților din care fac parte.

Din perspectivă geopolitică, constituirea unei enclave în zona Covasna-Harghita-Mureș nu va fi benefică pentru maghiari și niciodată acceptată de români. Realitățile istorice și cele prezente, din acest areal, ne arată că maghiarii de aici nu se pot afirma împotriva românilor, ci numai împreună cu ei. Este în interesul tuturor locuitorilor din această parte de țară ca atât liderii politici cât și societatea civilă și mass-media să acționeze pentru transformarea zonei dintr-una apreciată ca având un „deficit de stabilitate”, într-o regiune cu o capacitate de absorbție geopolitică, în care caracterul multietnic și pluriconfesional să asigure atenuarea asperităților de orice fel.

Stoparea tendințelor de enclavizare și de instituționalizare a autonomiei pe criterii etnice poate asigura o valorificare superioară a resurselor și potențialului uman și material din zonă. S-ar putea astfel corobora avantajele ce decurg din poziția geografică, economia comple-

mentară și tradiția excelentelor relații istorice, culturale, confesionale, economice și umane, atât cu provinciile istorice Moldova și Țara Românească, cât și cu cele din Transilvania și Ungaria.

Sunt doar câteva argumente care trebuie avute în vedere de clasa politică românească, reprezentanții societății civile și ai mass-media, cât și de toți cei care și-au intensificat demersurile pentru instituționalizarea autonomiei pe criterii etnice a așa-zisului „Ținut secuiesc”, grăbindu-se să facă asemănări cu situația din Kosovo, asemănări care, după cum s-a văzut, sunt lipsite de orice temei¹⁰.

În aceste condiții este imperios necesar ca Statul român, în consens cu practica europeană, să elaboreze și să implementeze acele strategii de dezvoltare economico-socială a zonei, care să asigure o fizionomie multietnică și pluriconfesională, concomitent cu întărirea capitalului social, prin refacerea încrederii cetățenilor din toate zonele țării în zona Covasna-Harghita, în beneficiul tuturor locuitorilor de aici.

După cum s-a văzut, din perspectiva liderilor maghiari, instituționalizarea autonomiei teritoriale a așa-zisului „Ținut secuiesc” nu este motivată de obținerea unor noi drepturi și libertăți, deoarece toate acestea există la nivelul standardelor europene. Obținerea acestui deziderat are, mai degrabă, o valoare în plan simbolic, al satisfacerii unor frustrări și sensibilități existente la nivelul mentalului colectiv maghiar. Afirmăm aceasta deoarece obiectivele autonomiei teritoriale a așa-zisului „Ținut secuiesc” exprimate de Gazda Zoltán - unul dintre liderii Consiliului Național Secuiesc, conform căruia economia etnică este necesară pentru că „vrem să ne hotărâm singuri soarta, să decidem singuri în privința învățământului, a culturii, a resurselor naturale, a resurselor financiare și a vieții noastre”, sunt deja realizate¹¹.

Spre deosebire de această stare de fapt, din perspectiva societății civile românești din zonă, și fără instituționalizarea autonomiei etnice, există o serie de probleme vitale pentru condiția românilor și a românității, ce așteaptă, de prea mult timp, soluții echitabile, în consens cu practica europeană, care să le permită o conviețuire normală, într-o zonă în care românii sunt numeric minoritari. Toate aceste aspecte au

fost prezentate, în nenumărate rânduri, autorităților centrale ale statului român, inclusiv la întâlnirile pe care reprezentanții românilor din județele Covasna și Harghita le-au avut cu președintele Traian Băsescu, în februarie 2008 și februarie 2009 în stațiunea Covasna.

În acest cadru, le redăm pe cele mai importante:

- stoparea practicilor discriminatorii de condiționare a ocupării funcțiilor publice de cunoaștere a limbii maghiare;
- soluționarea reprezentării populației românești în consiliile locale și în parlamentul țării;
- acordarea sprijinului financiar Episcopiei Ortodoxe a Covasnei și Harghitei pentru activitatea sa misionară, culturală și socială;
- asigurarea funcționării instituțiilor culturale românești, a căror existență este amenințată o dată cu accelerarea procesului de descentralizare;
- urgentarea retrocedării către parohiile ortodoxe a suprafețelor de teren agricol și a bunurilor confiscate de regimul comunist;
- finanțarea de la bugetul central, printr-o filă distinctă, a proiectelor asociațiilor culturale românești;
- asigurarea respectării statutului limbii române ca limbă oficială în activitatea instituțiilor publice locale;
- retragerea din cadrul dezbaterilor parlamentare a proiectului „Legii privind statutul minorităților naționale”, în forma sa actuală, act normativ care statuează drepturile colective și conceptul de autonomie culturală, nerecunoscute pe plan internațional;
- elaborarea unei strategii naționale pentru soluționarea problemelor specifice zonelor unde românii sunt în minoritate numerică.

După cum a afirmat președintele Traian Băsescu cu claritate, „românii și maghiarii de oriunde în România trebuie să trăiască împreună în cadrul constituțional de acum. Viitorul Covasnei și Harghitei trebuie legat în primul rând de buna conviețuire între români și maghiari și în egală măsură de crearea priorităților pentru absorbția fondurilor europene. Bunăstarea nu vine din povești, din lozinci, bunăstarea vine doar din valorificarea șansei de a fi în Uniunea Europeană - a

declarat șeful statului - subliniind că, dacă cineva crede că a vorbi de autonomie dincolo de limitele constituționale este o soluție, nu face decât să creeze tensiuni inutile”¹².

Argumentele redată ne arată că suntem hărăziți să trăim împreună și nu despărțiți de ziduri artificiale, în ghetouri etnice. Ceea ce ne apropie este infinit mai mult decât ceea ce ne desparte, iar semnele vremurilor prezente ne arată că **a sosit timpul să construim punți, și nu ziduri.**

Suntem conștienți că pe acest tărâm din inima țării, destinul este legat neîndoielnic de cel al maghiarilor și secuilor, și că singura soluție rezonabilă este conviețuirea pașnică, bazată pe respectul reciproc al valorilor specifice și întărirea punților legate de-a lungul secolelor de conviețuire și credem că statul român este dator să asigure respectarea drepturilor firești la identitate culturală, lingvistică și confesională a tuturor cetățenilor săi, în cadru constituțional, conform standardelor și uzanțelor internaționale, fără discriminări.

Note:

1. Cf. Corneliu Ștefan Liță, *Modelul sintetic-integrativ de înțelegere a relațiilor dintre români și maghiari (studiu)*, București, 1998, p. 94.
2. *Ibidem*.
3. *Ibidem*. p.97.
4. Cf. dr.Ioan Lăcătușu, *Argumente împotriva autonomiei teritoriale pe criterii etnice a așa-zisului „Ținut secuiesc”*, Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2008, p.5.
5. Cf. *Informația Harghitei*, Anul XX, nr.4.507, 22 iulie 2008.
6. *Idem*.
7. Cf. Dr. Ioan Lăcătușu, *Op.cit.*, p.23.
8. *Idem*, p.24.
9. *Idem*, p.28.
10. Cf. *Informația Harghitei*, Anul XX, nr.4.402, din 20 februarie 2007.
11. Cf. dr. Ioan Lăcătușu, *Op. cit.*, p.73.
12. *Ibidem*, p.75.

Participarea structurilor de rachete și artilerie antiaeriană la operațiile întrunite

MAIOR LUCIAN OGLAGE

Operațiile întrunite multinaționale sunt acțiuni militare de amploare și dimensiuni diferite, desfășurate cu grupuri de forțe ale armatei, în cadrul coalițiilor și alianțelor, aflate sub control politic și comandă unică și cărora li s-a stabilit un obiectiv unic.

Alianța reprezintă „înțelegerea încheiată pe baza unor acorduri oficiale între două sau mai multe state, cu obiective politice și militare pe termen mediu și lung, care urmărește realizarea unor interese și scopuri comune, precum și promovarea valorilor naționale ale membrilor săi“.

Potrivit conceptului strategic NATO, forțele Armatei României, ca stat membru cu drepturi depline, participă la operațiile prevăzute la articolul 5 din Tratatul Alianței Nord-Atlantice.

În cadrul Alianței, în mod excepțional se poate desemna o națiune conducătoare - când toți membrii Alianței subordonează forțele unei singure țări, prin transfer de autoritate, sau se constituie un comandament cu stat major întrunit, care să-și exercite controlul asupra unităților multinaționale, cât și naționale.

Coaliția, comparativ cu Alianța, „*reprezintă un angajament politic și militar ad-hoc între două sau mai multe state, în vederea desfășurării unor acțiuni comune*“.

Acțiunile multinaționale în cadrul coaliției au loc în afara legăturilor stabilite prin Alianță, de regulă pentru situații unice sau pentru o cooperare de durată, într-un domeniu specific, strict determinat, de interes comun.

Ca și în cazul Alianței (pentru situații conjuncturale), se poate stabili o țară conducătoare, pe criterii ce țin în mod special de dimensiunea participării cu forțe și mijloace luptătoare, logistice și informaționale, în operațiile planificate.

Operațiile întrunite multinaționale se desfășoară atât în situație de război, cât și pe timp de pace, în cadrul operațiilor altele decât războiul. Operațiile militare altele decât războiul cuprind o gamă extinsă de activități și acțiuni vizând realizarea unor obiective variate, incluzând îndeplinirea intereselor naționale, descurajarea și prevenirea războiului, promovarea sau, după caz, reinstaurarea păcii, reducerea tensiunii dintre state sub nivelul conflictului armat și rezolvarea crizelor internaționale, precum și sprijinirea autorităților civile în rezolvarea situațiilor de criză internă.

Termenul „operațiuni militare altele decât războiul“ reprezintă în accepțiunea NATO o gamă largă de activități, în care potențialul militar este utilizat în scopuri altele decât cele de operațiuni combative, în mod obișnuit asociate cu războiul.

În conținutul lor, operațiunile militare altele decât războiul pot include elemente atât ale operațiilor de luptă, cât și ale celor ce nu presupun lupta, desfășurate în timp de pace, criză, precum și în caz de război. Cu alte cuvinte, nu puține vor fi situațiile care prin fizionomia lor vor căpăta caracteristici similare războiului, incluzând acțiuni de luptă cu utilizarea capacităților militare pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite.

În baza angajamentelor internaționale asumate, Armata României trebuie să pregătească, să desfășoare și să susțină grupările de for-

te implicate în operațiuni întrunite multinaționale, în scopul soluționării situațiilor de criză, care fac atingere intereselor naționale și ale comunității internaționale. În cazul unei agresiuni militare îndreptate atât asupra României, cât și împotriva unui stat al Alianței Nord-Atlantice, ori stat partener sau a unui grup de state față de care România și-a asumat obligații de sprijin, Armata României trebuie să participe la operații întrunite multinaționale.

Armata României va participa la operații întrunite multinaționale având la bază opțiunea politică (față de care se află în dependență totală și reală), interesele naționale și angajamentele asumate, în condițiile în care:

- există o amenințare la adresa securității și păcii, recunoscută de către ONU, OSCE sau alte organizații de securitate;
- există un proces legitim de reglementare politică prin care să se încerce rezolvarea conflictului;
- se dispune de un mandat elaborat de organismele internaționale de securitate ONU, OSCE etc.;
- părțile aflate în conflict își dau acceptul, iar națiunea-gazdă solicită sprijinul organismelor de securitate;
- națiunile adoptă principiul voluntarismului la constituirea Forței multinaționale de pace;
- s-a făcut o analiză temeinică și o evaluare corectă a efectelor participării cu forțe armate românești asupra relațiilor cu țările implicate, inclusiv pe termen lung.

Participarea României la operațiuni întrunite multinaționale ar putea avea drept scop:

- sprijinul comunității internaționale în asigurarea păcii și securității în lume;
- pregătirea în comun cu unele state membre NATO, pentru realizarea standardelor acționale, compatibilității și interoperabilității;
- dezvoltarea și diversificarea cooperării cu toate statele partenere sau aliate.

Întregul proces de organizare, pregătire și instruire a Armatei României va avea ca repere fundamentale oportunitatea participării la următoarele tipuri de operații:

a) operații întrunite multinaționale pentru apărarea colectivă, stipulate la art. 5 din Tratatul Atlanticului de Nord;

b) operații de stabilitate și sprijin sub egida ONU/ OSCE și conduse nemijlocit de acestea;

c) operații non-articol 5, de răspuns la crize, conduse de NATO, dar sub mandat ONU/ OSCE.

Operațiile întrunite multinaționale pentru apărarea colectivă se vor derula numai în interiorul Alianței Nord-Atlantice, ca modalitate de răspuns la situațiile în care un stat membru ar putea fi supus unei agresiuni militare.

În atare condiții, România, ca stat membru, prin angajamentele asumate, va trebui să dețină forțe capabile să desfășoare operații militare întrunite alături de armatele altor state membre.

Operațiile de stabilitate și sprijin (recunoscute ca operații de pace) sub egida ONU/ OSCE și conduse nemijlocit de către acestea sunt reglementate în Carta ONU, capitolele VI, VII și VIII, și se desfășoară în condițiile consensului părților aflate în conflict sau la cererea națiunii-gazdă. Acțiunile au un caracter specific, tradițional, unde folosirea forței armate este una conjuncturală, de autoapărare, protecție proprie și ca mijloc de ultimă instanță.

Așa cum s-a mai afirmat, principalele tipuri de operații sunt:

- de prevenire a conflictului (conflict prevention);
- de realizare a păcii (peacemaking);
- de menținere a păcii (peacekeeping);
- de impunere a păcii (peace enforcement);
- de construcție a păcii (peacebuilding);
- ajutor umanitar (humanitarian aid).

Pentru a participa la astfel de operații, Armata Română trebuie să primească aprobarea Parlamentului, în urma inițierii unei solicitări oficiale adresate României de către ONU/ OSCE.

Pregătirea operațiilor capătă valențe specifice, dată fiind posibilitatea ca, la un moment dat, două sau mai multe operații să se întrepătrundă sau să se succedă în funcție de evoluția crizei.

Din aceste perspective, aspectul politic al operațiilor va fi unul extrem de sensibil, care va necesita o reală capacitate de gestionare din partea conducerii politice și militare a ONU.

Așa cum s-a mai afirmat, operațiile sub mandat ONU au obiective politice bine conturate și determinate, unde elementul militar este folosit ca factor descurajant, de preservare a păcii, un moderator care va trebui să mențină o relativă stabilitate până la impunerea reglementărilor politice.

Armata României poate participa la operații non-articol 5, de răspuns la crize, conduse de NATO sub mandat ONU/ OSCE, la solicitarea expresă a Consiliului Nord-Atlantic sau a Consiliului Parteneriatului Euroatlantic, având în vedere următoarele considerente:

- respectarea noului concept strategic al NATO privind realizarea securității colective;
- scopurile și obiectivele operațiilor se circumscriu intereselor naționale cu privire la edificarea arhitecturii de securitate și urmăresc obținerea unei reglementări politice pe termen lung, în condițiile specificate în mandat;
- modalitățile de intervenție în situații de criză se bazează pe concepte operaționale care presupun interoperabilitatea cu structurile Alianței Nord-Atlantice;
- afirmarea României ca factor activ de stabilitate pe continent, inclusiv în cadrul procesului Identității Europene de Securitate și Apărare.

După aprecierile specialiștilor militari, un viitor război va fi mult mai complex decât cele anterioare datorită performanțelor sporite ale armamentului și tehnicii de luptă moderne. Indiferent de natura conflictului, statele implicate vor folosi, de regulă, toate categoriile de forțe ale armatei, în cadrul cărora mijloacelor de amenințare aeriană și de ripostă antiaeriană le va reveni un rol deosebit de important.

Chiar în contextul geopolitic fundamental modificat al anilor 2000, considerăm că principiile apărării antiaeriene vor rămâne în parte neschimbate, păstrându-și valabilitatea actuală. Apărarea antiaeriană va continua să constituie parte componentă a riposteii armate, a războiului de apărare a țării împotriva oricărei agresiuni aeriene și, totodată, a suveranității statului în acest spațiu.

Orientarea generală a evoluției riposteii antiaeriene în perspectiva anilor 2000 este determinată în special de prognoza cursului ascendent al amenințării aeriene, pornindu-se de la imperativul de a contracara fiecare plus de eficacitate pe care l-ar înregistra mijloacele și procedeele de atac aerian. De aceea, viitorul sistem al apărării spațiului aerian, în cadrul căruia artileria și rachetele antiaeriene se identifică prin structura, înzestrarea, conducerea și posibilitățile de luptă specifice acestora, are la bază cerințele și necesitățile tuturor sistemelor de conducere și logistice.

Gen de armă de bază al subsistemelor armelor active (de neutralizare și nimicire) din cadrul sistemului integrat al apărării spațiului aerian, artileria și rachetele antiaeriene constituie o componență cu organizare și funcționalitate specifice.

Acest gen de armă are și va avea ca misiune principală combaterea și nimicirea mijloacelor de cercetare și lovire ale adversarului aerian pe căile apropiate și nemijlocite de acces către obiectivele apărate antiaerian, înainte ca acestea să-și îndeplinească misiunea. În perspectivă, se are în vedere extinderea posibilităților de combatere și nimicire a mijloacelor adversarului aerian pe căile îndepărtate, ca urmare a înzestrării cu complexe de rachete antiaeriene multicanal, cu bătaie mare, care vor permite combaterea rachetelor balistice tactice și de croazieră, cu suprafețe mici de reflexie și viteze foarte mari.

Dotarea cu tehnică de luptă modernă, regândirea principiilor de întrebuințare în operație (luptă) în consonanță cu modificările impuse de evoluția mijloacelor aeriene, precum și creșterea eficienței acțiunilor vor fi reperele dezvoltării artileriei și rachetelor antiaeriene. Prin reorganizările în curs de desfășurare se va asigura modernizarea acestui gen de armă, cu o bogată și îndelungată tradiție în armata noastră.

Este cert că rolul artileriei și rachetelor antiaeriene va crește, dată fiind trăsătura defensivă a doctrinei militare românești și calitatea strict defensivă a mijloacelor antiaeriene. Caracteristicile de bază ale noilor mijloace vor viza creșterea eficacității, protecția împotriva contraacțiunii radioelectronice, timpul mic de reacție, mobilitate și stabilitate în lucru, în orice condiții de timp și stare a vremii.

Comitetul NATO pentru Apărare Aeriană (NADC) este responsabil cu transmiterea către Consiliul Nord-Atlantic și Comitetul de planificare a apărării a punctelor de vedere cu privire la toate aspectele care țin de apărarea aeriană, inclusiv apărarea împotriva rachetelor tactice. Acesta permite statelor membre să-și armonizeze eforturile la nivel național cu planificarea internațională referitoare la comanda și controlul aerian, precum și la armele de apărare aeriană.

Apărarea aeriană a Canadei și Statelor Unite este coordonată în cadrul Sistemului Nord-American de Apărare Aeriană (NORAD). În 1994, NADC a angajat cu statele partenere la cooperare, sub egida Consiliului de Cooperare Nord-Atlantic (NACC), un dialog care viza promovarea înțelegerii și încrederii reciproce în problemele de interes comun ale apărării antiaeriene. Evoluțiile din cadrul inițiativei Parteneriatului pentru Pace, care consolidează și mai mult cooperarea în acest domeniu, presupun reuniuni de lucru ale experților apărării aeriene, seminarii pe probleme de apărare aeriană și derularea unui program comun de apărare aeriană. Dialogul continuă în cadrul Consiliului pentru Parteneriat Euro-Atlantic (EAPC), cel care a înlocuit NACC, precum și în contextul programului Parteneriatului pentru Pace Intensificat.

O apărare aeriană eficientă este indispensabilă pentru securitatea Alianței. Aceasta este asigurată printr-un sistem complex care permite detectarea, urmărirea și interceptarea aeronavelor și rachetelor tactice, fie prin sisteme de arme maritime și arme cu baza la sol, fie prin aparate de interceptare. Structura de comandă și control a apărării antiaeriene este formată din Structura Terestră de Apărare Aeriană a NATO (NADGE), care include stații dispuse din nordul Norvegiei pâ-

nă în estul Turciei, din Structura Terestră Îmbunătățită de Apărare Aeriană din Marea Britanie (IUKADGE) și din Sistemul Portughez de Comandă și Control Aerian (POACCS). Aceste sisteme integrează diferitele stații dotate cu radare moderne și cu sisteme perfecționate de prelucrare și afișaj al informațiilor, conectate prin rețele moderne de comunicații digitale. Sistemele de armament formează, împreună cu sistemul de comandă și control, așa-numitul Sistem Integrat al NATO de Apărare Aeriană (NATINADS). Principiul-cheie al acestui sistem îl constituie multinaționalitatea.

Această structură de apărare aeriană a fost finanțată în mare parte prin Programul de Investiții pentru Securitate al NATO (NSIP) - fostul Program pentru infrastructură - iar o parte semnificativă a sistemului care trebuie să îi succedă, numit Sistemul de Comandă și Control Aerian (ACCS), beneficiază de o finanțare similară. ACCS vizează combinarea planificării tactice cu atribuirea și executarea tuturor operațiunilor de apărare aeriană, de ofensivă și de sprijin aerian. Scopul său depășește, astfel, simpla apărare aeriană și este pus în practică sub supravegherea Organizației NATO de gestionare a ACCS (NACMO), urmând să asigure în următorii ani o capacitate operațională inițială. La sfârșitul anilor '80 potențialul de detectare la distanță a fost întărit prin achiziționarea unei flote de avioane NATO E-3A de supraveghere la distanță și control (NAEW&C). În prezent, acestei flote îi sunt aduse îmbunătățiri prin intermediul programelor de modernizare implementate de Organizația NATO de gestionare a programului AEW&C. Aceste aparate care aparțin și sunt utilizate de NATO constituie, împreună cu avioanele E-3D ale Marii Britanii, Forța aeropurtată de supraveghere la distanță a Alianței. Forțele aeriene ale Franței și ale Statelor Unite dispun, la rândul lor, de avioane E-3 care pot interopera cu structura de apărare aeriană a NATO.

Totodată, NATO studiază metodele de îmbunătățire a sistemului de transmitere rapidă a informațiilor privind detectarea la distanță a lansărilor de rachete balistice tactice. În plus, Comitetul NATO de Apărare Aeriană (NADC) a revizuit programul Alianței de apărare ae-

riană, denumit în prezent Programul Extins de Apărare Aeriană al Alianței. Acesta include măsuri de adaptare a structurilor de apărare aeriană ale NATO, astfel încât să se țină seama de schimbarea mediului de securitate și de modificările corespunzătoare ale cerințelor Alianței în materie de gestionare a crizelor. Totodată, include prevederi referitoare la considerarea organizării de instructaje multinaționale și la examinarea contribuției potențiale a activelor maritime la apărarea aeriană, precum și posibilități de întărire prin elemente ușor transportabile de apărare aeriană.

Întrucât în prezent numeroase state dețin rachete tactice, Alianța studiază și metodele de aplicare a contramăsurilor pentru astfel de sisteme.

CNAD lucrează la dezvoltarea unei capacități aliate de supraveghere la sol, care să completeze potențialul AEW&C și să constituie un sistem eficient de sprijin al operațiunilor militare în contextul apărării aeriene extinse (de exemplu, operațiunile împotriva forțelor convenționale), al menținerii păcii și al gestionării crizelor. În plus, pe baza politicii aprobate de Consiliu, CNAD lansează în prezent studii asupra apărării stratificate antirachetă, care să se adreseze părții active a apărării din cadrul programului extins de apărare aeriană.

Controlul spațiului aerian facilitează utilizarea în comun, sigură, eficientă și flexibilă a spațiului aerian. Comandantul forțelor întrunite stabilește responsabilitățile privind controlul spațiului aerian și integrarea utilizării acestuia în concordanță cu acțiunile forțelor aeriene. De regulă, din partea grupărilor de forțe terestre, această responsabilitate revine comandantului forțelor de artilerie și rachete antiaeriene.

Controlul spațiului aerian este vital pentru toate operațiile desfășurate în spațiul aerian și trebuie să includă anumite procedee, care să faciliteze recunoașterea și dirijarea forțelor aeriene proprii/aliate.

Procedeele de identificare, angajare, precum și de dirijare a traficului aerian necombatant sunt planificate pentru a permite utilizarea resurselor apărării aeriene/antiaeriene, în același timp cu sincronizarea restricțiilor pentru alte operații. Măsurile pentru controlul spațiului ae-

rian permit realizarea identificării rapide a țintelor aeriene, și implicit reduc fratricidul.

Se impune implicarea autorităților naționale aeronautice în utilizarea flexibilă a spațiului aerian, în pregătirea operatorilor de trafic aerian civil în dirijarea aeronavelor NATO, în conformitate cu procedurile Alianței și integrarea senzorilor radar civili în sistemul național de supraveghere.

Conducerea operațiilor întrunite de apărare antiaeriană și antirachetă necesită integrarea operațională a tuturor sistemelor de artilerie și rachete antiaeriene disponibile.

Comandantul forțelor întrunite va delega responsabilitatea totală privind apărarea antiaeriană unui singur comandant al zonei de apărare antiaeriană. De regulă, comandantul unității de artilerie și/sau rachete antiaeriene cu cel mai înalt rang va fi desemnat în rolul de comandant al zonei de apărare antiaeriană și va răspunde de capacitățile de comandă, control și comunicații, de planificarea și executarea operațiilor integrate de apărare antiaeriană și antirachetă. Aceste operații trebuie coordonate/sincronizate cu celelalte resurse aeriene, terestre, navale care pot fi întrebuințate pentru aceste misiuni.

Obiectivul controlului spațiului aerian este determinat de necesitatea de a maximiza eficacitatea operațiilor militare, prin promovarea abilității Forțelor Terestre/Aeriene/Navale de a opera într-o manieră eficientă, integrată și flexibilă, cu interferențe reciproce minime și fără restricții exagerate. Controlul spațiului aerian asigură comandantului flexibilitatea operațiilor și utilizarea eficientă a forțelor și mijloacelor disponibile.

Angajarea efectivă a adversarului aerian necesită stabilirea, înțelegerea și respectarea unor reguli comune de angajare. Operațiile desfășurate trebuie controlate pentru a se evita fratricidul și pentru a asigura protecția antiaeriană a forțelor. De aceea, este necesară delegarea autorității de angajare către cel mai apropiat comandant și stabilirea regulilor de angajare/criteriile de ostilitate și a procedurilor de control al armelor.

Angajarea optimă a sistemelor de artilerie și rachete antiaeriene necesită identificarea cât mai rapidă a forțelor proprii/aliaților și a adversarului, în scopul maximizării posibilităților de luptă asupra adversarului și evitării fratricidului.

În cazul în care nu au fost stabilite anterior de către un eșalon superior sau printr-un plan cu statut legal, comandantul forțelor întrunite va stabili cele mai potrivite reguli de angajare pentru atacurile cu mijloace aeriene.

Rachetele de croazieră și vehiculele aeriene fără echipaj reprezintă o prioritate pentru stabilirea regulilor de angajare, prin faptul că, pe radare, au caracteristici de zbor asemănătoare cu aeronavele cu personal uman la bord. Regulile de angajare pentru rachetele balistice ale adversarului ar trebui să fie cât mai permissive posibil, pentru a permite angajarea rapidă a acestora.

Capabilitățile existente impun ca unitățile din sistemul de foc antiaerian să angajeze rachetele balistice și aer-sol, pe baza unor reguli stabilite prin planuri și mai puțin prin identificarea sigură a acestora.

Comandanții forțelor întrunite și a celor care realizează apărarea antiaeriană răspund de implementarea regulilor de angajare stabilite. Regulile de angajare trebuie detaliate, emise, transmise și puse în aplicare de către toate forțele terestre /alianței/coaliției, în conformitate cu planul pentru operații.

Orice regulă de angajare națională care diferă de cele ale comandantului multinațional trebuie identificată, publicată și înțeleasă de către toți comandanții. Atunci când între acestea apar situații conflictuale, din punct de vedere tehnic, regulile de angajare stabilite de către comandantul forțelor întrunite sunt prioritare față de cele la nivel național. Autoapărarea nu este interzisă. Pentru autoapărarea împotriva atacurilor terestre și navale, unitățile de artilerie și rachete antiaeriene din Forțele Terestre trebuie să fie în măsură să întrebuițeze armamentul propriu din dotare în cadrul sistemului de intervenție împotriva blindatelor și a desantului maritim.

Autoritatea pentru controlul spațiului aerian este acel comandant subordonat și desemnat de către comandantul forțelor întrunite să-și

asume responsabilitatea generală pentru controlul spațiului aerian în zona de responsabilitate.

Prin stabilirea „autorității pentru controlul spațiului aerian“, comandantul forțelor întrunite nu blochează liniile operaționale de comandă existente cu comandanții subordonați, ci păstrează toate elementele autorității de comandă operativă asupra acestora. Comandanții subordonați primesc toate elementele de autoritate operațională care le-au fost desemnate. Responsabilitățile finale pentru activitățile de control a spațiului aerian revin „autorității de control a spațiului aerian“.

Pentru prevenirea atacurilor și controlul eficient al spațiului aerian se impune:

- integrarea apărării aeriene a României în apărarea aeriană a Alianței presupune implementarea măsurilor necesare realizării conectării la NATINADS a structurilor naționale de comandă și control a apărării aeriene/antiaeriene, în conformitate cu programele NATO asociate;

- acoperirea radar va trebui completată prin întrebuințarea radarilor Gap-Filler din structura unităților de artilerie și rachete antiaeriene din componerea Forțelor Terestre și Forțelor Navale și prin completarea situației aeriene recunoscute cu informații furnizate de sistemele de cercetare aeropurtate și sateliții de cercetare;

- adaptarea procedurilor, standardelor, limbajului comun, stărilor de pregătire pentru luptă, în funcție de decizia națională și asumarea comenzii operaționale, pentru implementarea misiunilor în cadrul Alianței;

- instruirea și pregătirea forței în condiții specifice mediului internațional și al modului de acțiune în zonele reale de criză, conflict și război;

- afirmarea României ca forță de stabilitate și securitate zonală.

Alianța Nord-Atlantică a căutat să încurajeze și să promoveze stabilitatea atât instituțional, cât și practic. Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic (EPAC), Consiliul Permanent Întrunit NATO-Rusia, Comisia Întrunită NATO-Ucraina, cât și Dialogul Mediteranean con-

stătuie exemple ale cadrului instituțional creat de NATO pentru a promova stabilitatea dincolo de granițele statelor sale membre.

În conceptul strategic al NATO, adoptat la Summit-ul de la Washington din aprilie 1999, managementul crizelor este considerat un obiectiv fundamental al securității, având două componente: prevenirea conflictelor (prin diplomație activă și desfășurări preventive de forțe militare) și operații de răspuns la crize.

În viziunea NATO, managementul crizelor trebuie să includă și participarea statelor partenere, ori de câte ori este posibil. Managementul crizelor, împreună cu procesul de lărgire a NATO, Parteneriatul pentru Pace și Inițiativa cu privire la armele de distrugere în masă, sunt considerate instrumentele de bază în promovarea stabilității în afara teritoriului statelor membre NATO.

În actualul context internațional de securitate, schimbarea cea mai importantă în conținutul conceptului de securitate prin cooperare o are deplasarea accentului de pe securitatea și apărarea colectivă, pe cel de-al patrulea instrument, și anume promovarea activă și proiectarea stabilității. De aceea, este imperativ pentru un stat ca România să se afirme ca aparținând unei comunități care să promoveze cooperarea.

Unitatea eforturilor necesită coordonarea constantă cu toate agențiile implicate. Operațiunile de stabilizare necesită adaptarea comandanților la situații în care autoritatea sau zonele de responsabilitate sunt neclare. Acest lucru este important deoarece armata este de obicei instituția care sprijină și mai puțin cea sprijinită. Comandanții coordonează și integrează activitățile civile și militare.

De asemenea, comandanții trebuie să aducă la cunoștința diverselor agenții implicate propriile obiective și scheme operaționale. Coordonarea este cea care face ca unitatea eforturilor și integrarea eficientă să dea rezultate în situații în care comanda unică nu este posibilă. De asemenea, dă coerență acțiunilor elementelor implicate.

Comandamentele operaționale și tactice își planifică propriile operațiuni complementare cu cele ale agențiilor private și guvernamentale. Această sarcină le revine centrelor de coordonare, precum și cen-

telor pentru operațiuni civil-militare (CMOC). Acestea includ reprezentanți ai tuturor agențiilor implicate.

Folosirea sintagmei de „operații întrunite multinaționale de stabilitate și sprijin“ este oportună din considerente ce țin de:

- imposibilitatea stabilirii cu exactitate a liniei de separație dintre război și acțiunile militare altele decât războiul;
- participarea sub mandat ONU sau OSCE a mai multor state la soluționarea sau gestionarea situațiilor de criză;
- conținutul operațiilor este de natură și apartenență la stabilitatea sau sprijinul păcii.

În timp de pace, misiunea principală a forțelor armate este de a asigura descurajarea oricărui tip de agresiune, adică atât acțiunile agresive externe, cele interne, cât și pe cele combinate. În limitele impuse de misiune, unitățile își demonstrează pregătirea prin executarea pregătirii pentru luptă. Instrucția trebuie să pună militarii în situații ce implică uzul de armă, nivelurile de aplicare a forței și reguli de angajare. În funcție de particularitățile operațiilor de securitate, comandanții pot face cunoscute părților resursele avute la dispoziție. Nu este prudent ca acestea să fie aduse la cunoștința potențialilor adversari; în orice caz, demonstrarea forței ofensive și defensive poate descuraja unii adversari să încerce o confruntare directă.

Abordarea planificării operaționale prin prisma efectelor

COLONEL DAN-FLORIN GRECU

Încă din ultimul deceniu al secolului trecut, majoritatea armatelor moderne au trecut la abordarea operațiilor prin prisma efectelor (*Effects-Based Approach to Operations - EBAO*), o abordare nouă, adaptată noilor condiții geostrategice caracteristice mediului operațional contemporan, care, prin dezvoltări succesive, s-a constituit, în final, într-o adevărată filozofie a abordării operațiilor.

Conform acestei noi filozofii, se recunoaște în primul rând că în cazul unei situații de criză sau conflict, instrumentele militare trebuie să acționeze concentrat și în armonie cu instrumentele politice, diplomatice și economice ale puterii naționale (aliante sau ale coaliției) pentru a avea o perspectivă pe termen lung care să se adreseze atât cauzelor fundamentale care au generat apariția, cât și simptomelor vizibile ale unei crize. Din această perspectivă, noua modalitate se concentrează mai mult pe planificarea și stabilirea stării finale dorite decât pe organizarea activităților militare propriu-zise, luându-se în considerare întreg mediul operațional și recunoscându-se de la început că acesta

este complex, imprevizibil și adaptabil, ceea ce solicită desfășurarea unor evaluări și analize continue și iterative care să permită cunoașterea permanentă a situației pe timpul planificării și execuției. Această cunoaștere continuă a situației îi ajută pe comandanți și statele lor majore să transpună starea finală dorită în activități sau acțiuni militare și să se asigure că acestea se adresează atât domeniului fizic, cât și celui cognitiv.

Această nouă filozofie de planificare se bazează, în principal, pe abordarea sistemică a mediului operațional, pregătirea informativă a spațiului de luptă și analiza centrelor de greutate, având menirea să asigure că personalul implicat, de la toate nivelurile, cunoaște și înțelege contextul operațional în care acționează, este avizat de principalele consecințe ale acțiunilor ce le desfășoară și primește îndrumările necesare de la superiori astfel, încât să contribuie la obținerea rezultatelor dorite.

Perspectiva sistemică, baza metodologiei operațiilor bazate pe efecte

Perspectiva sistemică asupra mediului operațional contemporan îi sprijină pe comandanți și planificatori în abordarea operațiilor prin prisma efectelor. O viziune sistemică cuprinde toate elementele mediului operațional care sunt relevante pentru succesul unei operații, inclusiv relaționările existente între aceste elemente, indiferent unde acestea se manifestă - sisteme proprii, amice, adversare sau neutre. Din perspectiva analizei, planificării și execuției operațiilor militare sunt luate în considerare în primul rând sistemele militare, diplomatice, politice, economice, informaționale, sociale și infrastructura, dar nu pot fi ignorate sistemele de altă natură.

Abordarea sistemică pentru înțelegerea mediului operațional

Metodologia EBAO impune o înțelegere substanțială a mediului operațional în care se desfășoară o operație sau acțiune. Aceasta nu se

limitează la raportările către comandați care se efectuează pe baze rutiniere după începerea operației, ci începe înaintea declanșării ei prin evaluarea situației curente în aria de operații, răspunzând nu numai la ce se întâmplă, dar și la de ce se întâmplă.

Pentru a înțelege natura complexă a spațiului de confruntare, acesta este descris ca un sistem interconectat de sisteme militare și nemilitare. Perspectiva sistemică asigură o înțelegere comprehensivă a elementelor fundamentale (*noduri*) și a relațiilor dintre acestea (*legături*) pentru fiecare sistem relevant. Una dintre cele mai noi tehnici aplicate pentru a face evaluarea situației operaționale este *analiza sistemului de sisteme* (*System of Systems Analysis - SoSA*), care permite statului major să obțină o apreciere generală a mediului operațional și să organizeze informațiile într-o formă utilizabilă pentru comandant. SoSA reprezintă procesul analitic care examinează într-o manieră cuprinzătoare un potențial adversar și/sau mediul operațional ca pe un sistem adaptativ complex, inclusiv structura, comportamentul și capacitățile, pentru a identifica și evalua factorii critici și relațiile existente în interiorul acestuia.

Nodurile reprezintă acele elemente din cadrul sistemelor care pot fi avute în vedere ca ținte ale unei acțiuni; ele pot fi persoane, echipamente sau materiale. *Legăturile* sunt reprezentate de relațiile funcționale și comportamentale dintre nodurile sistemului, cum ar fi aranjamentele de comandă dintre superior și subordonat, relația vehicul-sursă de alimentare sau ideologia care conectează un propagandist la un grup. Legăturile stabilesc interconectivitatea dintre noduri care permite funcționarea ca sistem și îl determină să se comporte într-un anumit mod, de aceea scopul acțiunilor îndreptate împotriva unui anumit nod este de a-l distruge, întrerupe sau influența într-o manieră care să afecteze relația sa cu alte noduri și, în final, să influențeze sistemul ca un întreg.

Nodurile care sunt relaționate cu efecte operative sau strategice sunt cunoscute și sub numele de *noduri-cheie*, compunerea acestora constituindu-se în *centre de gravitate*. Centrele de gravitate sunt de ce-

le mai multe ori legate în mai multe sisteme. Numărul de legături existente între un nod și alte noduri indică de cele mai multe ori importanța respectivului nod pentru comportamentul sau funcționarea unui anumit sistem. De asemenea, tăria sau intensitatea unei anumite legături poate fi relevantă în determinarea importanței funcționării relației dintre noduri și importanța acestora în sistemul mai mare (superior). De aceea, atât numărul cât și tăria legăturilor către un nod sau grup de noduri poate fi un indicator al existenței unui potențial centru de gravitate.

Analiza ariei de operații aplicând SoSA oferă o vedere generală a mediului operațional care se concentrează pe centrele de gravitate care ar putea influența desfășurarea unei operații (figura nr.1). Analizarea mediului operațional prin prisma sistemelor, nodurilor și legăturilor asociate permite comandanților să aibă o mai bună înțelegere a comportamentului și capabilităților adversarului care pot avea impact direct asupra atingerii obiectivelor operaționale stabilite și a efectelor dorite.

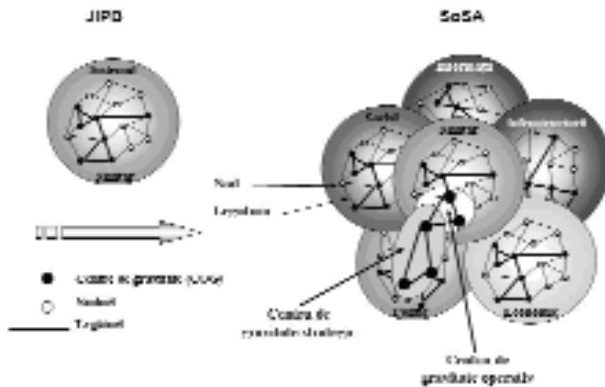

Figura nr.1 Perspectiva sistemică asupra mediului operațional

Consider că legăturile cauzale reprezintă în metodologia EBAO însăși rațiunea pentru care o anumită sarcină/acțiune este de așteptat să producă un anumit efect. Baza metodologiei EBAO constă în abor-

darea sistemică în care este analizat mediul operațional contemporan, iar abordarea sistemică pentru înțelegerea situației operaționale, teoria analizei sistemului de sisteme și teoria analizei centrelor de gravitate sunt principalele instrumente la îndemâna comandanților, analiștilor și planificatorilor pentru materializarea conceptului EBAO. Eficiența aplicării metodologiei EBAO se materializează atunci când crearea efectelor de ordin mare prin acțiuni duse la nivel tactic și operativ produce efecte la nivel operativ și strategic.

Pregătirea informativă întrunită a câmpului de luptă

O importantă contribuție la înțelegerea mediului operațional o au structurile de informații (J, G, A, N, S - 2), prin procesul analitic denumit *Pregătirea informativă (întrunită) a câmpului de luptă (Joint Intelligence Preparation of the Battlespace - JIPB)*. Întrucât JIPB este deseori derivată numai din pregătirea informativă efectuată la nivelul eșaloanelor inferioare, se întâmplă frecvent ca aceasta să se concentreze numai pe instrumentele militare de putere care se manifestă în aria de operații. În metodologia EBAO, valențele JIPB sunt întărite prin aplicarea tehnicii SoSA, care permite o înțelegere mai largă a mediului operațional prin luarea în considerare a tuturor elementelor de putere, a tuturor actorilor din aria de operații, nu numai a adversarului și a relațiilor existente între sistemele militare și elementele lor.

Din punct de vedere practic, JIPB și SoSA nu sunt procese separate, distincte. Chiar dacă prin însăși natura procesului JIPB se concentrează pe capacitățile militare ale potențialului adversar din aria de operații, analiza și înțelegerea largă a celorlalte sisteme existente completează imaginea generală a mediului operațional. Această modalitate de abordare contribuie la relevarea altor căi pentru obținerea efectelor dorite, evită efectele nedorite și influențează centrele de gravitate ale adversarului într-o manieră care poate contribui la scurtarea duratei operațiilor și reducerea riscurilor, cu alte cuvinte, la îmbunătățirea șanselor de succes.

Aplicarea JIPB prin prisma tehnicii SoSA conduce la elaborarea unor produse de informații anticipative referitoare la intențiile probabile ale adversarului și la cel mai probabil curs de acțiune pe care acesta îl va adopta pentru contracararea operațiilor forțelor proprii. În linii generale, acest proces, bazat pe o abordare prin prisma efectelor, se desfășoară în patru secvențe care urmăresc: definirea mediului operațional; descrierea efectelor asupra forțelor proprii, adversarului și când este cazul, neutrilor; evaluarea adversarului; determinarea cursurilor de acțiune ale adversarului.

Definirea mediului operațional se materializează în: analiza misiunii forțelor și a intențiilor comandantului; identificarea limitelor arii de operații stabilite din punct de vedere geografic și non-geografic; stabilirea limitelor pentru fiecare sistem geografic sau non-geografic; determinarea tuturor sistemelor multidimensionale din aria de operații - teren, climă, sisteme militare, politice, economice etc.; identificarea cantității de detalii fezabile despre mediul operațional care pot fi obținute sau stabilite în timpul avut la dispoziție, evaluarea bazelor de date existente și identificarea nevoilor de informații și a priorităților; colectarea datelor și informațiilor necesare pentru analiza viitoare a sistemelor.

Descrierea efectelor cuprinde: analiza mediului operațional; evaluarea efectelor operațiilor militare asupra fiecărui sistem; analiza efectelor dorite și nedorite pentru a identifica centrele de gravitate și legăturile; descrierea efectelor asupra sistemelor proprii, adverse și neutre din care, ca proces al planificării operaționale, să rezulte comportamente dorite și nedorite.

Evaluarea adversarului are drept scop anticiparea consecințelor pe care o operație le va avea și constă în: identificarea la trupele proprii și adversare a sistemelor, nodurilor, legăturilor și a potențialelor relații dintre acestea; efectuarea analizei centrelor de gravitate din perspectiva sistemelor, nodurilor, legăturilor și relațiilor dintre potențialele centre de gravitate ale forțelor proprii și adverse; actualizarea sau crearea modelelor mediului operațional; determinarea situației curente a adversarului și forțelor proprii; identificarea intențiilor adversarului și a factorilor critici ai acestuia.

Determinarea cursurilor de acțiune ale adversarului se face prin utilizarea întregii game disponibile de jocuri de război și următoarele acțiuni conexe: identificarea celor mai probabile obiective și a stadiului final urmărit de către adversar; identificarea tuturor cursurilor de acțiune pe care adversarul ar putea să le adopte; interpretarea posibilităților de acțiune ale adversarului pentru fiecare curs de acțiune anticipat pentru forțele proprii; evaluarea și prioritizarea fiecărui posibil curs de acțiune advers; dezvoltarea de detaliu a fiecărui curs de acțiune în raport cu timpul avut la dispoziție; identificarea nevoilor de informații care să sprijine acțiunile prezentate anterior.

După cum se poate vedea din cele prezentate mai sus, aplicarea acestor seturi de acțiuni contribuie decisiv la înțelegerea sistemică a întregului mediu operațional, mergând dincolo de simpla analiză a adversarului. Pentru ca aceasta să se desfășoare cu succes se cere nu numai implicarea structurilor militare de informații specializate, ci și stabilirea unui sistem colaborativ care să includă agenții guvernamentale, organizații internaționale și organizații neguvernamentale.

Analiza centrelor de gravitate

Teoria centrelor de gravitate (*Centres of Gravity - COG*) este unul din cele mai importante instrumente puse la dispoziția comandanților și planificatorilor în cadrul metodologiei EBAO pentru a analiza atât sursele de putere ale forțelor proprii și adverse, cât și vulnerabilitățile acestora. Analiza COG, aplicată în egală măsură forțelor proprii și adversarului reprezintă un proces continuu, desfășurat pe întreaga durată a operației, care contribuie la identificarea surselor potențiale de putere și a capabilităților care asigură libertatea de acțiune, tăria fizică și voința sau abilitatea de a (re)acționa.

Analiza COG implică identificarea punctelor tari și slabe ale adversarului și înțelegerea modalităților în care acesta este organizat, luptă și ia decizii. Abordarea sistemică contribuie atât la identificarea COG în sistemele militare, cât și la relevarea COG potențiale în alte sisteme. Reprezentarea grafică a mediului operațional, ca sisteme

inter-relaționate (figura nr.1), permite analiza COG din perspectiva sistemelor, nodurilor și legăturilor. Această tehnică oferă posibilitatea analizării relațiilor dintre sistemele COG proprii, adverse și neutre, asigurând o imagine clară care facilitează dezvoltarea cursurilor de acțiune datorită concentrării pe acțiunea forțelor asupra centrelor de gravitate și a legăturilor din sistemele adverse. Pentru creionarea operației, analiza misiunii și determinarea cursului de acțiune este esențial să se identifice toate centrele de gravitate potențiale dintr-un anumit mediu operațional.

Centrele de gravitate sunt rareori reprezentate de un singur nod cheie dintr-un anumit sistem, ele cuprinzând de regulă un număr de noduri cheie și legături care includ ca parte un subsistem în cadrul unui sistem. Așa cum am mai arătat, numărul și tăria legăturilor către un nod sau un set de noduri se pot constitui în indicatori ai unui centru de gravitate potențial. În figura nr.1 am prezentat COG la nivel strategic și operativ și relațiile dintre acestea, inclusiv cum un anumit nod cheie reverberează prin legături într-un alt sistem. Figura nr.2 propune o vedere extinsă a acestei relații, arătând cum contribuie SoSA la identificarea factorilor critici asociați cu orice sistem din mediul operațional, în special cu centrele de gravitate.

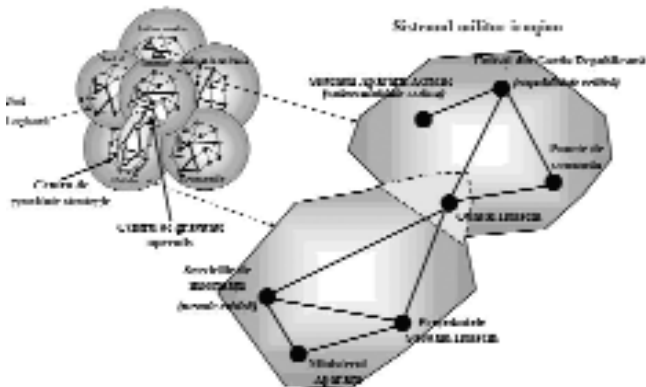

Figura nr.2 Centrele de gravitate și factorii critici

Considerarea capabilităților unui sistem ca o combinație de noduri interconectate permite analiștilor să aibă o mai bună înțelegere a celor mai critice elemente care determină performanțele și comportamentul unui sistem și, în consecință, să determine care sunt cele mai vulnerabile capabilități la influența acțiunilor proprii. Aceste elemente sunt cunoscute sub denumirea de *factori critici* și includ capabilități, nevoi și vulnerabilități critice.

Capabilitățile critice sunt reprezentate de acele noduri și legături considerate ca fiind elemente cruciale pentru funcționarea unui centru de gravitate și care sunt esențiale pentru îndeplinirea obiectivului (obiectivelor) specificat(e) sau asumat(e). *Nevoile critice* sunt reprezentate de resursele sau mijloacele care permit unei capabilități critice să fie pe deplin operațională (la rândul lor și acestea pot fi identificate ca noduri și legături). *Vulnerabilitățile critice* sunt acele elemente ale capabilităților critice care sunt insuficiente sau vulnerabile influenței, interzicerii sau atacurilor.

Acțiunile întreprinse împotriva vulnerabilităților pot produce rezultate importante, chiar decisive, care de multe ori sunt disproporționate față de resursele întrebunțate pentru aplicarea lor. Din perspectiva acțiunii militare și a sistemului militar advers, este necesar pentru comandanți să aplice suficiente mijloace pentru a beneficia de avantajul oferit de vulnerabilitățile critice ale adversarului și, în mod similar, să își protejeze propriile capabilități critice. De asemenea, trebuie să ia în considerare cele mai adecvate căi și metode prin care să identifice și să afecteze vulnerabilitățile din celelalte sisteme ale mediului operațional din aria de operații în care se desfășoară operația.

Pentru exemplificare folosim tot figura nr.2, care reprezintă modul în care planificatorii americani au aplicat în 1991 metodologia factorilor critici pe timpul operațiilor „*Desert Shield*” și „*Desert Storm*”. Aceștia au considerat la acel moment că unitățile Gărzii Republicane sunt cele mai capabile forțe ale sistemului militar irakian, ba chiar unii au sugerat că acestea sunt centrul de gravitate al întregului regim. În consecință, aliații au depus eforturi considerabile și au acordat mult

timp determinării capabilităților și vulnerabilităților Gărzii Republicane. Având în vedere că Saddam și fiul său Quasai au decis să nu folosească aceste forțe în Kuwait, ci să le mențină pentru protecția Bagdadului și liderilor politici dispuși în capitală, capabilitățile critice ale Gărzii Republicane au fost aproape imune la acțiunile aliate. Pe măsură însă ce s-a produs deteriorarea sistemului de apărare aeriană prin lovirea aviației la sol și a subsistemului de comandă și control aerian, capabilitățile unităților Gărzii Republicane au devenit vulnerabile la interdichia impusă din aer.

Metodologia factorilor critici se aplică la rândul ei printr-o abordare sistemică a sistemului de sisteme existent în aria de operații - forțe proprii, adversar, neutri. În cadrul acestei metodologii se aplică următoarele patru secvențe de bază, astfel:

- *Determinarea capabilităților critice ale sistemului de sisteme*, adică capabilitățile absolut esențiale necesare unui sistem pentru a funcționa și desemnarea lor ca noduri cheie; orice sistem poate avea multe capabilități, dar nu toate sunt critice pentru funcțiile sale centrale.

- *Identificarea principalelor surse de putere ale capabilităților critice ale unui sistem*, adică a centrelor de gravitate ale sistemului exprimate ca o combinație de noduri cheie și legături.

- *Identificarea nevoilor critice* ale centrelor de gravitate, care permit să se adreseze capabilităților componentelor subordonate ca o combinație de noduri și legături.

- *Identificarea nodurilor și legăturilor vulnerabile la influențare sau schimbare* prin diferite forme de acțiune. Aceste vulnerabilități critice devin *puncte decisive*, adică noduri cheie și legături în acțiunea proprie îndreptată spre o țintă, respectiv elemente de protejat sau învins pentru adversar.

Cele prezentate în ultimul paragraf nu fac altceva decât să confirme încă o dată, dacă mai era nevoie, că esența artei operative constă în concentrarea operației asupra centrelor de gravitate ale adversarului, concomitent cu protejarea centrelor de gravitate proprii.

Bibliografie:

* * * - Bi-Strategic Command Pre-Doctrinal Handbook, *Effects Based Approach to Operations*, 4 December 2007.

* * * - *Commander's Handbook for an Effects-Based Approach to Joint Operations*, USJFC - Joint Warfighting Center, 2006.

* * * - *Operational Implications of Effects-Based Operations (EBO)*, Joint Doctrine Series no. 7, Fort Monroe, VA: Joint Warfighting Center, 2004: <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj06/spr06/hunerwadel.html>

* * * - S.M.G./P.F.-5, *Doctrina planificării operaționale în Armata României*, București, 2008.

CARPENTER F. Michael - *Evolving to Effect Based Operations*: http://www.cgsc.cdmhost.com/cgi-bin/showfile.exeCISOROOT=_p4013coll2&CISOPTR=555&filename=556

DEPTULA A. David - *Effects Based Operations: Change in the Nature of Warfare*, Aerospace Education Foundation, Arlington, Virginia, 2001: <http://www.aef.org/pub/psbook.pdf>.

MANN III C. Edward și colectiv - *Thinking Effects: Effects-Based Methodology for Joint Operations* (Maxwell Air Force Base, AL: Air University Press, 2002): <http://www.encyclopedia.com/doc/1G1-157097848.html>

WARDEN III A. John - *The Enemy as a System*, *Airpower Journal*. Spring 1995: <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/warden.html>.

Etapele procesului în planificarea operațională prin prisma efectelor

COLONEL DAN-FLORIN GRECU

Literatura militară contemporană prezintă două tipuri de etapizare a planificării, în cazul abordării planificării operaționale prin prisma efectelor (*Effect-Based Approach to Operational Planning Process - EBAOPP*). Unul este folosit în special de către forțele armate americane (și cu unele amendamente de către cele britanice și canadiene), iar altul în cadrul NATO. În primul caz se propun șapte etape (pași): inițierea; analiza misiunii; elaborarea și dezvoltarea cursurilor de acțiune (Cours of Actions - COA); analiza COA și jocurile de război; compararea COA; aprobarea COA; elaborarea planului sau ordinului de operații. De partea cealaltă, în NATO, s-a ales varianta menținerii etapizării „clasice”, prezentată în AJP-5.0, respectiv: inițierea; orientarea; elaborarea concepției operației; elaborarea planului; revederea planului.

În ambele cazuri însă sunt prevăzute aceleași tipuri de activități care se desfășoară ciclic, pe întreaga desfășurare a procesului, particularitățile acestora derivând în primul rând din perspectiva sistemică în

care este analizată operația și din stabilirea efectelor dorite și a relaționării acestora cu obiectivele și sarcinile rezultate, aspecte care trebuie considerate ca și complementare la procesul „clasic” de planificare operațională.

Un sumar al activităților din cadrul EBAOPP, comparativ cu procesul de planificare clasic, așa cum este avut în vedere în NATO, este prezentat în tabelul nr.1.

ACTIVITĂȚI DE PLANIFICARE	ETAPE	EBAOPP
Evaluarea opțiunilor	Inițierea	Analiza sistemelor de sisteme (SOSA) Dezvoltarea cunoștințelor (Knowledge Development - KD)
Analiza misiunii și briefingul de analiză Primirea Ghidului de planificare al comandantului	Orientarea	Analiza sistemelor PMESII Identificarea obiectivului și efectelor Identificarea MoE (măsurilor eficienței) Jocuri de război pentru efecte
Dezvoltarea COA Analiza COA Validarea COA	Elaborarea concepției operației	Identificarea acțiunilor Jocuri de război pentru acțiuni și stabilirea MoE și MoP (măsurile performanței) Finalizarea listei cu efectele aprobate de comandant (CAEL) Validarea CJSOR (formularea cerințelor pentru forțe)
Stabilirea forțelor Încadrarea în timp și coordonarea	Elaborarea planului	Repartizarea acțiunilor Evaluarea planului
Revederea și evaluarea planului Refacerea planului (când este cazul)	Revederea planului	Adaptarea MoE și MoP Evaluarea și revederea continuă a planului

Tabelul nr.1. Activitățile de planificare avute în vedere în cazul EBAOPP

Inițierea

Scopul etapei constă în determinarea opțiunii strategice care să fie dezvoltată ca răspuns la o criză potențială sau existentă pentru inițierea planificării operaționale. De regulă, inițierea se face la nivelul strategic de decizie politică, respectiv militară. Aspectele esențiale avute în vedere la acest moment se referă la:

- înțelegerea problemei existente în spațiul de angajare (aria de operații);
- înțelegerea actorilor care participă la crearea, respectiv rezolvarea problemei din spațiul de angajare;
- înțelegerea intereselor naționale, internaționale sau aliate (ale coaliției) existente în spațiul de angajare;
- prefigurarea, dezvoltarea și, în final, stabilirea stării finale și a obiectivelor de atins.

În această etapă se iau în considerare toate resursele disponibile, care pot fi încorporate în procesul de planificare militară, inclusiv capacitățile nemilitare de planificare, care pot fi necesare la un moment dat, cu o atenție specială pentru dezvoltarea cunoștințelor despre mediul operațional specific, date geografice și orice alt tip de date și informații relevante, care să contribuie la configurarea unei posibile stări finale, obiectivelor și efectelor strategice și, dacă este posibil, la eventualele opțiuni strategice de răspuns.

Orientarea

Din punctul de vedere al planificării militare, etapa începe după primirea directivei (ordinului) de inițiere, respectiv a ghidului de planificare pentru un comandant operațional, ceea ce îl împuternicește pe acesta să înceapă dezvoltarea cunoștințelor despre spațiul de angajare și analiza misiunii.

În această etapă comandantul și statul major se concentrează în special pe:

- dezvoltarea cunoștințelor despre mediul operațional respectiv, utilizând analiza sistemică pentru sistemele politic, militar, economic,

social, infrastructură și informații (*Political, Military, Economic, Social Infrastructure and Information - PMESII*);

- identificarea intereselor actorilor externi;
- identificarea obiectivelor operative care sprijină efectele și obiectivele strategice pentru realizarea stării finale dorite;
- identificarea efectelor care-l sprijină pe comandantul de la nivel operativ și pe comandantul său superior;
- determinarea modalităților de evaluare a progresului realizat în crearea efectelor prin stabilirea unui set de măsuri ale eficienței (*Measures of effectiveness - MoE*).

Comandantul și statul major utilizează analiza sistemelor PME-SII pentru a înțelege clar capabilitățile, comportamentele și interacțiunile actorilor principali din spațiul de angajare, ceea ce le va facilita posibilitatea să determine elementele esențiale ale acestora, cum ar fi centrele de gravitate, precum și propriile obiective de atins.

Analiza sistemelor este parte inseparabilă a EBAOPP, această etapă cuprinzând atât o revedere generală a mediului operațional, din perspectivă istorică, cât și analizarea situației curente generate de o anumită criză, așa cum se arată în tabelul nr.2.

Tabelul nr. 2. Analiza PMESII

Sistem	Revedere generală	Analiza situației curente
Politic	Istoria sistemului politic; Procese și cultura politică; Guvernul central/local; Grupurile de interese politice; Condițiile politice naționale și internaționale; Personalitățile influente; Securitatea politică; Organizațiile internaționale.	Care sunt aspectele sistemului politic care afectează criza? Ce aspecte ale guvernării contribuie la accentuarea, respectiv diminuarea crizei? Care sunt nodurile cheie în sistemul politic și care sunt interesele lor? Care sunt relațiile cheie dintre elementele sistemului politic?

Sistem	Revedere generală	Analiza situației curente
Militar	Istoria sistemului militar; Liderii militari; Organizarea forțelor armate; Securitatea internă; Complexele industrial-militare; Logistica și susținerea; Forțele oprite.	Care sunt obiectivele forțelor proprii (prietenene) și a celor adverse în cadrul crizei? Care sunt nodurile militare cheie? Care sunt cursurile probabile de acțiune ale forțelor proprii (prietenene), respectiv adverse?
Economic	Resursele naturale; Capabilitățile de producție; Sistemele de distribuție; Consumurile.	Ce aspecte ale sistemului economic afectează criza? Care sunt elementele (subsistemele) critice ale sistemului economic? Cine dorește să utilizeze sistemul economic și în ce scop?
Social	Grupuri etnice și religioase; Organizații internaționale, neguvernamentale, persoane strămutate, refugiați; Organizații teroriste/criminale; Asociații de afaceri; Asistență medicală; Educație.	Ce aspecte ale sistemului social afectează criza? Cum sunt implicate grupurile sociale în desfășurarea crizei? Care sunt relațiile dintre elementele sistemului social?
Infrastructură	Utilități; Transporturi; Industrie; Facilități publice.	Ce aspecte ale infrastructurii afectează criza? Care sunt elementele critice ale infrastructurii și relațiile dintre acestea?
Informații	Informații globale; Informații naționale; Informații de apărare; Sistem de comandă control militar.	Ce aspecte ale sistemului de informații afectează criza? Cine dorește să utilizeze sistemul de informații și în ce scop? Care sunt elementele critice ale sistemului militar de comandă și control?

Analiza misiunii se constituie într-un proces iterativ și colaborativ, derulat din perspectiva sistemică a comandantului și statului major, bazat pe date, informații, cunoștințe și înțelegerea mediului operațional, în care sistemele proprii și cele adverse interacționează. Abordarea planificării prin prisma efectelor impune două condiții definitorii: înțelegerea comportamentului sistemelor din spațiul de angajare, respectiv importanța stabilirii corecte a condițiilor pentru succes. Dintre toți pașii care se parcurg pentru analiza misiunii, aceste două condiții se regăsesc prioritar la definirea mediului operațional ca un sistem de sisteme, respectiv la identificarea efectelor, măsurilor eficienței și potențialelor centre de gravitate (figura nr.1).

Figura nr.1 Procesul de analiză a misiunii

În termeni generali, analiza misiunii trebuie să îi ofere comandantului răspunsuri la întrebări cruciale și să-l direcționeze către elabo-

rarea ulterioară a planului. Pe timpul analizei misiunii, comandantul și statul major trebuie să răspundă la:

1. Care sunt **țelul și obiectivele**: țintele primordiale către care este direcționată operația?

2. Ce **efecte dorite** trebuie create sau sprijinite, în sistemele din spațiul de angajare, pentru îndeplinirea obiectivelor?

3. Ce **efecte nedorite** trebuie evitate în sistemele din mediul operațional?

4. Ce capacități proprii pot sau nu pot fi folosite pentru obținerea **efectelor dorite**?

5. Care sunt acțiunile proprii necesare, sau care sunt contraproductive, pentru obținerea **efectelor dorite**?

Ținând cont de caracterul, din ce în ce mai complex, al operațiilor militare, care au devenit de mult timp întrunite, multinaționale și interagenții, în procesul de analiză a misiunii trebuie avuți în vedere toți actorii, cu problemele, interesele și capacitățile lor.

Tot în această etapă sunt identificate și *efectele*, atât cele dorite, cât și cele nedorite, ceea ce permite o mai largă identificare a acțiunilor care trebuie întreprinse de către forțe sau actori nemilitari. Efectele derivă din obiective și asigură un set de schimbări comportamentale, dorite și nedorite, într-un sistem, ceea ce permite concentrarea instrumentelor de putere disponibile pentru atingerea obiectivelor, la nivel operativ și strategic. Setul inițial de efecte identificate reflectă înțelegerea comandantului și statului major, despre ce trebuie creat sau prevenit în spațiul de angajare, pentru a îndeplini obiectivele la nivel operativ și strategic, iar ulterior a stării finale dorite.

Statul major va identifica efectele dorite, care să asigure cea mai mare oportunitate pentru îndeplinirea obiectivelor. Acestea vor constitui baza continuării planificării și evaluărilor ulterioare. În același timp, statul major identifică și dezvoltă o listă cu efectele care ar putea afecta îndeplinirea obiectivelor, efecte nedorite, care se vor reflecta în momentele ulterioare ale planificării, ca și constrângeri sau limitări.

O dată cu identificarea efectelor, statul major evaluează și dacă acestea nu vor avea impact în alte domenii ale aplicării instrumentelor de putere, iar dacă impactul este prin natura lui negativ, reevaluează efectul respectiv din perspectiva beneficiilor, respectiv a riscurilor pe care le implică. În mod similar se procedează și pentru identificarea impactului pozitiv sau negativ, pe care efectele generate de alte instrumente de putere îl pot avea asupra îndeplinirii obiectivelor proprii și ale comandantului superior.

De importanță deosebită pe timpul analizei misiunii este formularea obiectivelor, efectelor și sarcinilor. Din perspectiva EBAO, obiectivele *prescriu* scopurile proprii, efectele *descriu* comportamentul unui sistem în mediul operațional respectiv, iar sarcinile *diracționează* acțiunile forțelor proprii.

Din această perspectivă este imperios necesar să se utilizeze un limbaj operațional specific, care face distincție clară între efecte, obiective și sarcini. Limbajul folosit pentru formularea unui obiectiv nu trebuie să sugereze sau să indice căile sau mijloacele de îndeplinire și trebuie să îndeplinească trei atribute de bază:

- să stabilească un singur scop: un rezultat dorit, un final exprimat concis, către care se direcționează operația;
- să fie specifice sistemului: identifică sistemul, nodul sau legătura cheie care să fie afectată;
- să nu indice legături de cauzalitate: fără cuvinte care să sugereze căi și/sau mijloace.

Efectele derivă din obiective, descriind condițiile care trebuie să fie îndeplinite sau evitate în mediul operațional (spațiul de angajare) pentru a se atinge starea finală dorită. După identificarea inițială a efectelor, se trece la formularea lor, astfel încât să reflecte intenția explicită a comandantului și să facă distincție clară față de obiective sau sarcini. În acest scop, se au în vedere următoarele criterii:

- **descrie comportamentul** unui singur sistem sau sisteme: dorit sau nedorit;
- **sprijină unul sau mai multe obiective**: se aliniază stării finale dorite la nivel strategic sau operativ;

- **nu sugerează căi sau mijloace:** nu face referiri la capacitățile, sarcinile sau acțiunile forțelor proprii;
- **nu indică legături de cauzalitate:** fără referiri la legături între acțiune și efect;
- **utilizează diateza activă:** subiect, predicat, complement (cine, ce etc);
- **poate include o încadrare în timp:** sub forma „de la ... la ...” sau „nu mai târziu de data ... , ora ...”;
- **este măsurabil:** abilitatea de a observa schimbări în comportamentul sau atributele sistemului.

După ce comandantul și statul major au înțeles obiectivele și efectele care definesc operația, încep să stabilească sarcinile corespunzător efectelor dorite. Determinarea sarcinilor începe pe timpul analizei misiunii, se extinde pe timpul elaborării și selecționării COA și se materializează în planul sau ordinul de operații.

De regulă, efectele sunt încredințate spre creare eșaloanelor de nivel strategic și operativ, evitându-se încredințarea acestora la nivelul tactic, pentru că efectele necesită resurse și implică responsabilități pe care subordonații de la nivel tactic nu le dețin. De aceea, eșaloanelor tactice li se repartizează sarcini pentru obținerea unui anumit efect. Inclusiv aceste sarcini sunt distribuite deseori la două sau mai multe unități tactice care trebuie coordonate între ele, cu eșalonul superior și de nu puține ori cu actorii nemilitari care acționează în aria de operații pentru a se asigura unitatea de efort.

Practica militară a generalizat metoda de analizare, comparare, testare și validare a posibilelor efecte cu ajutorul echipelor „albastre”, „verzi” și „roșii”. Aceste echipe sunt special destinate pentru a juca în cadrul analizelor și evaluărilor rolul forțelor proprii (albastre), neutre (verzi) și adverse (roșii), într-un mod asemănător celui folosit în cadrul jocurilor de război și comparării cursurilor de acțiune.

În baza acestor analize, comandantul poate determina care dintre efectele dorite „albastre” au cea mai mare probabilitate de a contribui la atingerea obiectivelor care să conducă la starea finală dorită, ur-

mând ca statul major să le formuleze într-o listă cu efectele aprobate de către comandant (*Commander's Approved Effects List - CAEL*), efecte care vor fi aranjate secvențial din perspectiva realizării în timp, devenind astfel o parte importantă a Ghidului de planificare al comandantului. Dezvoltarea efectelor va asigura designul operațional care ilustrează calea de parcurs de la situația curentă până la starea finală dorită, trecând prin atingerea obiectivelor la nivel operativ.

Elaborarea concepției operației

Elaborarea concepției operației se face, de regulă, în paralel la nivel operativ și strategic, fiecare nivel contribuind la dezvoltarea celuilalt. Pe timpul acestei etape, comandantul se concentrează pe determinarea acelor acțiuni și resurse care sunt necesare pentru obținerea efectelor determinate în designul operațional pe timpul etapei de orientare.

Eforturile comandantului și statului major se vor concentra, în această etapă pe:

- revederea Ghidului de planificare al comandantului, ca element de bază pentru viitoarele analize de stat major;
- elaborarea și dezvoltarea cursurilor de acțiune care să descrie secvențial acțiunile și resursele care vor crea efectele dorite;
- analizarea, compararea, testarea și validarea acțiunilor necesare creării efectelor identificate;
- selectarea de către comandant a COA.

Procesul de determinare a cursurilor de acțiune cuprinde aceleași etape ca și planificarea clasică, respectiv: elaborarea, analiza, compararea și, în final, selecționarea COA. Pașii în care se materializează primordial elementele de perspectivă sistemică și utilizarea efectelor sunt prezentați în figura nr.2.

Elaborarea unui curs de acțiune cuprinde activitățile „clasice”, cu mențiunea că, în cazul abordării prin prisma efectelor, în elaborarea cursurilor de acțiune se încorporează și celelalte instrumente ale pute-

Figura nr.2 Procesul de determinare a cursurilor de acțiune

rii naționale (aliate sau ale coaliției), iar stabilirea sarcinilor pentru componentele subordonate se face în baza efectelor dorite de către comandant. Validarea se realizează similar planificării „clasice”.

Analiza COA adaugă, la pașii „clasici”, elemente rezultate din tehnicile analizei sistemelor de sisteme (SoSA), aria de operații fiind prezentată ca sistem interactiv de noduri și legături între sistemele proprii, neutre și adverse, fiind necesar să se prezinte/analizeze elemente suplimentare referitoare la: punctele decisive cheie; încorporarea altor instrumente de putere; formularea efectelor dorite și nedorite; o bună înțelegere a riscurilor și probabilității de apariție a efectelor nedorite; identificarea țintelor de mare valoare, reprezentate de noduri cheie vulnerabile și capabilități critice.

Și compararea COA urmează calea „clasică”, unele particularități apărând în activitatea de selecționare a COA, având în vedere că la briefingul de selecționare a cursului de acțiune se adaugă informații specifice impuse de abordarea prin prisma efectelor, respectiv: inten-

țiile și efectele dorite de către eșalonul superior; starea curentă a forțelor; rezultatele JIPB; prezumțiile utilizate în dezvoltarea COA; în ce manieră sprijină COA recomandat obținerea efectelor dorite; alți factori rezultați în urma SOSA.

În final, COA selecționat de comandant este transformat în CONOPS, care, din perspectiva EBAOPP, trebuie:

- să cuprindă intențiile comandantului, inclusiv **efectele dorite și nedorite**;

- să lege obiectivele strategice de **efectele strategice și operative**;

- să includă **o descriere a contribuției altor instrumente ale puterii naționale** (alianței sau coaliției);

- să se concentreze pe **centrele de gravitate** proprii și ale adversarului și pe **factorii critici asociați** acestora.

Similar procesului operațional de planificare, pe baza deciziei comandantului, cele menționate mai sus se materializează în concepția operației - CONOPS și în formularea cerințelor forței (*Statement of Requirements - SOR*), aceasta din urmă, în coordonare cu eșalonul strategic transformându-se în cerințe ale forței întrunite sau, după caz, multinaționale (*Combined Joint Statement of Requirements - CJSOR*).

Elaborarea și revederea planului sau ordinului de operații

Planificarea operațională prin prisma efectelor nu prezintă diferențe majore față de procesul de planificare operațională „clasic”, în cazul ultimelor două etape din cadrul procesului de planificare. Cu toate acestea, în cadrul EBAOPP va fi nevoie ca statul major să producă unele anexe și documente suplimentare care să cuprindă acțiuni, efecte și unitățile lor de măsurare. De asemenea, pe timpul etapei de revedere a planului se acordă o atenție sporită realizării legăturilor dintre obiective, acțiuni și efecte, precum și posibilelor interacțiuni dintre domeniile de aplicare pentru a se asigura coordonarea necesară pentru reducerea (acolo unde este posibil) a influențelor sau efectelor adverse.

Bibliografie:

- * * * - *An Approach to Effects Based Planning*: www.dtic.mil/jointvision/ideas_concepts/ebo_planning_template.xls
- * * * - *AJP-5, Allied Joint Doctrine for Operational Planning*, 2007.
- * * * - *Bi-Strategic Command Pre-Doctrinal Handbook, Effects Based Approach to Operations*, 4 December 2007.
- * * * - *Commander's Handbook for an Effects-Based Approach to Joint Operations*, USJFC - Joint Warfighting Center, 2006.
- * * * - *CF JP 5.0, The Canadian Forces Operational Planning Process (OPP)*, Ottawa, 2008.
- * * * - *JP 5-0, Joint Operation Planning*, Washinton DC, 2006.
- * * * - *MCM-0052-2006, Military Committe Position on an Effects-Based Approach to Operations*, 6 June 2006.
- * * * - *S.M.G./P.F.-5, Doctrina planificării operaționale în Armata României*, București, 2008
- * * * - *US Joint Force Command J9 (JFCOM), Effects-Based Operation White Paper*, Versiunea 1, 2001: www.dodccrp.org/events/2002_CCRTS/Tracks/pdf/089.PDF
- MANN III C. Edward și colectiv - *Thinking Effects: Effects-Based Methodology for Joint Operations* (Maxwell Air Force Base, AL: Air University Press, 2002): <http://www.encyclopedia.com/doc/1G1-157097848.html>
- SMITH Jr. A. Edward - *Complexity, Networking and Effects-Based Operations*, 2006: http://www.st.drdc-rddc.gc.ca/ev_en.php?ID=6538_201&ID2=DO_TOPIC

Opinii privind nevoile de informații în cadrul diviziei mecanizate/infanterie

COLONEL DR. VALENTIN SUCILĂ
COLONEL PETRU PAH

Aști, a cunoaște, a fi prevenit în vocabularul uzual al omului, indiferent de profesie, presupune un volum necesar și suficient de informații din domeniul economic, social, politic, militar etc.

Necesarul de informații impune dintotdeauna forțe și mijloace necesare culegerii, prelucrării, stocării și diseminării datelor/informațiilor într-o interdependență obiectivă. Evoluția umanității s-a bazat pe cunoaștere, pe elemente prospective și de prognoză, pe utilizarea avantajelor dobândite prin informare.

Informația a devenit, în timp, o nevoie acută, din dorința dobândirii avantajului asupra oponentului. În domeniul militar nevoia cunoașterii, a informației s-a manifestat, încă de la primele confruntări armate, elemente care atestă calculul acestor nevoi de informații fiind în dovezile scrise: „puncte slabe și puncte forte la adversar, situații despre teren și forțe necesare cunoașterii”¹.

Planificarea operațiilor/acțiunilor informative la orice nivel (strategic, operativ, tactic) necesită „raționalitate în stabilirea obiectivelor și în stabilirea acțiunilor decisive și determinante”².

Analiza evoluției războiului/conflictului relevă că planificarea acțiunii militare a fost dependentă de informații, volumul nevoilor de informații crescând proporțional cu revoluția tehnico-științifică, într-un mediu militar mai supus, în timp, amprenteii tehnocratice.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea țările cu politici și viziuni avansate și-au înființat servicii informative în cadrul armatelor (B2/Statul Major al Armatei franceze/1874; Divizia Militară de Informații (MID)/Ministerul de Război al SUA / 1885 care s-a transformat în 1908 în G2, ca apoi, în 1909, Anglia să înființeze M05, ulterior MI5)³. În primele decenii ale secolului al XX-lea au fost încercări în organizarea lucrului de informații concretizate în „Instrucțiuni asupra organizării și funcționării serviciului de informații militare”⁴.

În armata română, primul ofițer de informații care a pus bazele științifice ale planificării și realizării nevoilor de informații a fost căpitanul Ioan Carp, autor al primului „Plan de căutare a informațiilor”, cu următorul format⁵:

INFORMAȚII DE CULES		CUI SE REPARTIZEAZĂ	ORDINEA DE URGENTĂ	MIJLOACE DE TRANS- MIS
Necesare regimen- tului	Cerute de divizie sau vecini			

Nevoile de informații vizează cunoașterea și precizarea situației adversarului, clarificarea evoluției situației strategice/operative/tactice, determinarea reală a posibilităților sale în timp și spațiu, precum și a vulnerabilităților lui.

Opinăm că, în plan militar, superioritatea informațională, combinată cu inovațiile tehnice, vor potența unele concepte operaționale: manevra dominantă, precizia angajării și executării loviturilor, protecția și asigurarea acțiunilor militare, logistica completă și oportună, determinând abordări diversificate în politica de apărare și, implicit, în

proiecția forței armate a țării. Nevoile de informații vizează capacitatea adversarului, spațiul preconizat pentru acțiunile militare, cât și vulnerabilitățile capacității sale combative.

Câștigarea inițiativei proprii începe prin avantajul informațional, planificarea acțiunilor deosebite de diminuare a capacității combative a adversarului, cât și canalizarea acțiunilor lui pe direcțiile prevăzute de ripostă. În ansamblu, nevoile de informații vizează un spectru larg informativ, documentat cu date și informații despre teren, timp, stare a vremii, elemente de infrastructură, capacități operaționale, elemente social-demografice și economice, toate adunate sub coordonarea șefului informațiilor.

Nevoia de aliniere la structurile Alianței impune abordarea standardizării cu maximă seriozitate. Standardele asigură interoperabilitatea, în baza acordurilor de standardizare NATO, prin interoperabilitate, compatibilitate, similaritate și interschimbabilitate. Elementele de forță ale integrării depline în NATO sunt interoperabilitatea și compatibilitatea sistemului⁶.

Interoperabilitatea presupune adoptarea integrală în sistemul C3I, cu accent pe elementul structural. Opinăm că adoptarea unor structuri similare armatelor aliate ar duce la buna cooperare și uniformizarea procedurilor, limbajelor de stat major, la alinierea doctrinară și procedurală.

Deductiv din misiunile strategice ale armatei, pe timp de pace, nevoile de informații ale diviziei mecanizate/infanterie sunt axate pentru prevenirea și descurajarea unei agresiuni, misiuni umanitare sau sprijin autorităților locale în situații de urgențe civile sau dezastre, fiind preconizate următoarele misiuni pentru structurile de informații:

- cunoașterea situației militare și politico-militare din zona de interes, cunoașterea preocupărilor tehnico-științifice militare organizate în armatele din zona de interes, evaluarea potențialului militar, demografic, economic și a mediului politico-social al unor elemente/stați țintă;

- cunoașterea spațiului din zona de interes și responsabilitate a diviziei;

- monitorizarea și avertizarea unor zone cu grad de risc ridicat;
- descoperirea/monitorizarea unor elemente/grupuri ostile;
- gestionarea informațiilor din zona de responsabilitate și de interes;
- participarea la unele misiuni umanitare (căutare-salvare, evacuare, protecție, informare-documentare pentru situații de dezastre);
- sprijin informațional pentru alte elemente din Sistemul Național de Apărare, în vederea prevenirii situațiilor de criză.

În situații de criză, nevoile de informații se amplifică, cu accent major pe elementele/grupurile sau statele-țintă, nevoi îndeplinite prin misiuni specifice:

- monitorizarea elementelor ostile, a elementelor generatoare de criză;
- cooperarea/colaborarea cu alte structuri informative pentru cunoașterea elementelor-țintă;
- intensificarea cunoașterii situației locale/a situației politico-militare în zonele-țintă;
- gestionarea informațiilor în toate fazele crizei;
- participarea la misiuni cu caracter deosebit sau acțiuni pasive (neutralizarea elementelor terorist-diversioniste, prevenirea acțiunilor destabilizatoare, intervenția pentru protejarea cetățenilor, stoparea traficului cu armament și muniții, monitorizarea și avertizarea tactică, schimbări atitudinale și de forță în plan regional sau zonă de interes informativ).

Apreciem că singurele elemente pregătite actual pentru misiuni contrateroriste sunt elementele de cercetare în dispozitiv din trupele de vânători de munte, batalioane de cercetare. Considerăm că pentru conducerea reală, posibilă a elementelor de cercetare în dispozitiv necesită a se reorganiza, reînființa structura de cercetare în dispozitiv la eșaloanele divizie.

Pentru situații deosebite (dezastre etc.), elementele de cercetare ale diviziei pot fi angajate în misiuni umanitare de căutare-salvare, evacuare, prim ajutor sau de protecție.

Pe fondul amplificării nevoilor de informații la criză, forțele și mijloacele de cercetare vor fi utilizate preponderent în misiuni specifice.

În situație de conflict/război nevoile de informații sunt axate pe cunoașterea elementelor-țintă: statele beligerante, armatele adversarilor, situația politico-militară din statul-țintă, monitorizarea adâncimii dispozitivului adversarului, cunoașterea situației locale din zona de conflict date și informații despre posibilitățile inamicului în timp și spațiu pentru operațiile curente și cele viitoare.

Acțiunile informative din zona de interes pretind cunoașterea culturii și a limbii populației autohtone din zona de acțiune. Considerăm că pregătirea direcționată a elementelor de informații pentru zone de interes bine nominalizate reprezintă o necesitate și un element de similitudine cu structurile de informații ale Alianței.

Intensificarea acțiunilor teroriste va impune o atitudine contrateroristă planificată, în care salvarea de ostatici, protejarea populației, descoperirea/neutralizarea unor materiale și echipamente, precum și atacul unei infrastructuri teroriste vor fi obiective prioritare.

Suștinerea acestor obiective impune nevoi de informații ce presupun prevederea/planificarea forței, dislocarea și pregătirea.

Aceste elemente ale proiecției forței, combinate cu analiza permanentă a nevoilor de informații vor sigura necesarul de date și informații la nivelul diviziei, cu rezultate directe în planificarea luptei, în reducerea riscurilor și a pierderilor.

Considerăm că demersul poate fi aprofundat, deductiv, nevoile de informații fiind suplinite prin misiuni, iar misiunile vor fi susținute de forțe. Analiza științifică a nevoilor de informații în cele trei situații: pace, criză și război abordează planificarea concentrată, susținerea informațională a deciziei și, implicit, succesul luptei/operației.

Note:

1. Sun Tzî - *Arta războiului*, Editura Antet, București, 1999, p. 41-89.
2. Onișor Constantin - *Teoria Strategiei Militare*, Perspective XXI, Editura AISM, București, 1999, p.245.

3. Jeffrey Jones - *From Secret Service to CIA*, Colliev Mac Milian Publishers, London, 1997, p.13.

4. Prezan C. - *Instrucțiuni asupra organizării și funcționării serviciului de informații*, Editura Ministerului de Război, București, 1917.

5. Carp Ioan - *Tactica informațiilor la Marile Unități*, Editura „Principele Carol”, Sibiu, 1930, p. 24.

6. Dr. Bica Mihăilă - *Dimensiunea militară a integrării în structurile euroatlantice*, AISM, nr. 4/1994, p. 12.

Sistemul de comunicații și informatică al batalionului de cercetare

CĂPITAN CRISTIAN ICHIM

Armatele moderne acordă o atenție deosebită încorporării cunoștințelor științifice actuale, cu precădere ale ciberneticii, cercetării operaționale și informaticii, având ca menire atât perfecționarea tehnicii de luptă, cât și elaborarea unor sisteme automatizate complexe, capabile să asigure conducerea optimă și oportună a trupelor și tehnicii de luptă. În aceste condiții este necesar ca și sistemele de comunicații și informatică să fie supuse unor perfecționări și modernizări continue.

Funcționarea sistemului de comunicații și informatică valorifică și evidențiază temeinicia și justetea măsurilor organizatorice, stabilite de structurile specializate în conducerea comunicațiilor și informaticii și prevăzute în documentele de planificare pentru instrucția trupelor. În continuare ne vom referi la particularitățile organizării sistemului de comunicații și informatică al batalionului de cercetare.

Sistemul de comunicații și informatică al unui batalion de cercetare este organizat și structurat astfel încât să asigure sistemul de co-

mandă și control / C2. Comunicațiile organizate la nivelul unui batalion de cercetare sprijină comandantul acestuia în exercitarea actului de comandă și control asupra forțelor subordonate și asigură cooperarea și înștiințarea pe câmpul de luptă. Legăturile trebuie să fie continue și reciproce cu eșalonul superior, cu subordonații și cu unitățile vecine pentru a se asigura vehicularea informațiilor în volum complet, în timp util și fără erori. Organizarea și planificarea sistemului de comunicații al batalionului de cercetare este responsabilitatea exclusivă a modului S6 - Comunicații și informatică din statul major al batalionului, exploatarea și reconfigurarea acestuia intră în atribuțiile plutonului comunicații din cadrul companiei stat major și deservire, din organica batalionului, sub directa coordonare a șefului modului S6.

Sistemul de comunicații al batalionului de cercetare trebuie să răspundă la următoarele cerințe operaționale:

- acoperirea cu comunicații a întregii zone de responsabilitate a batalionului de cercetare;
- asigurarea conectării la sistemul de telecomunicații teritorial în vederea fluidizării traficului de informații;
- menținerea continuității legăturilor în situațiile în care comandantul se deplasează în afara punctului de comandă;
- realizarea oportună a tuturor legăturilor necesare comenzii și controlului, cu un nivel ridicat al securității comunicațiilor și garantarea schimbului de informații;
- asigurarea mobilității componentelor sistemului de comunicații al batalionului de cercetare.

În cadrul sistemului de comunicații al batalionului de cercetare se organizează următoarele tipuri de linii de comunicații:

- în cablu telefonic de campanie;
- radio;
- satelitare;
- alternative.

Liniile de comunicații în cablu telefonic de campanie sunt destinate realizării legăturilor telefonice, în cadrul punctului de comandă

al batalionului de cercetare, pentru conducerea comandantilor de subunități, pentru conectarea punctului de comandă al batalionului la sistemul național de telecomunicații, precum și pentru acționarea tehnicii de comunicații radio. Acest tip de comunicații implică un consum mare de timp și forțe pentru instalare, exploatare, strângere și mentenanță, dar asigură comunicații sigure și de calitate. Ca tehnică de comunicații fir exploatată menționăm: centrala telefonică de campanie; telefoane de campanie; cablu telefonic de campanie.

Liniile de comunicații prin mijloace radio constituie principalele legături de comunicații ale batalionului de cercetare cu eșalonul superior, structurile subordonate și vecinii. Pentru legătura cu eșalonul superior sunt organizate rețele radio de campanie CNR ierarhice, semi-duplex, în gamele de frecvență HF, VHF/UHF cu mijloace de comunicații portative și vehiculare. Pentru conducerea grupurilor de cercetare în dispozitivul inamicului, rețelele radio de campanie (CNR-HF/VHF) organizate de batalionul de cercetare vor avea și direcții radio de raport pentru fiecare din aceste grupuri. Aceste grupuri vor fi conduse, cu preponderență, prin tehnică de comunicație pe unde scurte. Conducerea patrulelor de cercetare ce acționează în dispozitivul de luptă propriu, dispuse pe mijloace blindate, va fi realizată prin mijloace de comunicații pe unde ultrascurte.

Liniile de comunicații satelitare dublează sau substituie legăturile radio ale batalionului de cercetare cu eșalonul superior când distanțele depășesc limita vizibilității directe.

Din categoria liniilor de comunicații alternative, cele mai importante sunt: liniile de comunicații prin mijloace mobile destinate în special asigurării legăturii între centrele de comunicații ale punctelor de comandă, asigurării legăturii între centrele de comunicații ale punctelor de comandă și stațiile de adunare și expediere a documentelor/SAED. Totodată, *curierii* (personal nominalizat la nivel de batalion) au o importanță deosebită pentru transmiterea de mesaje, între structurile de comandă ale batalionului de cercetare, când alte mijloace de comunicații nu sunt disponibile. În organizarea sistemului de comunicații

a batalionului se pot utiliza, cu aprobarea eșalonului superior, servicii puse la dispoziție de rețelele publice de telecomunicație (telefonie, fax, transmițeri de date criptate, INTERNET). Prin aceste servicii sunt asigurate și comunicațiile sociale ale militarilor batalionului, și schimbul de informații publice (neclasificate).

Un alt punct important în asigurarea comunicațiilor batalionului de cercetare îl reprezintă *subsistemul informatic de comandă și control / C2IS*. Acest subsistem informatic este destinat asistării activităților, la nivelul centrelor de conducere proprii și ale subunităților subordonate, fiind realizat prin intermediul stațiilor de lucru/terminalelor de date constituite într-o rețea de lucru. Asigurarea interoperabilității între rețeaua de calculatoare a batalionului de cercetare și LAN ale diferitelor comandamente este obligatorie și se realizează prin sisteme de calcul, pachete de programe/aplicații software și baze de date compatibile. Ca urmare, sistemul informatic al batalionului de cercetare trebuie să fie flexibil, să corespundă standardelor stabilite și să permită interconectarea prin rețele de routere sau de date cu alte sisteme informatice.

În concluzie, sistemul de comunicații și informatic al unui batalion de cercetare trebuie să fie flexibil, gata în orice moment de adaptare dinamică la cerințele specifice ale desfășurării operațiilor în spațiul de luptă modern.

TEATRE
DE OPERAȚII

Efectele globale ale istoriei conflictelor din Orientul Mijlociu (1)

ING. DR. MARIANA ANCUT

Secolul XXI numit, fără a exagera, „secolul marilor transformări”, ne arată o lume care în doar câteva decenii a avut parte de schimbări ce, de regulă, se făceau pe parcursul a sute de ani, marcate majoritatea din ele de o violență extraordinară. Pe de altă parte, avem un Occident care este confuz, supus unei presiuni venite din două părți, una de peste ocean, cealaltă venită dinspre Urali, ambele luptând pentru putere și pentru piețe noi de desfacere. Colaborarea euroatlantică a dus la „ocuparea” a două țări musulmane, Afganistan și Irak, a dus, sub acoperirea ONU și NATO, la angajarea de forțe în Liban, Kosovo, în Cecenia, dar și la instalarea de baze militare în multe alte țări. Fie că o recunoaștem sau nu, Occidentul este în război cu Orientul, fie el Mijlociu sau Îndepărtat. Iar consecințele acestei „relații” se pot vedea clar: din ce în ce mai mulți creștini se convertesc la islamism (o dovedesc statisticile ONU sau UE) ” [2], din ce în ce mai mulți oameni aderă la cauza islamică fără a trece la această religie,

condamnând ambițiile imperialiste ale marilor puteri și goana lor după resurse, aparent nelimitate în zona orientală.

Ce ne poate spune trecutul? Indiferent că este vorba de Orient sau Occident, există o lege nescrisă a lumii, poate cea mai importantă din istoria noastră: nu există cauză fără efect, unde există mișcare va exista și o contra-mișcare. Orice conflict, de mare sau mică întindere, va avea întotdeauna și efect. Iar efectele conflictelor, orientale sau occidentale, vor fi globale. Care este punctul zero, de pornire a acestor efecte? Să menționăm anul 632 (anul lui Mahomed) ca anul zero? Conflictul dintre cele două lumi există, este o realitate, și indiferent dacă vorbim despre creștini și mauri, despre Carol cel Mare sau califul Harun-al Rașid, despre Francisc I sau Soliman Magnificul, despre înțelegerile mutuale dintre cele două lumi sau despre admirația unora față de ceilalți și reciproc, confruntările, fără a fi permanente sau simultane, cu ofensive și contraofensive, au contat pentru lume în întregul ei. „Lumea musulmană s-a format pe teritorii care au fost cândva mazdeene sau budhiste, precum Iranul sau India, dar și pe teritorii creștine, ca Asia Mică, Siria și Palestina, Egiptul și Nubia, Africa de Nord, teritorii a căror populație s-a convertit, fie în totalitate, fie în mare parte. Lumea creștină, cea anterioară secolului al VI-lea, nu se putea constitui pe pământ musulman, iar creștinarea nu a reușit decât în trei teritorii cucerite de ultima născută dintre religiile monoteiste: în Sicilia, în Spania și în Crimeea”[1]. Specific acestei lumi este faptul că atunci când ocupau un anumit teritoriu, ei preluau cultura și zestrea istorică a acestei civilizații, le mixau și apoi le treceau mai departe Occidentului prin diferite canale, cum ar fi Spania. La rândul ei, colonizarea europeană a transmis musulmanilor gândirea și știința modernă, această coabitare generând schimburi care nu pot fi anulate de niciun discurs politic și de nicio goană după putere sau bani.

Istoria ne arată că principalele câmpuri de luptă au fost, în principal, Asia Mică și Spania, într-o mai mică parte Siria și Palestina, urmate de Balcani și Europa Centrală. Începând cu secolul al XV-lea, luptele s-au mutat în Marea Mediterană, în Franța, Italia, Africa de Nord,

în special în Egipt, Nubia, Etiopia, Iran, urmate de India, Indonezia și Afganistan. Tot istoria ne arată că lupte au existat și în interiorul acestor lumi, putem menționa luptele dintre catolici și protestanți, și luptele dintre sunniți și šiiti. A existat și există (încă) cauza naționalismului mascată de invocarea cauzei religioase ”[3]. Religia a fost și va rămâne cel mai bun pretext pentru un război. Mai recent, acest război se face în numele democrației și a principiilor democratice, deși utilizarea gazelor toxice sau a bombelor biologice în Irak numai „democratice” nu pot fi. Iar cei care au avut de suferit au fost oameni din ambele tabere. Uciderea, mai recentă, a civililor de către georgieni nu poate fi considerată de niciun om de pe planetă ca o pierdere „rezonabilă” pentru „libertate și democrație”. La fel, reacția rusă. Nu există nicio logică care să justifice atacurile din Pakistan, din Egipt sau din alte state, evenimente soldate cu civili morți, nu cu „soldați căzuți la datorie”.

Pornind pe firul istoriei, folosindu-ne de dovezile lăsate posterității de marii filozofi, teoreticieni, războinici etc, putem spune că islamismul apare în secolul al VII-lea, când creștinismul este deja o religie de sine-stătătoare, răspândită datorită războaielor purtate de Titus, care cucerește Ierusalimul în anul 70, sau datorită călătoriilor apostolilor lui Isus. Până în 565, împăratul Iustinian a reconstituit Imperiul Roman, mare parte pe un teritoriu care fusese ocupat de către musulmani. Anii care vor urma vor marca un război de uzură, pe un teritoriu întins între Imperiul Bizantin și Imperiul Persan sassanid, cele două tabere împărțindu-și lumea la vest de India și China și destrămându-se, în același timp, datorită eforturilor depuse în lupta pentru victoria finală”[1]. Anul 611 va fi anul revelațiilor lui Mohamed și începutul unei noi ere. Ce a urmat se știe. Noua religie a cuprins încetul cu încetul lumea islamică, rupturi esențiale producându-se între cele două religii abrahamică, între evrei și mahomedani (Coranul spune: „noi i-am blestemat pentru că au rupt alianța cu noi”)[1].

Un prim conflict, cu important efect asupra lumii occidentale, va fi invazia romană a lui Augustus (24-25) asupra Yemenului, datorită imensei sale bogății, continuată de Traian, care va forma apoi pro-

vincia Arabia. Moartea lui Mahomed a dus la dezlănțuirea arabilor, astfel că, în mai puțin de un secol, ocupau un teritoriu uriaș, din Franța până în China, cuceresc Iranul (anul 655), apoi Armenia (prima țară a cărei religie oficială este creștinismul) și avansează în Asia Mică. Practic, doar asasinarea califului arab Othman va opri această invazie. Pacea care a urmat, până în 663, nu va salva Bizanțul de cădere. Acest lucru a dus la modificarea hărții întregii Europe, la decăderea sau la formarea de noi state.

Conflictul din 635 - 670, dintre copecți și greci, va duce la intervenția în forță a generalului arab Amru ibn al-As în zonă, la forțarea teritoriului ocupat și pornirea campaniei pentru ocuparea orașului Cairo. Rezultatul este lesne de prevăzut: după Siria, Mesopotamia, va fi rândul Egiptului să fie ocupat. Statisticile istorice ne arată că, la sfârșitul perioadei cruciadelor, numărul creștinilor existenți în Egipt nu depășea zece la sută din populație. În paralel cu acest eveniment s-a desfășurat cucerirea Africii de Nord. Generalul Hasan ibn al-Numan, în 693, va fi cel care va cuceri și supune acest ținut. Moștenitorii acestuia au considerat că era de datoria lor sacră să continue tradiția cuceririlor arabe așa că, începând cu secolul al V-lea, vor privi către Spania. Invazia Spaniei începe prin cucerirea Cadizului, orașelor Malaga și Cordoba, urmează Toledo, Saragossa, Merida, Tortosa, Valencia, Barcelona, Ampurias și tot așa, până când întreaga peninsulă este sub mână islamului, și asta doar în doi ani. Abia în 737, Alfons I-ul Catholicul va începe Reconquista. Interesant este faptul că arabii au avut nevoie de doi ani să cucerească Spania, europenii vor avea nevoie de opt secole s-o recucerească. Odată căzută Spania, va urma Franța. Chiar dacă mai puțin cunoscută, bătălia din Galia va avea un efect deosebit, lucru care se va vedea din notările tuturor istoricilor. În primul rând pentru că, deși arabii conduși de generalul al-Sahm, iar apoi de generalul Anbassa aveau cale liberă pentru ocuparea întregii Europe, totuși aceștia s-au oprit în mod inexplicabil, timp în care ducele Eudes de Aquitania își va lua revanșa. Revanșa arabă nu va întârzia, va avea loc în Moussais, și va constitui, conform cronicarului Isidor de Beja, con-

fruntarea dintre armata francă numită „europenses” și islam. Istoricul Jean-Paul Roux va spune că „Europa pe care o construim noi astăzi s-a născut în secolul al VIII-lea din confruntarea cu islamul” ”[1]. Francii, conduși de Carol Martell, vor învinge și vor iniția contraofensiva creștinismului.

Secolul al X-lea va fi marcat de procesul de descompunere a marelui imperiu arab, apar tot mai multe califate și principate. Începând cu 944 apar primele imperii turcești islamizate. Armatele care se confruntă cu armatele creștine nu mai sunt arabe, berberii fiind mai numeroși decât arabii. Secolele al VIII-lea și al IX-lea vor fi marcate de războaiele bizantino-arabe, cu armistiții și perioade de pace reduse. În primul rând Bizanțul pierduse imense teritorii în Africa, nemaiavând decât Siria și Palestina. Aceste lupte și-au găsit ecoul în una din cele mai neașteptate cronică istorice: în Biblie. Masacrul de la Samarra, și mai ales martirajul celor 42 de bizantini, omorâți pentru refuzul de a-și renege religia, va deveni unul din argumentele cele mai folosite de către creștini în pornirea cruciadelor. Victoria din 863, de la Malatya, va fi considerată cea mai importantă victorie a creștinismului înainte de cruciade.

Carol cel Mare va fi unul dintre conducătorii care va porni procesul de recucerire a teritoriilor de la arabi. Așa cum am spus, procesul va dura opt secole, iar motivul nu va fi lipsa de coeziune a creștinilor. Dimpotrivă. Problema o va constitui populația non-islamică, mai exact berberii, mozarabii, evreii, spaniolii convertiți etc, practic, populația majoritară din emirate sau califate și care beneficiau din plin de bogăția arabă. Dacă ar fi să rezumăm istoria perioadei cuprinse între secolele al VIII-lea și al X-lea, am putea spune că a fost un lung și prelungit război de gherilă, cu campanii peste campanii, cu razii, cu operații de jaf și răzbuinare.

Tot aici trebuie să-l menționăm pe Suleiman Magnificul care a înființat velayatul Irak, al cărui teritoriu cuprindea și actualul teritoriu al Kuweitului. Acest velayat a existat practic până la Primul Război Mondial, Conferința de Pace care a urmat modificând granițele țărilor

orientale și, evident, balanța de putere din zonă. Ca o paranteză, acesta a fost și unul din motivele invocate de partea irakiană în momentul invaziei Kuweitului”[4].

Revenind la Reconquista, trebuie să subliniem că la sfârșitul secolului al X-lea nu arabii erau cei care luptau cu creștinii, ci mercenarii, numeroși, rezultați din amestecul cu popoarele din teritoriile ocupate: berberi în Occident, iranieni din Khorassan, turci în Orient. Iar lipsa inițiativei acestora va permite creștinilor, în primul rând spaniolilor, să atace frontal. Ferdinand I-ul, regele Castiliei și Leonului, și fiul său, Alfons al VI-lea, vor fi autorii reali ai acestei recuceriri. Pornind campania din Franța și înaintând ferm către Spania, victoria finală o constituie cucerirea orașului Toledo, la 25 mai 1085. Din nou istoria va fi scrisă de marii trubaduri, de scriitori, muzicieni și filozofi. Dacă după cucerirea orașului Toledo a urmat o perioadă de eșecuri pentru creștini, sosirea lui Don Rodrigo Diaz, numit El Cid, va da un nou avânt Reconquistei. Guilhem de Castro și apoi Corneille îl vor face nemuritor pe acest general spaniol.

Secolul al XI-lea va însemna apariția turcilor pe harta lumii. Ei erau cunoscuți de bizantini, se impuseseră pe vremea lui Attila (453), dar apoi s-au împrăștiat în state de mai mică întindere și putere. De exemplu, primul imperiu turc din stepe, numit „tu-kiu”, va exercita o influență puternică în Ucraina de sud, pe care o va și ocupa ulterior, și va avea relații diplomatice cu Constantinopolul. Formarea statelor turcești independente, al karakhanizilor și al ghaznevizilor, va determina modificarea raportului de forțe de pe harta lumii și va pregăti marea invazie turcă. Astfel, dacă în 1044 turcii selgiucizi erau la Hamadan, în 1059 se găseau deja în Ispahan, în 1060 în Alep, în 1071 în Damasc, iar în 1085 stăpâneau Anatolia. Fără a fi legați etic de vreo religie, aceștia vor adapta musulmanismul la tradiția și credința lor, dovedind, cel puțin la început, aceeași indulgență ca a arabilor în conviețuirea cu alte popoare cucerite. Totuși, cucerirea Armeniei, prima țară cu religie creștină, religie oficială, a fost punctul de pornire a pregătirilor pentru cruciade. Henric al IV-lea va conduce o armată de pelerini în speranța vană că va reuși eliberarea creștinilor din Orient. Va scăpa cu viață

doar datorită intervenției suveranului Egiptului. Următorul, Petru Pustnicul, printr-o serie de predici va reuși să introducă în mentalitatea și gândirea împăraților și regilor europeni ideea „războiului sfânt” contra necredincioșilor, faptul că „acei care luptă își vor răscumpăra păcatele, vor primi iertarea de la Dumnezeu și vor câștiga răsplata eternă” [1]. Ironia constă în faptul că și musulmanii aveau exact aceeași gândire și vor acționa, de atunci și până în prezent, la fel. Prima cruciadă se va termina cu victoria cruciaților după masacrarea tuturor locuitorilor din Ierusalim, adică a celor fără apărare: cucernici, asceți, doctori, filozofi, lucru confirmat și de Guillaume de Tyr dar și Saladin. Această victorie a ridicat moralul creștinilor și în anii care au urmat istoria abundă de războaie de uzură între spanioli și almohazi (islamiști adepți unui monoteism extrem de strict), între mauri și spanioli sprijiniți de francezi (bătălia de la Las Navas de Tolosa - una din cele mai mari și faimoase bătălii din istorie) etc. Anul 1212 va fi una din cele mai importante date din istorie pentru că, în acest moment, după 300 de ani de dominație musulmană, Cordoba redevine creștină. Cruciaza creștină a impus organizarea ținuturilor cucerite. Sunt constituite inițial două ordine militaro-religioase: Ordinul Ospitalierilor și Ordinul Templierilor. Ambele au dobândit putere, atât financiară cât și militară, dar mai presus de toate au dobândit putere politică. Vremea cruciaților a însemnat încrucișarea drumurilor templierilor cu cea a câtorva conducători arabi, în special Saladin, care a determinat o serie de evenimente de importanță deosebită pentru politica europeană. În primul rând, Saladin a profitat de luptele interne dintre cruciați, de pe teritoriul Ierusalimului și reușește să ocupe Țara Sfântă, determinând o limitare a posesiunilor latine din Orient. Pe de altă parte, determină realizarea unei alianțe între conducătorii franci și cei saxoni (Richard Inimă de Leu). Această alianță va duce la învingerea lui Saladin în 1189 dar și la crearea unui armistițiu între mauri și englezi: cruciații capătă posesia asupra coastei dintre Tyr și Jaffa, iar creștinii capătă dreptul de a merge în pelerinaj la Ierusalim. Pe măsură ce timpul trece, animozitățile par să se stingă, Foucher de Chastres scriind, la începutul secolului al XII-lea: „Occidentali, noi ne transformăm în locuitori ai Orientului” [1]. Are loc un

puternic schimb între cele două civilizații, comercial și mai ales financiar. Se fac alianțe între cei care odinioară erau dușmani. De exemplu, alianța dintre musulmani și francii cruciați împotriva altor musulmani. Lupta continua desigur, dar ea era pentru posesiunile din Spania și mai puțin pentru teritoriile orientale. Moartea lui Saladin va determina noi tensiuni. Se vor pregăti noi cruciade. Cea de a cincea, numită și „Cruciada copiilor” va însemna un eșec răsunător pentru creștinătate. Totuși, acest eșec va însemna implicarea unui nou actor, cea a regelui ungar Andrei al II-lea, care impune o nouă gândire tactică: nu se poate vorbi despre supraviețuirea Ierusalimului dacă se ignoră importanța Egiptului în această zonă. Operațiunea militară din 1219 va duce la obținerea Palestinei de la sultanul din Cairo. Iluzorie ofertă. Urmează a șaptea cruciadă și invazia lui Ludovic cel Sfânt. Cruciadă care, pe lângă pierderile mari, oameni și bani, din partea ambelor tabere, va permite invazia mongolă din nord și până în Orientul Apropiat și Europa de Est. Vor cucerii India în 1271-1297, Japonia în 1274, Indochina în 1257-1288. Cu toate acestea, nu au încercat nicio alianță cu Europa creștină. Și totuși, dacă ar fi realizat-o, atunci lumea islamică nu ar fi existat astăzi. Mongolii se vor amesteca în timp cu musulmanii, vor sfârși prin a se converti la islamism, evitând creștinismul bigot și inumanizat de clerici [4].

(continuare în nr.1 din 2010)

Bibliografie:

1. Roux Jean-Paul, *Istoria războiului dintre islam și creștinătate 622-2007*, Editura Artemis, București, 2007.
2. Ali Tariq, *Ciocnirea fundamentalismelor*, Editura Antet, București, 2003.
3. Duroselle Jean Baptiste, *Istoria relațiilor internaționale*, 2 vol., Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2006.
4. Ferro, Marc *Șocul islamului*, Editura Orizonturi, București, 2006.
5. Miquel Andrei, *Islamul și civilizația sa*, Editura Meridiane, București, 1994.

Operații specifice războiului de tip asimetric. Contrainsurgența în teatrul de operații din Afganistan; operațiile letale

LOCOTENENT-COLONEL CORNEL SCURT
CĂPITAN FLORIN ȘTEFĂNESCU

Datorită faptului că acest concept este unul de accepțiune mai recentă, întâlnim, așa cum este și normal, mai multe definiții ale războiului asimetric.

Să începem cu definiția din „Dicționarul explicativ al limbii române”, unde asimetria este definită ca lipsă de simetrie. Cum însă simetria semnifică *„proprietatea unui ansamblu spațial de a fi alcătuit din elemente reciproc corespondente și de a prezenta, pe această bază, anumite regularități: proporționalitate, concordanță, armonie între părțile unui tot, între elementele unui ansamblu etc., distribuție egală, regulată, armonioasă a părților unui tot, a elementelor unui ansamblu, ...”*⁴¹, rezultă că asimetria este o caracteristică a proceselor și fenomenelor materiale și imateriale, dată de tot ceea ce le diferențiază și particularizează în relația dintre ele.

Războiul modern devine din ce în ce mai puțin o confruntare directă între două armate ale unor state sau alianțe, și tot mai mult o con-

fruntare între două forțe disproporționate economic și militar, în care fiecare parte încearcă să găsească noi tehnici de a câștiga lupta.

Războiul asimetric poate fi privit ca un tip de război în care o forță superioară, pregătită după o anumită doctrină, se confruntă cu un oponent dificil de identificat și de lovit și cu care nu poate stabili un dialog coerent și permanent.

Sunt astfel estimate trei domenii potențiale ale războiului asimetric:

1. natura asimetrică a oponentului însuși;
2. natura asimetrică a idealurilor oponentului;
3. metodele asimetrice pe care un oponent le-ar putea adopta pentru a contracara avantajul calitativ și cantitativ al adversarului și pentru a-i submina voința, credibilitatea și influența.

Conform conceptelor militare, amenințarea asimetrică este o amenințare care emană din potențiala utilizare a unor mijloace sau metode de evitare a potențialului unui oponent, concomitent cu exploatarea punctelor slabe, în scopul obținerii de rezultate disproporționate². Totodată, războiul asimetric poate fi înțeles ca un conflict care eludează deopotrivă atât legile păcii, cât și pe cele ale războiului și care, prin urmare, poate fi interpretat la fel de vechi ca însuși războiul, întrucât totdeauna a existat o confruntare între cel puternic (sau alianța puternică) și cel slab.

Dacă vom pleca de la înțelegerea termenilor de „terorism”, „insurgență” sau „gherilă”, vom constata că acestea, alături de altele, sunt forme ale acțiunii sau reacției de tip asimetric.

Așa cum afirmam, războiul asimetric este studiat încă din anii '90 și s-a putut observa că, într-un fel, majoritatea războaielor de până acum au avut și laturi asimetrice. Asimetria este o cale importantă spre eficacitatea acțiunilor teroriste. Terorismul dă grupurilor mici mijloacele pentru a ataca cu succes o forță mai mare, pe care nu ar putea-o angaja într-o acțiune militară de tip clasic.

Insurgența este mișcarea organizată ce urmărește răsturnarea guvernului constituit prin utilizarea acțiunilor subversioniste și a conflictului armat. Puterea politică este principala țintă a insurgenței³.

Contrainsurgența este reprezentată de acele acțiuni militare, paramilitare, politice, economice, psihologice sau acțiuni civice adoptate de guvern pentru a înfrânge insurgența⁴.

Tacticile insurgente sunt menite să slăbească puterea combativă a inamicului și să câștige sprijinul populației. Tacticile insurgenților vizează următoarele direcții:

- dacă trupele aliate apar - elementele insurgente dispar;
- dacă trupele aliate se apără - elementele insurgente hărțuiesc;
- dacă trupele aliate se retrag sau au un punct slab - elementele insurgente atacă.

Tacticile insurgente (de guerilă) sunt în general bazate pe celule mici care desfășoară acțiuni bazate pe tehnicile de infanterie, folosesc intens informațiile culese, planifică detaliat acțiunile, folosesc tehnici simple de manevră, surprindere, infiltrație și de subminare a moralului inamicului (forțelor aliate). Bazele de dispunere a forțelor de guerilă sunt bine securizate și beneficiază de o rețea de avertizare timpurie bine pusă la punct, formată din luptători și din civili simpatizanți ai acestora.

Operațiile împotriva forțelor insurgente sunt menite să stabilească controlul ariilor de rezistență, să elimine forța insurgentă, să sprijine reconstrucția și restabilirea ordinii. Așadar, se pot contura două mari direcții de combatere a insurgenței, respectiv operații letale și operații non-letale.

Operațiile letale

Cea mai bună metodă de a separa insurgenții de populația civilă este eliminarea acestora. Acest lucru nu este întotdeauna posibil, iar forțele aliate încearcă să creeze un mediu ostil insurgenților, urmărind câștigarea simpatiei populației civile.

Obiectivele generale ale operațiilor letale sunt:

- securizarea, protejarea și separarea populației civile de forțele insurgente;
- neutralizarea/înfrângerea forțelor insurgente⁵.

Încercând o nouă strategie în abordarea operațiilor letale prin conceptul „Găsește, fixează, distruge și exploatează” versus „Caută, curăță, menține și construiește” se urmărește îndeplinirea câtorva etape esențiale necesare dobândirii și exploatării succesului, iar acestea erau:

1. Descoperă
2. Fixează
3. Lovește
4. Exploatează

Ultimul concept - „Exploatează” - nu apărea foarte des, în lucrările de specialitate fiind întâlnite doar primele trei etape.

Operațiile Combat au ca țintă primară elementele de guerilă din forțele insurgente.

Tacticile Combat îndreptate împotriva guerilei sunt destinate găsirii inamicului în funcție de mărimea acestuia, fixării acestuia, iar ulterior, distrugerii lui. Aceste trei etape sunt urmate de ultima etapă - „Exploatează”. O atitudine defensivă a unei patruli aflată în arie permite insurgenților să concentreze forțe superioare, implicit să producă pierderi severe dar și scăderea moralului⁶.

Aceste patru etape au un pronunțat caracter ofensiv/agresiv, lucru de altfel necesar pentru a menține inițiativa în teatrul de operații din Afganistan. În ultima vreme, dorindu-se punerea accentului pe populație și diminuarea rolului acțiunilor ofensive din teatrul de operații, sunt folosite alte etape, acestea fiind:

1. Caută
2. Curăță
3. Menține
4. Construiește

Se observă că, spre deosebire de primele etape în care doar ultima avea un caracter mai puțin ofensiv, în noua concepție, două din cele patru etape sunt îndreptate către populație, ca principal obiectiv al luptei contrainsurgenței.

În practică au fost întâlnite două niveluri de angajare letală a insurgenților. Primul nivel este cel local, în care forțele coaliției acțio-

nează împreună cu forțele ANSF, fiind angajate în antrenarea și monitorizarea acestora (ETT, ANA Training sau PMT) pentru descoperirea, fixarea și neutralizarea forțelor insurgente de mici dimensiuni dar care sunt bine echipate și dotate. Al doilea nivel de angajare este cel al forțelor regulate ale coaliției sau ale națiunii-gazdă împotriva forțelor principale ale insurgenților. Astfel de operații se desfășoară în provinciile din sudul Afganistanului, în special în provinciile Helmand și Kandahar.

În lupta la nivel local împotriva insurgenței, cele mai eficiente subunități ce pot fi angajate sunt subunitățile de nivel companie, care pot opera cu ușurință în interiorul comunităților sau a grupurilor pentru a putea descoperi, fixa și distruge inamicul.

Plecând de la posibilitățile în timp și spațiu a unităților dislocate în baze se poate estima că:

- Un pluton poate securiza o bază și poate, cel mult, să trimită un QRF de nivel grupă la o distanță în care pot fi sprijiniți de mijloacele de foc avute la dispoziție (ex.artileria sau aruncătoarele din bază) sau de către CAS - sprijin aerian apropiat.

- O companie poate securiza o bază și poate desfășura acțiuni de nivel pluton întărit în interiorul ariei de operații, păstrând o forță de nivel pluton pentru QRF.

- O structură de forțe de nivel batalion sau batalion întărit poate securiza o bază și poate desfășura acțiuni de nivel 1 - 2 companii întărite, ceea ce comportă acțiuni letale și non-letale specifice operațiilor de stabilitate și sprijin.

În concluzie, succesul pe termen lung al acțiunilor de contrainsurgență depinde de modul în care populația își asumă responsabilitatea propriilor probleme și acceptă autoritatea guvernului ales.

Note:

1. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.

2. Ministerul Apărării, AAP 6 - *Glosar NATO de termeni și definiții (engleză, franceză și română)*, Ministerul Apărării, București, 2007.
3. Department of Defense, *JP 1-02 Dictionary of Military and Associated Terms*, 2009.
4. *Ibidem*.
5. Center for Army Lessons Learned (CALL), *Handbook - „Southern Afghanistan COIN Operations”*, Fort Leavenworth, 2006.
6. *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE:

1. Headquarters, Department of the Army, *FM 3-24/ Counterinsurgency*, Washington DC, 2006.
2. Col. prof. dr. Viorel Ostropel, *Conflictele armate și hărțuirea*, în „Revista Academiei”, Sibiu, 2002.
3. Steven Metz & Douglas V. Johnson II - *Asymmetry and US Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts* - Report, Strategic Studies Institute, US Army War College, January 2001.
4. Dr. Gheorghe Văduva, *Războiul asimetric și noua fizionomie a conflictualității armate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.
5. Headquarters, Department of the Army, *FMI 3-07.22- Counterinsurgency Operations*, Washington DC, 2006.
6. Octavian Manea, *Rețeta Obama pentru Af-Pak*, „Revista 22” - Politică externă, 2009.

Operații specifice războiului de tip asimetric. Contrainsurgența în teatrul de operații din Afganistan; operațiile non-letale ca operații decisive

LOCOTENENT-COLONEL CORNEL SCURT
CĂPITAN FLORIN ȘTEFĂNESCU

Insurgența este la fel de veche ca și războiul în sine, fiind o extensie organizată a luptei politico-militare destinată slăbirii controlului și subminării legitimității unui guvern ales prin preluarea puterii sau a altor poziții ale autorităților politice, concomitent cu creșterea controlului.

Nu este suficient și viabil să se ia în considerare doar soluțiile letale pentru înfrângerea insurgenței. Forțele proprii trebuie să se gândească la soluții non-letale și la oportunitățile de utilizare a acestora în câmpul de luptă.

Obiectivul principal al operațiilor non-letale este populația. Din păcate, dată fiind complexitatea contrainsurgenței și dinamica dintre afganii susținători ai insurgenței și aceia în aria cărora se desfășoară acțiuni insurgente, o concentrare strictă doar pe antrenarea forțelor de securitate afgane (*ANSF- Afghan National Security Forces*) pentru a combate insurgența va conduce, inevitabil, la împingerea populației spre insurgență, și nu spre susținerea ANSF.

Nu este acceptat să se gândească secvențial din prisma operațiilor de stabilitate și sprijin, considerându-se că dacă se realizează, în primul rând, securitatea mediului se poate lucra etapizat pentru stabilizarea infrastructurii esențiale și a legitimității guvernului, urmate de independența economică. Dacă operațiile COIN (counter-insurgency) sunt tratate doar ca acțiuni de eliminare a „băieților răi”, singurul efect obținut va fi acela de orientare a unei părți tot mai mari a populației spre insurgență.

Succesul pe termen lung al înfrângerii insurgenței va fi pe deplin obținut doar dacă populația locală sprijină guvernul afgan, forțele de securitate și forțele de coalitie. Pentru a atinge acest nivel este imperativ necesar ca populația civilă să poată avea mai multe opțiuni în ceea ce privește îmbunătățirea calității vieții, să perceapă guvernarea ca una de calitate, lipsită de îndoieli majore, care oferă populației diferite oportunități pentru un trai mai bun, mai ales în zonele cunoscute ca sanctuare ale insurgenței¹.

În următoarele paragrafe am să mă opresc doar asupra unor probleme de noutate din cadrul operațiilor non-letale, ca parte a operațiilor de contrainsurgență.

Operațiile civil-militare

Acțiunea civică poate contribui la dezvoltarea unei opinii publice favorabile și poate învinge insurgența. Comandanții militari sunt încurajați să se implice în proiectele acțiunilor civice, în măsura în care această implicare nu îi sustrage de la îndeplinirea atribuțiilor de serviciu.

Autoritățile locale sunt cele care pot crea imaginea unei guvernări responsabile și capabile. În astfel de operații, militarii lucrează cu autoritățile locale civile, ONG-urile și populația civilă.

Obiectivele acțiunilor civil-militare în operațiile contrainsurgenței sunt:

- contribuții substanțiale la dezvoltarea națiunii țării-gazdă;
- obținerea suportului, loialității și respectului populației locale pentru guvernul țării lor.

Principiile operațiilor civil - militare cuprind:

- conservarea resurselor și dezvoltarea unei economii durabile;
- ducerea la îndeplinire a indicațiilor primite pe canalele de comandă.

Construcția și reconstrucția - acțiunea civică poate include asistarea populației locale în construcția și reconstrucția sistemului de comunicații, școlilor, bisericilor, sprijinirea agriculturii și distribuirea ajutoarelor de urgență (mâncare, haine, medicamente).

Scăderea șomajului - programele civice sunt de obicei desemnate pentru angajarea unui număr cât mai mare de civili, până când economia devine din nou funcțională. Energiile civililor trebuiesc ghidate spre canale constructive.

Încurajarea activismului - acțiunea civică este un instrument de încurajare a populației civile active de a se opune forței insurgente și de a participa activ la acțiunile de sprijinire a operațiilor de combatere a insurgenței².

Echipele de reconstrucție provinciale (PRT)

Echipele de reconstrucție provinciale (PRT) îmbunătățesc abilitățile autorităților locale, districtuale și provinciale de a governa și a disemina autoritatea guvernamentală în rândul populației locale. La această dată există în Afganistan 42 de națiuni care contribuie cu trupe, însumând aproximativ 61.130 de soldați și 26 de echipe PRT³.

Echipele de reconstrucție provinciale desfășoară o gamă largă de operații pentru:

- promovarea unei bune guvernări și a justiției;
- dezvoltarea unui sistem de securitate efectiv prin antrenarea și supraviețuirea forțelor ANSF;
- facilitarea reconstrucției, dezvoltării și creșterii economice.

Acestea vor crea, într-un final, condițiile necesare dezvoltării fără ajutor a prosperității și vor crea un cadru sigur, stabil și securizat.

Prin utilizarea anumitor metode și strategii, PRT-urile fac posibilă reorientarea populației civile dinspre insurgență înspre susținerea eforturilor coaliției.

Activitatea PRT-urilor este considerată esențială pentru strategia orientată pe cele trei direcții „securitate, guvernare și dezvoltare”, aplicată în Afganistan.

Prin utilizarea efectivă a asistenței civile, prin crearea de simboluri ale adevăratului progres, cum ar fi serviciile locale de strictă necesitate și asigurarea locurilor de muncă la nivelul rural, insurgența este combătută chiar în ariile unde aceasta are zona cea mai propice de recrutare a luptătorilor. Mai mult, proiectele vizibile în domeniul infrastructurii, recunoscute și acceptate de populația civilă ca fiind semne ale progresului guvernului, pot fi folosite cu succes în campaniile IO (Information Operations).

KLE (Key Leader Engagement)

Acțiunile de angajare a liderilor-cheie locali fac parte din acțiunile CIMIC sau pot fi desfășurate pe timpul misiunilor de rutină (patrulări regulate, posturi de observare, patrulă de cercetare).

Totodată, astfel de acțiuni pot face parte din planurile de operații mai complexe ale unor grupări de forțe, din anumite zone de operații, pentru a explica acțiunile desfășurate ori care urmează să aibă loc sau pentru a păstra populația locală departe de anumite zone.

Prin desfășurarea unor astfel de acțiuni, forțele de coaliție pot stabili contacte ce pot fi exploatate de forțele specializate pentru obținerea de informații necesare desfășurării operațiilor, asigurării protecției forțelor sau pentru promovarea temelor IO/ PSYOP. De asemenea, se pot stabili necesitățile populației și determina cele mai eficiente metode de interacțiune a autorităților guvernamentale cu populația din arie pentru câștigarea încrederii în autorități și acțiunile acestora.

Operațiile psihologice (PSYOPs)

Acest tip de operații utilizează întâlnirile față în față ca metodă primară de comunicare. În Afganistan rata literaților este foarte scăzută, în special în zona rurală, de aceea produsele tipărite pot să nu dea rezultatul scontat. Ținând cont de faptul că la nivelul unui sat poate fi o singură persoană care să știe să scrie și să citească, este lesne de înțe-

les că diseminarea mesajului de pe produsele tipărite poate fi alterată sau interpretată.

Posturile de radio sunt cele mai eficiente mijloace pentru diseminarea mesajelor către o mare parte a populației, putând fi recepționate și în afara orașelor și putând fi asimilate atât de populația educată, cât și de cea fără școală. Aceste mesaje, transmise în limba locală (fie dari sau pastho) sunt recepționate de către auditor așa cum sunt, nealterate. Aparatele de recepție se regăsesc în permanență printre produsele distribuite populației locale în cadrul misiunilor CIMIC, acestea fiind specifice condițiilor din Afganistan - respectiv pot fi alimentate de la baterii, de energia solară sau de la un magnetou. Pentru difuzarea emisiunilor radio se folosesc atât posturi de radio fixe, cât și stații radio mobile, capabile să emită pe distanțe mici.

În prezent, stațiile radio difuzează mesaje PSYOPs, IO (Information Operation) sau mesaje de inducere în eroare a insurgenților care urmează direcțiile temelor aprobate. Un exemplu de mesaj IO este următorul: „Forțele de coaliție vor acționa în zona voastră în cooperare cu forțe ale guvernului legitim afgan”, în timp ce un mesaj de inducere în eroare va anunța desfășurarea unor operații într-o anumită zonă și care se vor desfășura în altă parte.

„Mulahii mobili” - este o metodă folosită cu succes de forțele PSYOP. Folosirea unui mulah sau mawlowi (lideri religioși) și a unui lider Tadjik împreună a fost identificată ca fiind o metodă foarte pertinentă de diseminare a mesajelor, cunoscut fiind faptul că, aceștia sunt ascultați - cuvintele lor sunt considerate a fi cuvintele lui Allah - iar cererile lor sunt, de obicei, respectate de către populația civilă. Având acești doi mulahi lucrând împreună și în sprijinul forțelor de coaliție și al ANSF, sunt anihilate mesajele insurgenților care afirmă că forțele de coaliție încearcă să îndepărteze poporul afgan de islam. Strategia actuală aplicată presupune includerea „mulahilor mobili” în grupurile ce desfășoară acțiuni CIMIC, de obicei post-acțiune și care mai pot cuprinde: o echipă medicală care să desfășoare acțiuni în sprijinul populației civile; cel puțin un reprezentant al guvernului afgan care este disponibil (de preferat guvernatorul sau vice-guvernatorul); un repre-

zentant PSYOP al forțelor de coaliție; cel puțin un reprezentant al forțelor de coaliție și unul afgan de la afaceri civile⁴.

Programele de genul celor „de reconversie” - sunt folosite cu precădere de către membrii guvernului afgan pentru a determina luptătorii insurgenți să renunțe la luptă și să sprijine legitimitatea acestuia. Acest tip de program nu este de mare succes în partea de sud a Afganistanului, unde insurgența este cea mai pronunțată și unde luptătorii insurgenți găsesc o puternică susținere în rândul populației civile. Totodată, acei luptători care acceptă să renunțe la luptă o fac doar pentru a determina forțele de coaliție să nu îi mai urmărească și nu din alte motive, iar perioada de renunțare la luptă este direct influențată de prezența forțelor de coaliție în zonă.

Note:

1. Center for Army Lessons Learned (CALL), *Handbook - „Southern Afghanistan COIN Operations”*, Fort Leavenworth, 2006.

2. *Ibidem*.

3. <http://www.globalsecurity.org/military/library/news>

4. *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE:

1. Headquarters, Department of the Army, *FM 3-24/ Counterinsurgency*, Washington DC, 2006.

2. Col. prof. dr. Viorel Ostropel, *Conflictele armate și hărțuirea*, în „Revista Academiei”, Sibiu, 2002.

3. Steven Metz & Douglas V. Johnson II - *Asymmetry and US Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts - Report*, Strategic Studies Institute, US Army War College, January 2001.

4. Dr. Gheorghe Văduva, *Războiul asimetric și noua fizionomie a conflictualității armate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

5. Headquarters, Department of the Army, *FMI 3-07.22- Counterinsurgency Operations*, Washington DC, 2006.

Tehnici și proceduri specifice utilizate de vânătorii de munte în terenul muntos din teatrele de operații

LOCOTENENT-COLONEL MARIUS COTUN

Lucrarea cu titlul de mai sus, realizată în cadrul Bazei de Instruire pentru Vânători de Munte „Bucegi”, urmărește să aducă în atenție importanța adaptării tehnicilor și procedurilor de instruire a vânătorilor de munte la condițiile specifice teatrelor de operații, precum și a realizării compatibilității și complementarității acestor metode de pregătire - folosite de trupele române de vânători de munte - cu cele ale armatelor statelor membre NATO.

Flexibilitatea acțională, exprimată de capacitatea de asamblare rapidă a subunităților în formații mici, în acord cu natura obiectivului, precum și faptul că modificările în domeniul armamentului, echipamentului și tehnologiilor nu au condus la o diminuare vizibilă a impactului semnificativ asupra capabilităților unei unități de vânători de munte, certifică faptul că trupele de vânători de munte pot desfășura operații militare în misiuni internaționale.

Trupele de vânători de munte au un atu față de celelalte arme prin faptul că sunt mai puțin costisitoare din punct de vedere al instrui-

rii și întreținerii, au tehnica ușoară și pot acționa în orice formă de relief, sunt dotate cu mijloace mobile care pot asigura manevra în teren greu accesibil; astfel, trupele alpine capătă un rol crescând, atât pentru armata română, cât și pentru NATO.

Multitudinea misiunilor desfășurate în teren muntos este dată de cele 38 de procente din întreaga suprafață a globului, ocupate de terenul muntos. Majoritatea vârfurilor muntoase care pot fi întâlnite în deșert, junglă sau zone cu climat rece reprezintă multiple provocări pentru operațiile militare. Terenul muntos necesită echipament special, pregătire specifică și aclimatizare.

Din punct de vedere istoric, lupta în teren muntos s-a desfășurat pentru a cuceri crestele - înălțimile și defileele sau trecătorile. Modificările în domeniul armamentului, a echipamentului și tehnologiilor nu au condus la o modificare majoră a cerințelor impuse de mediul montan și nici nu au diminuat impactul semnificativ pe care îl au condițiile severe de mediu asupra capabilităților și echipamentului unei unități, precum și dificultatea extrem de mare în domeniul deplasării terestre care apare în terenul muntos.

Instruirea vânătorilor de munte pentru acțiunea în zona muntoasă pune accentul pe configurația neliniară și etajată/pe verticală a câmpului de luptă, aplicarea concepției manevriere, caracterul descentralizat al execuției, iar terenul muntos din Afganistan - de exemplu - reclamă prezența unor astfel de trupe în zonă, în timp ce calitatea pregătirii vânătorilor de munte îi recomandă pentru acest gen de misiuni.

În fizionomia acțiunilor militare întrunite multinaționale, spațiul și timpul, în corelație cu mobilitatea, se implică în forme și grade diverse, influențează arhitectura acțiunilor militare, direct sau indirect, având consecințe imprevizibile asupra scopului final.

Peisajul muntos al Afganistanului este extrem de defavorabil armatelor robuste: el îi împiedică să ducă ofensive mari pe un front larg, ofensive concepute pentru a zdrobi forțele insurgente mult mai slabe, atât la nivel calitativ, cât și cantitativ.

În locul unei victorii clare după o bătălie decisivă, forțele coaliției sunt obligate să se acomodeze unui lung război de uzură, ce se caracterizează prin pierderi permanente ce le slăbesc moralul. Pentru insurgenții afgani, condițiile geografice oferă un mare avantaj de posibilități de acțiune împotriva forțelor coaliției, pentru a-i ucide soldații, a le afecta negativ moralul și hotărârea de a continua activități militare în această țară.

Tipul de conflict neliniar, diferit din punct de vedere calitativ față de toate războaiele de până acum, scoate în evidență câteva aspecte cum ar fi:

- proliferarea armelor portabile cu un impact semnificativ asupra climatului politic și de securitate;
- accesul relativ facil la armament generează atât răspândirea violenței, cât și alinierea grupărilor politice;
- grupări private, de tip tribal, sunt capabile să câștige o putere substanțială și să exercite control asupra unor mari teritorii și populații;
- globalizarea mișcărilor teroriste și răspândirea ideologiilor religioase fundamentaliste cu implicații majore asupra strategiei de abordare a conflictului.

Capabilitățile forțelor care acționează în Afganistan trebuie să permită desfășurarea operațiilor militare concomitent cu asigurarea protecției populației locale. Pe timpul desfășurării misiunilor, vânătorii de munte români au încercat, cât de mult au putut, să sprijine populația locală, astfel că, de cele mai multe ori au executat patrulă de luptă combinate cu misiuni de asistență umanitară, având cu ei ajutoare pentru populația locală, de la produse alimentare până la jucării și încălțăminte pentru copii.

Unitățile trebuie să asigure securitatea circulară „all - round security”, iar pe toată durata deplasării, forțele de securitate - siguranță trebuie să ocupe înălțimile, de unde să realizeze supravegherea forțelor principale.

În teren muntos există numeroase condiții care afectează și chiar împiedică mobilitatea. Forța care își poate păstra mobilitatea, chiar și în aceste condiții restrictive, are cele mai mari șanse de a câștiga lupta. Reducerea mobilității este o primă limitare de care trebuie ținut cont pe parcursul tuturor fazelor planificării unei operații montane. Terenul accidentat, anotimpul, vremea și inamicul au o influență decisivă asupra deplasării în munte.

Pe durata operațiilor, atunci când există *mobilitate* limitată, este important ca unitatea să-și mențină securitatea și controlul asupra rutelor/rețelelor de transport disponibile, acest lucru include și securizarea podurilor-cheie, a vadurilor, a intersecțiilor sau a altor puncte vulnerabile. Aceste poziții trebuie protejate împotriva observării aeriene a inamicului, precum și împotriva amenințărilor de la sol.

Prezentarea tacticilor MOTTI în lucrare este pentru a demonstra modul cum o forță poate exploata mobilitatea superioară și cunoștințele sale legate de munte pentru a înfrânge inamicul. Finlandezii au dezvoltat aceste tactici pe perioada războiului ruso-finlandez din anii 1939-1940. Ele se caracterizează prin atacul executat împotriva spatelui frontului, a locurilor de bivouac și a posturilor de comandă.

Tacticile „motti” urmăresc desfășurarea următoarelor faze:

1. localizarea și fixarea inamicului;
2. izolarea inamicului;
3. atacarea apărătorilor sau distrugerea inamicului.

În general, tacticile „motti” îl canalizează pe inamic până la punctul la care el este vulnerabil la un atac direct sau la punctul în care nu mai poate continua operația în acea zonă. Utilizarea exclusivă a tacticilor „motti” se dovedește a fi decisivă pentru o bună perioadă de timp, în funcție și de capacitățile, capacitatea de luptă și modul de rezolvare de către inamic a problemei. În funcție de METT-TC, trupele proprii trebuie, în mod normal, să crească tempo-ul operațiilor pentru a realiza o înfrângere rapidă și decisivă. Totuși, aceste tactici pot să sprijine una sau mai multe dintre operațiile ofensive directe care fac parte din planul general.

Concluzii și propuneri

Folosirea forțelor specializate în ducerea operațiilor în mediul montan s-a dovedit utilă în cadrul misiunilor din teatrele de operații, vânătorii de munte adaptându-se ușor zonei de operații, iar mobilitatea și pregătirea acestora au facilitat îndeplinirea misiunilor încredințate.

Avantajul utilizării vânătorilor de munte în operații desfășurate în medii montane se realizează atât prin micșorarea perioadei de pregătire pentru misiune alocată unității/subunității la specificul teatrului de operații, cât și prin reducerea cheltuielilor legate de dotarea și pregătirea unității/subunității.

Adaptarea și implementarea tehnicilor și procedeele utilizate în teatrele de operații de către forțele de vânători de munte este imperios necesară, acest fapt fiind posibil prin armonizarea acestora cu cele din manualele de luptă existente, precum și prin însușirea tehnicilor și procedeele în noile manuale ce urmează a fi elaborate.

Foarte important este rolul lecțiilor învățate rezultate în urma desfășurării misiunilor în teatrele de operații în teren muntos de către vânătorii de munte, factor care stă la baza verificării realizării feedbackului în cadrul următoarelor misiuni.

Este necesară asigurarea unei capacități credibile de tip CIMIC, având în vedere faptul că atragerea sprijinului populației locale reprezintă elementul-cheie al succesului, fie că este reprezentat de asigurarea securității naționale, fie de câștigarea operației militare.

Identificarea unor noi tactici, de genul „MOTTT”, precum și implementarea acestora în cadrul manualelor de luptă reprezintă o nouă etapă pentru realizarea capabilităților operaționale în cadrul structurilor NATO, iar experiența acumulată de către forțele care au desfășurat operații de acest gen trebuie valorificată și pusă în practică.

Se impune a se acorda importanța cuvenită echipei de lunetiști - element definitoriu în operațiile desfășurate de către vânătorii de munte în teren muntos, atât prin stabilirea de misiuni specifice și atribuirea de sarcini pentru îndeplinirea misiunilor, cât și prin selectarea riguroasă a lunetiștilor și executarea instruirii acestora în concordanță cu spe-

cificul misiunilor încredințate și creșterii abilităților și dezvoltarea aptitudinilor.

Viitorul trupelor de vânători de munte va fi determinat de tipul de operație militară în care se preconizează a fi angajate, iar un rol determinant îl va avea capacitatea de acțiune în acord cu noua configurație a câmpului de luptă modern care va avea un impact decisiv asupra filosofiei de comandă și a programelor de instrucție pentru misiune a unităților de vânători de munte.

Opinii privind cooperarea civili - militari, condiție de bază pentru succesul misiunilor internaționale

COLONEL PETRU PAH

Relația dintre civili și militari este mult mai vastă decât în trecut, în primul rând fiindcă lumea civilă nu mai este ce a fost, cum nici militarii și comandanții lor nu mai sunt ce erau. Finalmente, aceste „virtuți publice”, care sunt democrația și libertatea, nu mai sunt nici ele ceea ce au fost la începutul secolului trecut. Paradoxal, după încheierea Războiului Rece, democrația și libertatea sunt mult mai „vulnerabile”, mai dezvoltate, dar mai perfectibile; mai răspândite, dar mai atacabile. În plus, globalizarea cere astăzi mult de la noțiuni cum ar fi „statul-națiune” sau „securitatea” și, de aceea, noțiuni fundamentale precum „apărare” sau „destin național”, „cultură”, „societate civilă” înseamnă mult mai mult în zilele noastre decât însemnau în trecut.

România a fost un model al relațiilor civili-militari încă din Evul Mediu, atunci când o armată de 10.000 de oameni învingea o armată de 500.000 de soldați ai Imperiului Otoman, dacă civilii n-ar fi cooperat cu militarii, am fi fost distruși în cinci minute [1]. Riscuri asimetri-

ce? Noi le-am cunoscut pe tot parcursul Evului Mediu. Obişnuiam să stăm în munți și, prin cooperarea militarilor cu civilii, reuşeam să înfrângem adversarii, prin metode, hai să le spunem, asimetrice, în comparație cu formele de luptă din acele vremuri. Altfel, România n-ar fi existat în anul 2007 ca membră a NATO și a UE, în special după acești cincizeci de ani de „*paranteză roșie*”, în care am fost uitați de mulți dintre actualii parteneri.

Este surprinzător cât de „*civilă*” a devenit, în ultimele decenii, lumea militară, în sensul dezvoltărilor la care este supusă, și cât de mult întreaga societate are nevoie de elementele vieții militare, de virtutea pe care viața militară se bazează.

Actualele evenimente internaționale, indiferent de loc, de durată sau de intensitate a violenței, au implicat desfășurarea de operații militare, demonstrând o creștere importantă a necesității coordonării acțiunilor militare, atât cu activitățile autorităților centrale (locale) și ale populației civile, cât și cu cele ale organizațiilor guvernamentale, neguvernamentale, internaționale ori private de voluntari.

Aceste organizații, manifestând abilități din ce în ce mai productive în a lua parte la managementul unor crize sau în a fi prezente în unele zone de operații unde se desfășoară acțiuni militare, constituie o provocare și, totodată, o oportunitate pentru structurile militare de a căuta și a găsi metodele adecvate folosirii cu succes a acestor „*entități civile*”, în vederea îndeplinirii scopurilor acțiunilor militare.

Pentru realizarea acestui deziderat este necesară o „*capabilitate*” adecvată, destinată special pentru sprijinirea comandantului în cooperarea civili-militari.

Această capabilitate - CIMIC este menită să umple, în teatrul de operații, „*golul*” dintre structurile militare în general și „*entitățile civile*”.

Relațiile dintre civili și militari constituie componenta cea mai sensibilă a proceselor generale care înglobează planificarea, conducerea și desfășurarea oricărei operații militare atât pe timp de pace, cât și pe timp de război.

CIMIC este un concept NATO folosit, de regulă, pe timpul operațiilor de sprijin al păcii, care a dobândit popularitate în decursul ultimilor ani. Guvernele, organizațiile neguvernamentale, organizațiile internaționale și forțele armate colaborează pe timpul operațiilor pentru a construi noi societăți stabile sau pentru a oferi ajutor în timpul situațiilor de criză (de urgență civilă).

Iată ce este CIMIC-ul:

În accepțiunea NATO, CIMIC-ul reprezintă „totalitatea acțiunilor și măsurilor întreprinse pentru realizarea coordonării și cooperării între comandanții militari, personal, pe de o parte, și autoritățile naționale și locale și populația civilă, organizațiile internaționale, neguvernamentale și private de voluntari, pe de altă parte” [2] .

În accepțiunea ONU, care conferă conceptului o perspectivă mai largă, CIMIC-ul reprezintă o „relație de sprijin reciproc, planificare integrată și schimb constant de informații, necesar la toate nivelurile, între forțele militare, organizațiile și agențiile umanitare, care acționează pentru îndeplinirea unui scop comun ca răspuns la o situație de urgență umanitară”.

În accepțiunea UE: „sarcini sau activități specifice desfășurate de forțele UE, izolat sau în parteneriat, cu una sau mai multe organisme civile, întotdeauna în sprijinul misiunii comandantului”.

În diversele operații militare, de-a lungul timpului, conceptul și activitățile CIMIC au avut diferite semnificații: în perioada Războiului Rece, a fost confundat cu ideile de „sprijin al națiunii-gazdă”, „asistență umanitară”, „acțiuni în caz de dezastre” etc., deoarece evenimentele la care forțele militare participau - misiuni de menținere a păcii (situații de răspuns la crize) erau foarte puține, devenind tot mai frecvente după 1990.

În acele circumstanțe nu se putea vorbi pe deplin de CIMIC-ul operațional, deoarece se realiza doar sprijinul acordat forțelor militare de către autoritățile civile, prin asigurarea căilor de comunicații feroviare și rutiere, în vederea transportului echipamentelor militare către potențialele zone /teatre de operații.

În actualul context geopolitic și geostrategic, când războiul asimetric capătă conotații majore, CIMIC-ul își face simțită prezența în întreg spectrul de operații militare, atât în cadrul apărării colective - Articolul 5, cât și în cadrul operațiilor de răspuns la crize - non - Articol 5. În ambele situații comandanții trebuie să cunoască și să ia în considerare factorii sociali, politici, culturali, religioși, economici, de mediu și umanitari atunci când planifică și conduc operațiile militare. Pe lângă acestea, trebuie să țină cont de prezența unui număr mare de organizații internaționale și neguvernamentale care au obiective, metode și perspective proprii, toate necesitând a fi armonizate cu cele ale forțelor militare.

Contextul și profilul CIMIC sunt diferite în funcție de situație. În operațiile desfășurate în cadrul apărării colective, sfera de acțiune a CIMIC poate fi uneori mai restrânsă decât în cadrul operațiilor de răspuns la crize, în acest ultim caz sfera de acțiune este mai amplă și complexă, comandantul având posibilitatea de a-și juca rolul din perspectiva abordării multifuncționale a unei situații politice, de urgență și complexă.

În operațiunile desfășurate pe teritoriul național, CIMIC maximizează unitatea de efort prin asigurarea unei interfețe între autoritățile civile și forțele militare. În operațiile în sprijinul păcii (operații de menținere a păcii sau cele de impunere a acesteia), CIMIC este o interfață de importanță deosebită între militarii Forței, pe de-o parte, și autoritățile civile de la nivel central și local, agențiile internaționale de sprijin și populația civilă, pe de altă parte. În orice tip de operație, CIMIC poate fi, de asemenea, o importantă sursă de informare și resursă pentru desfășurarea operațiilor psihologice (PSYOPS).

Organizațiile civile sunt responsabile pentru o serie largă de activități precum: distribuirea de ajutoare umanitare, respectarea drepturilor omului, protecția minorităților, a refugiaților și persoanelor dislocate, asistență legală, îngrijire medicală, reconstrucție, agricultură, educație, artă, știință și proiecte generale de finanțare.

Dezvoltarea unor relații eficiente cu acestea, cu populațiile, guvernele și forțele militare locale va fi esențială în soluționarea viitoarelor conflicte, CIMIC-ul reprezentând un mijloc prin care comandantul stabilește și menține aceste relații.

Apreciem că scopul pe termen scurt al CIMIC este acela de a stabili și menține cooperarea deplină între comandanții militari, populația civilă și instituțiile aflate în zona de operații pentru a crea condițiile civile sau militare care să-i ofere comandantului avantaje morale pentru a-și îndeplini misiunea.

Pe termen lung, scopul constă în crearea și menținerea acelor condiții care vor sprijini realizarea obiectivelor forțelor în cadrul operațiilor.

Pornind de la obiectivele majore ale structurii CIMIC din Armata României, „*stabilirea și menținerea relațiilor între societate și structurile militare; crearea și dislocarea forțelor CIMIC destinate pentru îndeplinirea misiunilor CIMIC și sprijinirea intereselor naționale românești; îndeplinirea misiunilor CIMIC în afara teritoriului statului român în sprijinul operațiilor în cadrul apărării colective (Art.5) și în situații de răspuns la criză (non-Art.5) sub conducere NATO, ONU, UE, OSCE; participarea cu forțe specializate la sprijinirea instituțiilor statului și a autorităților administrației publice locale în caz de urgențe civile în cadrul sistemului de management al crizelor; îndeplinirea, de către structurile militare, a misiunilor CIMIC, în apărarea națională, în timp de pace, în situații de criză și în timp de război*” [3], opinăm că, **comandanții de la toate eșaloanele trebuie să fie conștienți că CIMIC-ul este o responsabilitate a fiecăruia dintre ei și totodată o unealtă în îndeplinirea cu succes a misiunii.**

Activitățile CIMIC necesită resurse financiare și umane considerabile, și nu în ultimul rând specialiști, negocierile putând rezolva mai mult decât folosirea forței. Menținerea legăturii cu autoritățile locale este esențială pentru succesul misiunii, CIMIC-ul oferind informații valoroase pentru comandanți, activitățile CIMIC contribuind în mod esențial la protecția forței. Operațiunile CIMIC au impact deose-

bit asupra populației, atitudinea prietenoasă a personalului ce desfășoară astfel de misiuni este mai bună decât folosirea forței, cunoașterea și respectarea obiceiurilor și a culturii fiind vitală pentru îndeplinirea cu succes a misiunilor.

Specialiștii CIMIC prezenți în teatrele de operații, prin profesionalismul, curajul și omenirea de care au dat dovadă au reușit să stabilească și să mențină relații bune între societate și structurile militare, chiar dacă resursele financiare și materiale alocate unor astfel de misiuni nu s-au ridicat la standardele necesare.

În concluzie, apreciem că handicapul major pentru celulele CIMIC din cadrul detașamentelor ce au acționat și acționează în teatrele de operații externe îl reprezintă lipsa resurselor financiare și materiale proprii din bugetul României, pentru inițierea și demararea unor proiecte, în sprijinul populației locale, al militarilor proprii și al celorlalți membri ai coaliției.

BIBLIOGRAFIE:

[1] AS Principele Radu de Hohenzollern-Veringen, Impactul relațiilor civili-militari asupra securității naționale, Prelegere la deschiderea cursului CIMIC NATO la nivel operativ, 15 noiembrie 2005, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București.

[2] Doctrina CIMIC NATO (AJP-9).

[3] S.M.G./P.F.- 5.3, Manual pentru cooperare civili -militari (CIMIC).

LOGISTICĂ

Sprijinul logistic al mării unități (unității) în teren muntos (2)

GENERAL DE BRIGADĂ (REZ.) PETRU TOADER

(urmare din nr. 3/2009)

Clasele de rezerve

Rezervele sunt grupate în cinci (5-v) clase.

Clasa I: Rațiile de hrană și apă. Activitățile intense desfășurate în cadrul operațiilor montane conduc la creșterea consumului de calorii la 4.500 (sau mai mult) kilocal./zi. Hrănirea necorespunzătoare sau în cantitate mai mică va avea ca rezultat neîndeplinirea misiunii, deși sunt utilizate rațiile individuale de luptă, iar atunci când situația o permite trebuie asigurate, măcar o dată pe zi, rațiile de grup. Dacă aceste rații nu pot fi asigurate, atunci se vor folosi rațiile individuale care conțin hrană deshidratată (sucuri și terci de ovăz). În cazul executării unei ascensiuni abrupte, la mare altitudine, militarii nu au timp să realizeze aclimatizarea, de aceea întregul lor sistem circulator va fi supra-solicitat (pentru a realiza oxigenarea întregului organism). În această situație, rațiile standard sunt greu de digerat și trebuie procurate rații

speciale, cum ar fi - rația specială pentru vreme rece, care îi asigură militarului o digestie mai ușoară. Rația operațională totală, care conține hrana pe o zi, trebuie să se transporte într-un sac de camuflaj, flexibil, de culoare albă. Acest pachet conține amestecuri prăjite - înghețate - deshidratate, terci de ovăz, amestecuri de nucă cu stafide și pătrățele de prăjituri cu fructe. Se asigură 4.500 kilocalorii, pentru a putea face față efortului crescut, rațiile conținând o cantitate redusă de sodiu și de proteine pentru a reduce deshidratarea. Datorită unor rapide modificări ale vremii și din cauza dificultăților din aprovizionare, fiecare militar trebuie să transporte două-trei rații zilnice, ceea ce are ca rezultat creșterea greutății încărcăturii individuale a militarilor.

Procurarea, aprovizionarea și consumul de apă sunt esențiale în teren muntos și reprezintă o adevărată provocare pe durata operațiilor montane. În teren muntos jos, planificatorii trebuie să calculeze cel puțin patru litri de apă pentru militarii care staționează, și această cantitate crește cu doi litri, în alte situații. Totodată, cerințele medicale impun o creștere a consumului de apă și trebuie să se țină cont de acestea atunci când se face planificarea rezervelor de apă. Unitățile trebuie să fie întotdeauna pregătite pentru a putea obține apă de băut din surse naturale, pentru a reduce cerințele logistice. Totuși, departe de limita climaterică a pădurilor, este foarte greu de găsit apă. Trebuie luate măsuri speciale pentru a proteja apa de îngheț (atunci când temperaturile coboară sub 0°C), cum ar fi amplasarea bidoanelor - gamelelor în buzunarele speciale ale sistemului de îmbrăcăminte pentru vreme rece, transportarea unei gamele atârnată cu o curea pe sub haină, sau folosirea unui rucsac de tip „cămilă”. Purificarea și sterilizarea unei ape obținute dintr-o sursă naturală este obligatorie, indiferent cât de pură pare apa de munte. Microorganismele existente în apa de munte pot produce îmbolnăviri grave, care conduc la scăderea capacității de luptă a unității. Dacă nu se găsesc surse de apă la suprafața solului trebuie forate puțuri pentru izvoarele subterane. O dată ce unitățile de geniu au descoperit apa, unitățile de intendență devin responsabile cu purificarea și depozitarea ei.

Clasa II: Rezervele generale. Rezervele generale conțin itemi administrativi, îmbrăcăminte și echipament individual, corturi sau alți itemi existenți pe tabelele cu rații. Toate unitățile trebuie să-și asigure destule rezerve din clasa II, pentru a face față perioadei de timp necesare pentru stabilirea sistemului de aprovizionare. Itemii speciali - precum îmbrăcăminte specială pentru vreme foarte rece, echipament de alpinism, sisteme de dormit pe perioade foarte reci, baterii, plite de gătit - sunt foarte ceruți. Din cauza naturii foarte accidentate a terenului muntos, cerințele legate de înlocuirea echipamentului și a îmbrăcăminții deteriorate sunt foarte mari. În terenul muntos foarte accidentat bocancii rezistă aproximativ două săptămâni.

Clasa III: Produsele petroliere – CL. Vehiculele individuale necesită o cantitate sporită de CL - carburanți - lubrifianți, în teren muntos. Totuși, rețelele limitate de drumuri și pantele abrupte reduc volumul traficului auto și, implicit, volumul consumului de CL. Deoarece aviația este foarte folosită, cresc cerințele legate de aprovizionarea cu CL a aviației. Comandantul trebuie să realizeze un plan, prin care să amplaseze puncte înaintate de alimentare cu carburant și cu muniție, în interiorul AO, pentru a putea sprijini intensele operații aviatice. Batalionul trebuie să stabilească un punct de aprovizionare cu carburant, folosind rezervoarele pliante de carburanți. Aceste rezervoare trebuie să devină operaționale cât mai repede posibil și trebuie să fie gata să primească carburantul adus de coloanele de transport. Atunci când, din cauza terenului, operațiile de realimentare cu carburant sunt extrem de periculoase și foarte vulnerabile la atacuri, trebuie realizată o reaprovizionare înaintată (folosind punctele de distribuire a rezervei), iar vehiculele se vor alimenta folosind tehnica sistemului de ecluze de golire. Din cauza terenului nefavorabil, această tehnică este foarte folosită.

Clasa IV: Materiale de construcții, bariere și fortificații. Militarii trebuie să utilizeze, la maximum, materialele naturale existente, pentru a reduce necesarul de materiale din clasa IV. Materialul de tip „gabion“ este foarte utilizat în teren muntos pentru construirea de ob-

stacole, poziții de luptă, ancore, instalații montane, platforme de traversare și LZ - zone de aterizare pentru elicoptere, pentru repararea drumurilor.

Clasa V: Muniție. Din cauza terenului, aprovizionarea cu muniție este foarte dificilă, necesitând un control strict al focului. Punctele de transfer de muniție trebuie amplasate cât mai în față posibil. În teren muntos nu mai este necesară o mare cantitate de muniție anti-tanc; se utilizează multe proiectile pentru atacul unor vehicule ușoare sau asupra pozițiilor de luptă, și mai puține pentru atacarea tancurilor. Consumul de muniție destinată armamentului ușor este mai redus dar crește consumul de muniție al armamentului greu (aruncătoare, artilerie) din cauza terenului accidentat și plin de spații moarte.

Transportul și mentenanța. Mijloacele de transport în teren muntos sunt limitate iar utilizarea lor necesită o planificare riguroasă. Deși vehiculele sunt folosite pentru a deplasa rezervele în față (cât mai mult posibil), ele nu pot să ajungă la unitățile desfășurate în AO. Utilizarea unor mici vehicule de transport va îmbunătăți capabilitatea de traversare a terenului. Local se mai pot obține cărași cu animale, personal indigen; cel mai adesea, militarii trebuie să transporte rezervele până pe pozițiile de luptă ale unității. Terenul muntos accidentat sporește pericolul infiltrărilor inamice și impune o accentuare a măsurilor de securitate.

Reaprovizionarea pe calea aerului trebuie să ajute și să reducă mijloacele de aprovizionare terestre, de aceea personalul navigant trebuie să cunoască foarte bine metodele de aprovizionare-reaprovizionare, pe calea aerului, precum și metodele de parașutare sau de deșănțare a proviziilor. Într-o mare varietate de situații tactice se realizează aprovizionarea pe calea aerului prin: parașutare, cădere liberă, elicoptere tip cargo. Totuși, vremea schimbătoare și curenții de aer pot îngreuna sau chiar obstrucționa livrarea. Echipamentul și accesoriile au o importanță mărită în terenul muntos. În cazul unor altitudini mici, recuperarea echipamentului și întreținerea acestuia sunt critice pentru menținerea unor drumuri libere, iar vehiculele avariate trebuie reparate

și repuse, cât mai repede, în funcțiune. La altitudini mari, din cauza terenului, nu se mai pot realiza acești itemi. Echipele de reparații ale elicopterelor sunt necesare deoarece elicopterele zboară la limita maximă a capacităților lor operaționale și se impun frecvente reparații, care trebuie efectuate la elicopterele care execută misiuni în teren muntos.

Componente-cheie care trebuie reparate: trenul de rulare, rotorul, bateriile NVG, sistemele de răcire, echipamentul de comunicații. Conducătorii de vehicule bine pregătiți pot reduce din cerințele de întreținere și reparații ale vehiculelor.

Serviciile medicale. Serviciile medicale în teren muntos sunt caracterizate de: dificultatea de a ajunge la bolnavii-răniții aflați într-un teren accidentat, nevoia acută ca personalul medical să dețină cunoștințe temeinice în domeniul alpinismului pentru a putea realiza evacuarea victimelor, perioada de timp necesară pentru a realiza stabilizarea victimei este mărită. Atunci când realizează planificarea serviciilor de asistență medicală, comandantul trebuie să ia în considerare situația tactică, natura terenului și viteza de deplasare de-a lungul lanțului de evacuare. Localizarea exactă a punctului medical se bazează pe abilitatea de a asigura adăpost față de elementele naturii, acoperire și mascare față de observarea inamicului, o evacuare ușoară și o rată stabilită a pierderilor.

Descentralizarea care apare în cadrul unei AO în teren muntos se răsfrânge și asupra serviciilor medicale, care sunt descentralizate. Uneori comandanții trebuie să stabilească puncte de adunare a răniților, care să fie deservite de către trupe auxiliare ale secției de evacuare a răniților, pentru a putea sprijini unitățile izolate. Aceste puncte se stabilesc drept puncte intermediare, de-a lungul rutei de evacuare, acolo unde se primesc răniții. Pot exista și multiple puncte adiționale de schimb a ambulanțelor, pentru a putea realiza transferul victimelor dintr-un anume tip de ambulanță în alt tip.

Evacuarea. Evacuarea medicală pe calea aerului rămâne forma de evacuare preferată. Aeronavele asigură cea mai bună capacitate de evacuare a victimelor situate în zone izolate și transportarea acestora

la centrele de tratament. Totuși, în multe cazuri, chiar și persoanele rănite mai ușor nu se pot deplasa, fără ajutor, într-un teren accidentat și uneori nu există LZ - zone de aterizare. Echipele de evacuare medicală trebuie să execute o recunoaștere completă și trebuie să instaleze sisteme de evacuare de-a lungul rutei de evacuare, înainte de a începe transportul victimelor. La anumite puncte trebuie realizate puncte de schimb, pentru a conserva robustețea brancardierilor și pentru a accelera ritmul evacuării. Planul de evacuare trebuie să includă puncte situate de-a lungul rutei de evacuare, în care să se execute îngrijirea militarilor răniți (acolo unde este permisă întârzierea-staționarea).

Planul trebuie să conțină toate rutele de evacuare și trebuie să asigure desfășurarea întregului personal medical de-a lungul liniei de evacuare.

Factorii care afectează sistemul de evacuare: starea medicală a pacientului, rata anticipată a pierderilor, importanța executării unei deplasări rapide, numărul de echipe de evacuare medicală disponibile, numărul rutelor de evacuare disponibile, mijloacele și echipamentul de transport disponibile, existența unor LZ sigure și corespunzătoare.

Echipele de evacuare alpină. Pe măsură ce se desfășoară lupta pentru cucerirea creștelor - înălțimilor, combatanții exploatează aspectele tehnice ale terenului. De asemenea, comandanții trebuie să anticipeze necesitatea echipelor de evacuare, în mod normal militari având nivelul 2 al abilităților alpine, care sunt capabili să sosească la victimă, să-i stabilizeze starea medicală și apoi să o evacueze din terenul accidentat.

Evacuarea terestră este clasificată în: non-tehnică (evacuarea se execută pe pante mici), tehnică (evacuarea se execută pe pante abrupte). Misiunea acestor echipe antrenate de evacuare este aceea de a deplasa victimele peste vârfuri-creste alpine, obstacole sau printr-un teren dificil care împiedică deplasarea unor brancardieri obișnuiți. Utilizarea sistemului de evacuare ajută la depășirea obstacolelor, scurtarea rutelor și mărirea vitezei de evacuare. Deoarece o unitate este desfășurată, în mod obișnuit, într-o zonă întinsă, iar numărul echipelor medi-

cale de evacuare este limitat, toți militarii trebuie pregătiți pentru a executa o evacuare pe pante mai puțin abrupte. La nivelul batalionului trebuie identificate cel puțin două dintre cele mai calificate echipe de evacuare medicală, înainte de a începe operația planificată. Aceste echipe trebuie să execute deplasarea folosind mijloacele tehnice ale batalionului și sub supravegherea unor echipe alpine mult mai bine pregătite. Acești militari pot desfășura un program individual sau colectiv de instruire, care să crească eficiența echipei de evacuare medicală a companiei.

Echipele de evacuare alpină trebuie să instaleze sistemele de evacuare necesare înainte de a începe sosirea și deplasarea victimelor. Aceste echipe trebuie să utilizeze sistemele de evacuare; trebuie să deplaseze victimele peste obstacole (atunci când rutele de evacuare nu mai sunt disponibile); trebuie să poată demonta și eventual să poată monta la loc sistemele de evacuare (atunci când este necesar acest lucru), în funcție de terenul în care are loc evacuarea; aceste echipe mai pot utiliza mijloace adiționale.

Sarcinile echipei de evacuare alpină: cunoașterea tehnicilor de executare a unor ascensiuni și coborâri pe pante foarte abrupte; cunoașterea și utilizarea sistemelor și punctelor de ancorare; sisteme de manevrare a târgilor; sisteme de ridicare sau de coborâre; căutarea și salvarea victimelor unei avalanșe.

Tratamentul. În cazul unui teren restrictiv, deoarece o companie sanitară este desfășurată pe o arie mare, acordarea tratamentului medical persoanelor rănite este foarte dificilă. Luptele desfășurate în teren muntos necesită auto-acordarea primului ajutor medical sau acordarea primului ajutor medical camaradului „buddy-team“, ori acordarea de către sanitari a primului ajutor medical. Trebuie accentuate măsurile de acordare a primului ajutor medical până la sosirea personalului medical specializat. În absența unui medic, sanitarii trebuie să cunoască și să poată aplica măsurile de prim ajutor. Unitățile care desfășoară activități în zone montane trebuie să prezinte un număr mult mai mare de sanitari față de unitățile care desfășoară acțiuni în teren plat.

Utilizarea tabloului de bord în managementul logisticii la nivel batalion

LOCOTENENT-COLONEL CONF. UNIV. DR. LEONTIN STANCIU
CĂPITAN ASIST. UNIV. DOREL BADEA

Logistica are un rol deosebit atât pentru organizația militară, cât și pentru firmele din domeniul civil, în stabilirea necesarului de resurse materiale, semifabricate și produse finite, identificarea surselor de aprovizionare adecvate, organizarea și desfășurarea transporturilor interne, realizarea reparațiilor, a mentenanței, asistenței sanitare, asigurării financiare și de altă natură, cazării și hrănirii personalului, asigurarea facilităților ș.a.m.d. În cadrul acestui complex proces, un rol esențial revine managementului logisticii, de a cărei calitate, claritate și oportunitate depinde suportul logistic, pe baza căruia se proiectează întregul proces.

Prezența managementului este o caracteristică esențială a activităților desfășurate de către orice organizație. Rolul său esențial este acela că el deține inițiativa și concepția creatoare în direcționarea eforturilor necesare îndeplinirii scopurilor și obiectivelor care justifică fiecare organizație. Raportat la definițiile conceptului de management existente, managementul logisticii reprezintă un complex de concepte,

metode, procedee, acțiuni și măsuri desfășurate cu scopul de a asigura funcționalitatea normală, eficientă și eficace a sistemelor logistice, în ansamblul lor, cât și a fiecărei verigi componente, și are drept scop principal atingerea obiectivelor planificate, în condițiile utilizării raționale a resurselor materiale, umane, financiare și de altă natură, de care structura respectivă dispune.

Tehnică de management cu impact nemijlocit asupra eficacității muncii managerilor și, în același timp, modalitate principală de raționalizare a subsistemului informațional al organizației, tabloul de bord este un ansamblu de informații curente, prezentate într-o formă sinoptică, prestabilită, referitoare la principalele rezultate ale activităților organizației sau a unora dintre ele și la factorii principali ce condiționează derularea lor eficace și eficientă.

Tabloul de bord, conceput ca un instrument de sinteză ce permite managementului să efectueze, într-un timp scurt, o analiză complexă a derulării activităților conduse - facilitând adoptarea unor decizii eficiente - trebuie să satisfacă câteva cerințe minime, după cum urmează: **consistența, rigurozitatea, agregarea** (decurge din posibilitatea cuprinderii unor informații cu grad diferențiat de sintetizare, în raport cu nivelul ierarhic pe care se află managerul pentru care se întocmește), **accesibilitatea, echilibrarea** (în sensul inserării unor informații referitoare la fenomenele și procesele economice, tehnice, sociale și politice, cu ponderi corespunzătoare gradului de regăsire a acestora în viața organizației), **expresivitatea, adaptabilitatea, economicitatea** (vizează realizarea unui tablou de bord eficient, prin prisma costurilor implicate de completare și a efectelor cuantificabile, și mai ales ne-cuantificabile, pe care le implică utilizarea sa).

În activitatea zilnică a militarilor ne-am obișnuit să avem, fapt mai mult sau mai puțin contestat, activitatea de pregătire a programului pentru ziua următoare. Această activitate nu trebuie să conțină doar elemente standard de „marcare” a momentului, ci trebuie să se desfășoare sub imperativul nevoii de management eficient al timpului de lucru, în sensul că un management eficient al activităților curente de a doua zi începe cu această etapă de rezumare a problemelor rezolvate

în ziua respectivă și formularea problemelor de rezolvat pentru a doua zi, în funcție de planul cu principalele activități ale batalionului. Pentru compartimentul logistic, dată fiind complexitatea și dinamica activităților specifice, realizarea în bune condiții a acestei activități poate însemna un pas înainte în a asigura subunităților luptătoare ale batalionului tot ce au nevoie, în coordonate de timp, dar și calitative și cantitative.

Întocmirea documentului propus - tabloul de bord - nu trebuie să fie privită ca o activitate în plus, fiind o activitate cu reale beneficii în domeniul managementului logisticii. Prin realizarea ei se pregătesc, într-un mod sintetic și eficient, elementele de start ale următoarei zile. Tabloul de bord poate fi delegat pentru întocmire compartimentului planificare logistică, prin responsabilitatea directă a unui ofițer. El este folositor șefului logisticii la briefingul pe care îl ține a doua zi pentru structura logistică, la briefingul șefului de stat major sau în situații neprevăzute (controale inopinate ale eșaloanelor superioare). Prin colectarea elementelor necesare întocmirii lui, persoanele responsabile de îndeplinirea anumitor sarcini sunt mai bine conștientizate și, totodată, tot personalul compartimentului cunoaște mai bine și problemele din aria de responsabilitate ale celorlalte servicii logistice. Dincolo de toate acestea, este un element de referință, în cazul în care, din diferite motive, titularul postului „șef al logisticii” nu este prezent în ziua următoare.

Etapile proiectării și utilizării unui tablou de bord complex, global, destinat managementului logisticii batalionului, pot fi sintetizate astfel conform literaturii de specialitate privind tabloul de bord la nivel organizație.

Etapa I. Conceperea tabloului de bord este o etapă pregătitoare dar fundamentală în asigurarea succesului folosirii tabloului de bord ca instrument managerial. Principalele aspecte pe care le vizează se referă la:

- stabilirea compartimentului sau echipei de specialiști responsabil(ă) cu conceperea și asigurarea logisticii necesare funcționării tabloului de bord;

- se precizează în detaliu atribuțiile, competențele și responsabilitățile fiecărui compartiment (din subordinea șefului logisticii) funcțional și operațional implicat în furnizarea de informații, completarea de machete;
- precizarea indicatorilor și a altor modalități de măsurare a obiectivelor și realizărilor;
- precizarea modalităților de vizualizare a informațiilor în corelație cu alte documente standardizate de lucru din domeniul logistic;
- stabilirea periodicității completării și transmiterii machetelor specifice tabloului de bord.

Etapă a II- a. Diagnosticarea sistemului informațional aferent domeniului condus de manager, compararea cerințelor decizional-informaționale cu disponibilitățile actualului sistem informațional, iar în situația în care este necesară o analiză a sistemului informațional, aceasta trebuie axată pe analiza componentelor primare ale sistemului informațional, a datelor și informațiilor, precum și a procedurilor informaționale.

Etapă a III- a. Reproiectarea subsistemului informațional aferent managerului respectiv

În măsura în care actualul sistem informațional logistic nu este capabil să ofere ceea ce se dorește, adică informații în calitate și cantitatea solicitate de decidenți și executanți, este necesară o reproiectare a acestuia, după un scenariu metodologic specific, axat pe: reconceperea unor componente ale sistemului informațional, în principal informații, fluxuri și circuite informaționale, în funcție de nevoile informaționale ale managerilor; reconceperea unor documente informaționale din punct de vedere al conținutului acestora; formarea unei culturi informatice veritabile în rândul personalului logisticii, ca o condiție a acceptării și promovării viziunii informatice în domeniul tratării informațiilor logistice.

Etapă a IV- a. Completarea tabloului de bord și armonizarea cu alte instrumente manageriale

Este recomandată abordarea secvențială, în special din punct de vedere structural-organizatoric, axată pe principiul „de jos în sus” în

cea ce privește completarea machetelor informaționale și transmiterea acestora beneficiarilor (managerilor) amplasați în poziții ierarhice diferite. Numărul și complexitatea acestor secvențe sunt date de complexitatea structurii organizatorice, de volumul, complexitatea și diversitatea obiectivelor, de varietatea componentelor procesuale etc.

Etapa a V- a. Utilizarea tabloului de bord

Taboul nr.1.1. prezintă un posibil model al tabloului de bord, conceput ca instrument pentru șeful logisticii la nivel batalion. În funcție de specificul batalionului, această machetă poate suferi unele modificări, în special în cazul batalionului logistic.

Taboul nr. 1.1. - Tablou de bord pentru managementul logisticii militare

Descriere	Indicatori-cheie	Detalii indicatori
Date generale	Nivelul (%) încadrării cu personal De conducere / De execuție	
	Gradul de uzură a patrimoniului	Se va detalia pe clase de materiale, mijloace fixe/obiecte de inventar
	Principalele probleme de rezolvat constatate în urma controalelor interne, de esaloanele superioare sau echipă de audit	Se vor detalia pe domenii ale logisticii
Achiziții	Buget alocat (ca procent raportat la bugetul proiectat)	Se vor detalia pe articole bugetare
	Buget cheltuit din totalul alocat	
	Număr contracte în desfășurare	

*Utilizarea tabloului de bord
în managementul logisticii la nivel batalion*

Descriere	Indicatori-cheie	Detalii indicatori
Transporturi	Grad de implementare softuri speciale	
	Încadrarea cu șoferi/mecanici	
	Numărul autovehiculelor existente față de prevederi de înzestrare	Se vor detalia pe grupe de destinație
	Motokilometri alocați (ca procent și numeric) raportat la necesar	
	Motokilometri efectuați	
	Necesar resurse pentru transporturi aeriene/navale	Se vor calcula ca și număr de curse raportat la capacitățile de transport ale flotei aeriene sau navale din dotarea M.Ap.N.
Descriere	Indicatori-cheie	Detalii indicatori
Mentenanță	Grad de operativitate a tehnicii	
	Grad (%) de înzestrare cu S.D.V., A.M.C. și piese de schimb	
	Volum reparații planificate (conform planului de mentenanță)	Se vor detalia pe grupe de reparații (curente, medii, capitale, revizii generale)
	Stadiul executării reparațiilor (raportat la planul de mentenanță)	
	Volumul (numeric și valoric) lucrărilor efectuate de agenți economici	
Stocuri și depozitare	Grad de asigurare	Se detaliază pe clase de materiale conform clasificării NATO urmărindu-se completarea la timp a deficitelor pentru susținerea tuturor activităților planificate

Descriere	Indicatori-cheie	Detalii indicatori
Stocuri și depozitare	Necesar spații de depozitare	
	Existent spații depozitare	
	Grad de asigurare a utilajelor de manipulare	
Valorificare deșeuri	Venituri generate prin valorificare	

Între avantajele multiple pe care le oferă utilizarea acestui instrument managerial se numără și următoarele:

- amplificarea gradului de fundamentare a deciziilor adoptate de statul major prin punerea la dispoziția comandantului a unor informații operative și relevante vizând principalele aspecte ale logisticii;

- raționalizarea utilizării timpului de lucru al șefului logisticii și statului major al batalionului, prin orientarea activității spre problemele-cheie cu care se confruntă organizația, probleme sesizate în mod operativ de tabloul de bord prin situațiile întocmite;

- asigurarea unei operativități și calități ridicate a raportărilor către diversele eșaloane, concomitent cu facilitarea extinderii utilizării echipamentelor electronice de tratare a informațiilor, cu accent pe teletransmitere și teleprelucrare;

- abordarea informațiilor referitoare la activitățile de management într-o viziune sistemică și crearea, astfel, de condiții favorabile pentru o funcționalitate ridicată a ansamblului batalionului;

- creșterea responsabilității șefului logisticii și șefului de stat major pentru activitatea desfășurată, tabloul de bord oferindu-le acestora, într-o formă sintetică, aspectele și domeniile critice spre care să-și orienteze eforturile;

- folosirea unor criterii adecvate de apreciere a contribuției subordonaților la obținerea rezultatelor planificate pentru S4, utilizând informațiile pe care le furnizează tabloul de bord.

Însă, apelarea la serviciile tabloului de bord prezintă, pe lângă avantajele, și unele limite, cum ar fi:

- înregistrarea repetată a unor informații, în situațiile solicitate de tabloul de bord și raportările curente ale compartimentului logistic către diferite eșaloane;

- volumul - uneori mare - de muncă solicitată de completarea situațiilor reclamate de tabloul de bord;

- încărcarea fișei postului subordonatului de la planificare logistică responsabil de întocmirea/actualizarea zilnică a acestui document.

Termenul „logistică” are interpretări foarte diversificate, de la un simplu transport până la o știință interdisciplinară, combinând ingineria cu microeconomia și teoria organizării. Astfel, se poate aprecia conceptul de logistică ca fiind o problematică în sine. Logistica fiind în strânsă legătură cu dezvoltarea socio-economică și industrială, a evoluat în paralel cu aceasta. Logistica militară, parte a logisticii economice civile, nu poate avea o evoluție diferită nici sub aspectul înnoirii instrumentelor, tehnicilor și metodelor de lucru.

Cerințele logistice militare și cele economice pot fi văzute ca o modalitate de optimizare a tuturor resurselor disponibile, astfel încât acestea să poată opera eficient într-un mediu necunoscut și în situații imprevizibile. În acest sens, logistica poate fi văzută ca management situațional al unui anumit eveniment. Timpul, costurile și calitatea sunt definitorii pentru măsurarea performanțelor atât în mediul civil, cât și în cel militar.

Bibliografie:

Minculete Gheorghe - *Delimitări ale managementului lanțului de aprovizionare-livrare în domeniul militar*, în Buletinul Științific al Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

Nicolescu O., Verboncu I., - *Managementul organizației*, Editura Economică, București, 2007.

Idem - *Metodologii manageriale*, Editura Tribuna Economică, București, 2001.

EDUCAȚIE,
INSTRUCȚIE
ȘI ÎNVĂȚĂMÂNT

Luptele din zona Bran - Dragoslavele în Primul Război Mondial (3)

A doua ofensivă românească

COLONEL (RTR.) NICOLAE DĂRĂBANȚ

Generalul Averescu a adus de la Petroșița la Câmpulung două brigăzi din Călărași, care au fost instalate la extrema aripii stânga a frontului Armatei a 2-a românești, pe Dealul Măcelarului (la sud de Cândești și pe cota 729) pentru a împiedica un eventual atac din flanc al Detașamentului Retzestein.

După această măsură, grupul german Retzestein nu a mai putut înainta. Atacatorii germano-austrieci pătrunseseră până aproape de Vârful Măgura, dar au trebuit să se oprească, din cauza focului violent dezlănțuit de români. Din partea germanilor s-a pregătit iarăși un atac spre localitățile Voinești - Nămăiești.

A survenit o schimbare bruscă a vremii, care făcea imposibilă continuarea operațiunilor, la care s-a adăugat un extraordinar de puternic contraatac românesc.

Românii au pornit concomitent la atac pe întreg frontul. Căzuse o cantitate mare de zăpadă.

Pe înălțimile unde se găseau pozițiile Diviziei 12 și 76, zăpada era de o jumătate de metru. Drumurile erau înzăpezite și nu se putea face aprovizionarea cu muniții. Divizia 76 a încercat încă o dată să câștige teren la Mateiaș, dar toate încercările Regimentului 253, comandat de locotenent-colonel Wagler, au fost zadarnice.

Situația românilor era mult mai bună. Aprovizionarea lor nu suferea de pe urma asprimii iernii premature, calea ferată ajungea până la Câmpulung, deci aproape de pozițiile românești.

De dimineață, după o pregătire de artilerie care a durat de la șapte dimineața până la ora unu și jumătate, puternice coloane românești de atac au înaintat spre pozițiile corpului de rezervă german până dincolo de Valea Argeșel. Între Valea Argeșel, Munții Făgețel și Cioara, înaintau patrule din Divizia 12 românească.

Generalul Averescu pregătise pentru atac forțele importante, astfel:

a) grupul colonelului Foișoreanu, în sectorul Pietrosul - Poiana Lungă, contra Diviziei 12 bavareze;

b) grupul colonelului Nedeianu, în sectorul dintre Râul Târgului și Dealul Pietrosu;

c) grupul colonelului Robescu, în sectorul Lerești - Albești;

d) grupul colonelului Călinescu, acționând la vest de Albești cu Brigada 2 Călărași;

e) grupul colonelului Florescu, în sectorul Bratia (la sud de Căndești).

Aceste forțe combative constau atunci în 18 batalioane de infanterie și două de rezervă.

Trupele Corpului 1 de rezervă au fost atacate pe aproape tot frontul. Până seara, ambele brigăzi românești de călărași au ocupat Albeștii, Căndeștii și cota 878, luând 200 de prizonieri.

Corpul 1 de rezervă a pierdut în favoarea românilor cea mai mare parte de teren. Brigada 8 Alpină a trebuit să fie retrasă căci se redusese numeric, iar cele cinci batalioane ale ei abia mai aveau 1.200 de arme. În ziua de 17 noiembrie, generalul Morgen și-a manifestat dorin-

ța de a se retrage, dar generalul Falkenhain nu a aprobat. În ziua de 18 noiembrie a continuat atacul românesc. În sectorul Diviziei 12 bavareze atacul românilor a întâmpinat o rezistență serioasă. Trupele românești au pornit la atac în toate sectoarele frontului. Între 18-19 noiembrie, românii au obținut rezultate strălucite. Ziua de 23 noiembrie a adus un atac românesc surprinzător, după ce au plasat o mitralieră într-un turn de biserică.

La 24 noiembrie, din cauza ceței dese, acțiunile importante ale românilor au încetat. Din ordinul Armatei a 2-a, diviziile românești au început la 28 noiembrie să părăsească pozițiile din zona Câmpulungului, dar armata română era încă activă și bombarda pozițiile Regimentului 253 și ale Regimentului 27 bavareze. În ziua de 1 decembrie 1916 Corpul 1 de rezervă a continuat să pătrundă și mai mult. Românii nu mai opuneau acum rezistență înverșunată și au început să se retragă în Muntenia.

Ajuns la sfârșitul descrierii modului în care s-au desfășurat luptele Corpului 1 german de rezervă, Fritz Ortlepp spune că Brigada 8 Alpină a suferit cele mai mari pierderi, atât morți cât și prizonieri, dar nu poate preciza câte. Regimentul 254 a avut 114 morți și 302 răniți, Regimentul 252 a avut 78 de morți și 294 de răniți, precum și șapte dispăruți. Alte cifre nu sunt disponibile întrucât registrele regimentelor s-au pierdut.

Locuitorii din zonă au suferit enorm.

Povestitorul regretă toate suferințele provocate și dorește înlăturarea resentimentelor produse de război. Noi să cinstim toate mormintele, atât ale amicilor cât și ale foștilor dușmani, căci jertfa fiecărui ostaș căzut are aceeași prețuire la Dumnezeu.

Elena Cuza

în memoria românilor (1)

COLONEL (RTR.) CONSTANTIN CHIPER

Așezată la 15 km nord-est de municipiul Vaslui, localitatea Solești a dat României câteva personalități, între care cea mai importantă este Elena Cuza, prima doamnă a României moderne. S-a născut la data de 17 iunie 1825, în capitala Moldovei, Iași, avându-i ca părinți pe postelnicul Iordache Rosetti și pe Ecaterina, fiica logofătului Dumitrache Sturza. Celebra familie Rosetti a dat țării mari dregători, demnitari și oameni de cultură, înrudindu-se cu marile familii boierești: Catargi, Balș, Sturza, Cantacuzino.

Iordache Rosetti era fiul marelui vornic cu același nume din Ținutul Vasluiului, care întărea ramura bărbătească a familiei Rosetti-Solescu. Marele vornic a fost foarte bogat, stăpânind 29 moșii ce se întindeau până la Nistru. El și-a pierdut averea prin diferite întâmplări sau prin împărțire la numeroșii săi copii. La bătrânețe a rămas numai cu moșia de la Solești, pe care a moștenit-o fiul cel mic, Iordache, și s-a stabilit la Solești cu mama sa, vorniceasa Ecaterina Rosetti. Deși nu a de-

ținut niciun post în administrația țării, Iordache Rosetti a primit, conform obiceiului de atunci din Moldova, titlul de postelnic.

Elena Rosetti, primul copil al lui Iordache și al Ecaterinei Rosetti, și-a petrecut primii ani ai copilăriei la moșia de la Solești, împreună cu frații săi, Costache, Zoe, Theodor și Dimitrie. Având o mamă autoritară, Elena a fost puternic influențată de ea în formarea personalității, stăpânindu-se și cântărind până la slăbiciune vorbele și faptele sale. Educația începută la Solești, sub îndrumarea mamei sale, a continuat la Miclăușeni, reședința bunicului Dumitrache Sturza, care avea o bogată colecție de manuscrise și documente vechi.

La vârsta de 7 ani, Elena este dusă la colegiul particular de la Șcheia, al lui Constantin Sturza (fratele Ecaterinei Sturza), unde, împreună cu copiii lui și ai rudelor apropiate, a fost pregătită pentru cunoașterea limbii române, aritmeticii, a disciplinelor practice, precum și a limbilor franceză și germană.

La împlinirea vârstei de 14 ani Elena, deși ar fi dorit să meargă la Solești, pleacă la Iași, împreună cu verișoarele sale, pentru a-și desăvârși educația. Aici intră în anturajul rudelor de sânge și de alianță, participând la ședințe de instruire și educație, la saloane literare și societăți muzicale sub îndrumarea unor specialiști aduși din Paris, Berlin și Viena. Frecventând cercurile de educație și distracție, Elena îl cunoaște, la vârsta de 19 ani, pe Alexandru Ioan Cuza, cu care s-a căsătorit, la data de 30 aprilie 1844, la moșia părinților de la Solești.

După căsătorie, tânăra pereche s-a mutat la Galați, unde locuia împreună cu părinții lui Alexandru, Ioan și Soltana Cuza (născută Cozadini). Alexandru îndeplinea funcția de judecător în cadrul Judecătoriei Covurlui, cu reședința în Galați. Elena nu frecventa societatea gălățeană, îngrijindu-l cu multă atenție pe Alexandru. De asemenea, purta o corespondență strânsă cu mama sa, căreia îi solicita amănunte despre viața de la casa părintească din Solești.

Sărbătorile de Crăciun și Anul Nou 1845 le-a petrecut la Solești, împreună cu părinții și bunica sa. Abia înapoiată la Galați primește trista veste a decesului bunicii Ecaterina și a tatălui său, Iordache

Rosetti, în ziua de 10 ianuarie 1846. După înmormântarea celor două iubite persoane, Elena Cuza a comandat la Constantinopol o placă de marmură pe care a scris emoționante versuri: „La acest semn de pomere/ Cată omule să vezi/ Cum a lumii fericire/ Azi o ai și mâine o pierzi“, amplasată la intrarea în biserica ridicată de familie în anii 1859-1860.

Revenită la Galați, Elena și-a dus viața mai departe alături de Alexandru, care deși nu mai păstra pentru ea cea dintâi înflăcărare, rămăsese legat sufletește și-i păstra un respect deosebit, cunoscându-se faptul că ea îl iubea mai presus de orice.

În anul 1848, pe continentul european s-a aprins flacăra revoluției. Românii nemulțumiți de protectoratul Rusiei țariste și de aspra asuprire habsburgică s-au ridicat la luptă. Alexandru Ioan Cuza a participat la aceste evenimente împreună cu tinerii din generația sa, fiind prins împreună cu alte 11 persoane ce au participat la declanșarea evenimentelor din Moldova. În seara de 29 martie 1848 au fost aruncați în beciurile casei Mavrocordat. De aici, au fost trimiși sub escortă la Galați pentru a fi predați autorităților turcești la Măcin.

Deși avea numai 23 de ani, Elena Cuza, înștiințată printr-o ștafetă la Solești, a plecat la Galați, și cu ajutorul consulului englez Cummingham, a deturnat ambarcațiunea care-i transporta pe revoluționari (a fost îndreptată spre Brăila) și apoi i-a eliberat. Nemaiputând să se întoarcă în Moldova, Alexandru Ioan Cuza a fugit în Transilvania, a participat la adunarea revoluționarilor transilvăneni de la Blaj și apoi a ajuns în Bucovina, la Cernăuți, unde s-a adăpostit în casa lui Eudoxie Hurmuzachi.

Elena Cuza a trecut în Basarabia și apoi în Cernăuți, cu ajutorul Anei Ghica, transportând ajutoare pentru românii exilați. De aici a ajuns la Viena și apoi la Paris, împreună cu Alexandru Ioan Cuza. S-au înapoiat în țară împreună cu noul domn Grigore Ghica, sub administrația căruia Alexandru Ioan Cuza a ocupat mai multe funcții de răspundere.

Moartea timpurie a surorii sale Zoe, care fusese căsătorită cu Iordache Lambrino și căreia îi rămăsese trei copii orfani, a îndurerat-o

profund. Elena a rămas o perioadă de timp la moșia cumnatului său de la Banca, județul Vaslui, îngrijind cei trei copii rămași orfani.

După numirea lui Alexandru Ioan Cuza în funcția de loțiitor al hatmanului Miliției din Moldova, Elena s-a mutat la Iași, în toamna anului 1858. Alegerile din 5 ianuarie 1859 i-au dat prilejul Elenei să-l încurajeze pe soțul său: „Ești bun, Măria ta! Ești înțelept și-ți iubești mult neamul. Cu aceste însușiri poți stăpâni fără teamă și o împărăție. Fii vrednic de încrederea celor ce ți-au dat-o”. Fire timidă și retrasă, Elena Cuza s-a adaptat mai greu noii situații, dar cu sprijinul moral al mamei sale a făcut față îndatoririlor de principesă domnitoare. Princesesa a luat sub patronajul său școlile din Moldova, instituțiile de binefacere și cultură pentru educația populației sărace. Organiza baluri la Curtea Domnească din Iași și văzând flirturile soțului cu alte femei, se supăra fără să o arate pe față, suportând chiar și purtarea obraznică a principesei Maria Obrenovici (născută Catargi în Vrancea). Aceasta nu se sfiia să-l curteze pe domnitor chiar în fața soției sale. Deși suferea mult sufletește, ea și-a îndeplinit mai departe, și în cursul iernii din 1860, răspunderile de principesă domnitoare.

Sprijinită de mama sa, Ecaterina Rosetti, princesesa a participat la tedeumul slujit la Mitropolia Iașului, fără soțul său, plecat la București, primind apoi vizitele oficiale, mulțumind și în numele lui pentru felicitările adresate. Dar, cocheta ei rivală de care domnitorul se îndrăgosti se și pe care o măgulea fățiș în societate îi provoca multă durere și pentru a nu împinge pe domnitor la un gest necugetat, a plecat pentru un timp din țară.

Princesesa Elena Cuza a pribegit prin Paris, Roma, Neapole, Veneția, Torino, Milano, timp în care a avut unele contacte diplomatice cu persoane care au devenit prieteni devotați ai României. Împăratul Napoleon al III-lea i-a făcut o primire triumfală la Palatul Tuileries, acordându-i o audiență de peste o oră.

Revenind în țară în 1862, a participat la prima recepție dată în palatul din București. Prin comportarea sa, prin modul simplu și prietenos, știa să câștige sufletele. Princesesa domnitoare l-a impresionat

chiar și pe soțul său, văzând-o stăpână pe mișcări și vorbe, întrucât el o știa timidă și stângace. Prințesa a vizitat așezămintele publice, instituțiile de binefacere și cultură. În apartamentul ei a amenajat o cameră în care confecționa îmbrăcăminte pentru sărmani, pe care le dădea preoților să le împartă, fără a preciza de la cine vin. Împună cu dr. Carol Davila a cercetat așezămintele de binefacere din București și constatând numărul mare de orfani, a pus temelia unui nou așezământ după planurile mitropolitului Filaret II, dăruind de la început suma de o mie de galbeni din caseta particulară.

La data de 18 iulie 1862 a fost emis Decretul de înființare a Azilului „Elena Doamna”, iar la 29 iulie s-a pus piatra de temelie a viitoareii construcții. La începutul lunii iulie, înainte de a pleca la Iași, prințesa a scris președintelui Consiliului de miniștri despre trebuința unor îmbunătățiri la Maternitatea Pantelimon, la Ospiciul infirmilor și al bolnavilor de nervi de la Mărcuța, precum și de la Spitalul Militar. A scris și despre intenția ridicării unui azil de bătrâni la Pantelimon, sugerând ca la fiecare așezământ să fie expuse portretele fondatorilor, ca o recunoștință pentru generozitatea lor. Elena Cuza a luat asupra sa prefacerea spiritului public prin cultură și educație, sprijinind tinerii pictori români.

În deplasarea spre Iași a trecut pe la Galați pentru a-și vizita soacra, fiind întâmpinată de țărani îmbrăcați în straie de sărbătoare. Prințesa a zăbovit și la Solești, locul atât de drag inimii sale. Mama sa a organizat o slujbă în noua biserică și apoi în curtea conacului s-a încins o mare horă. Ajunsă la Iași, la 20 august 1862, s-a instalat în fostul palat domnesc, unde a fost așteptată de autoritățile civile și militare, a primit binecuvântarea mitropolitului Moldovei și salutul militarilor, al funcționarilor publici și al delegaților școlilor din Iași, iar seara a participat la masa de gală, oferită în onoarea sa. În zilele următoare a vizitat Spitalul central al Mănăstirii Sfântul Spiridon, Închisoarea criminală, Maternitatea și Spitalul copiilor părăsiți, Oficiul de bolnavi psihici de la Golia, Spitalul din Tătărăși și Spitalul israelit, Muzeul de istorie naturală, Școala de arte, Institutul pentru școlirea fetelor, peste tot ofe-

rind daruri. Toate acestea au înfățișat-o ca o bună organizatoare pentru rezolvarea problemelor sănătății publice și ale culturii.

Ajungând la Ruginoasa, reședința particulară cumpărată de la vărul său Mihail Sturza, principesa a angajat meșteri pentru repararea clădirii și grădinari germani pentru refacerea parcului din jurul castelului.

Înapoiindu-se la București, principesa a reînceput șirul faptelor caritabile, implicându-se în dezvoltarea industriei textile de pe lângă mănăstiri, comandând pâza de uniforme pentru școlile pe care le patrona. L-a însoțit pe domnitor la Spitalul Colțea, la Garnizoana militară, venindu-i ideile pregătirii unui corp de infirmieri în cadrul Serviciului sanitar de ambulanță și înființării Crucii Roșii. Împreună au vizitat Instituția Sfânta Maria a femeilor germane, au pus piatra de temelie a Bisericii evanghelice reformate, au strâns fonduri pentru Azilul „Elena Doamna”.

În această perioadă rodnică de activitate i-a stat mereu alături soțului domnitor, care prin importante reforme pe care le-a înfăptuit, a rămas în conștiința neamului românesc. De fiecare dată când Elena Cuza lua cuvântul, le amintea oamenilor că datorau Unirea și înfăptuirile lor domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

(continuare în nr.4/2009)

Elemente de deontologie a evaluării în contextul creșterii calității actului educațional (1)

PROFESOR DR. AUREL-CONSTANTIN SOARE

Motto:

*„Prietenul care ne ascunde defectele ne slujește mai rău decât
dușmanul care ni le reproșează”*

(Pythagoras)

Tendențe pe plan mondial în proiectarea și realizarea evaluării rezultatelor școlare

Teoria și practica modernă a evaluării didactice au cunoscut, în ultimii ani, ample dezvoltări în plan conceptual, metodologic și strategic, determinate, pe de o parte, de noile orientări privind instruirea și educația, iar pe de altă parte, de tendințele generale înregistrate pe plan mondial în ceea ce privește conceperea, proiectarea și realizarea evaluării școlare.

Analiza unor importante studii în domeniul evaluării pedagogice ne permite să constatăm că, la nivelul practicilor evaluative pe plan

mondial, sunt evidente două tendințe de bază în ceea ce privește conceperea, proiectarea și realizarea evaluării rezultatelor școlare:

- una este trecerea treptată, de la proiectarea și realizarea evaluării școlare în funcție de obiective pedagogice, la centrarea demersului evaluativ pe achizițiile finale ale elevilor exprimate în termeni de competențe școlare, însoțită de schimbarea de accent dinspre evaluarea normativă, axată pe profesor, spre evaluarea formativă, centrată pe elev;

- cealaltă este trecerea, de la modalitatea de evaluare punctuală, standardizată, decontextualizată a cunoștințelor și abilităților elevilor, la evaluarea de tip integrativ a performanțelor școlare, proiectată și realizată în manieră contextualizată, aproape de condițiile vieții reale și după cerințele evaluării autentice (anexa nr.1).

Reforma evaluării rezultatelor școlare în România

În majoritatea sistemelor de învățământ din Europa se acordă o atenție sporită creșterii calității actului educațional în general și, în mod special, asigurării obiectivității, transparenței și comparabilității evaluării rezultatelor școlare.

În România, începând cu anul școlar 1999-2000 s-a instituit un sistem unitar de criterii pentru acordarea notelor școlare. În gimnaziu și liceu, s-a trecut la Bacalaureat și Capacitate, proiectate ca examene naționale. Elaborarea acestui sistem a fost necesară, în primul rând, deoarece notele reprezintă doar simboluri ale unor judecăți de valoare, asupra performanțelor elevilor, în diferite momente ale instruirii.

Reforma evaluării rezultatelor școlare a continuat, s-a accentuat, a fost modificată în unele componente și s-a materializat în trei domenii importante: evaluarea curentă, examenele naționale și evaluările externe.

O reformă coerentă și profundă a fost introdusă la toate nivelurile învățământului preuniversitar, în ultimii zece ani, în contextul general al reformei învățământului românesc.

Transformarea școlii ca sistem în România este un proces de schimbare adaptativă profundă a ceea ce înseamnă Educație la ora actuală, pentru inițierea căruia primele acțiuni sunt cele de leadership, urmate de cele de management.

Obiectivul strategic este, de fapt, schimbarea ireversibilă prin Educație, a infrastructurii mentale a societății românești, dinspre dominantă reactivă spre cea proactivă, în acord cu cerințele timpului prezent și viitor al României.

Cultivarea înțeleaptă a celei mai armonioase proporții de cunoștințe-deprinderi-atitudini și gradul de transferabilitate a competențelor dobândite în școală, dinspre anii formării prin educație, către anii manifestării profesionale în societate reprezintă primii indicatori de proactivitate cu care măsurăm performanța Școlii ca sistem.

Evaluarea în învățământ

Evaluarea repune problema funcționării sale ca domeniu de cercetare și, concomitent, reapare problema sensului, semnificației practicilor sale. E de menționat că, încă din anii '80 ai secolului al XX-lea, trasând distincția fundamentală între evaluare și control, unii cercetători au subliniat că evaluarea, contrar controlului, este căutarea sensului. Însă, în loc să se schimbe practicile, s-a schimbat doar vocabularul, observându-se tendința de a vorbi despre evaluare acolo unde este vorba de control deghizat. De fapt, noțiunile de control și de evaluare corespund și se opun, concomitent, într-o relație de bipolaritate. Scopul procedurilor de control este de a compara gradul de conformitate, chiar de identitate, între un model de referință și un fenomen. Controlul se axează, deci, pe coerență și omogenitate. Evaluarea, din contră, se axează pe termen de semnificație. Ea implică ideea de sens. Controlul se bazează pe dispozitive construite și cât mai transparente, în timp ce evaluarea reprezintă un proces și un demers care compară zone de opacitate. Aceste premise semantice fiind definite, putem distinge evaluarea estimativă și evaluarea apreciativă. Prima se orientează mai mult spre cantitativ, cuantificarea servind, în acest caz, drept referință. A doua privilegiază polul calitativ.

În opinia noastră, specifică evaluării este noțiunea de valoare, nu în sensul economic, ci în sensul filozofic al termenului. Câteva elemente de distincție între procesul de evaluare și procedurile de control pot fi evidențiate. Prima distincție se referă la variabilele spațiu/timp. Controlul, centrat pe spațiu - de care are nevoie ca bază de măsurare - se situează în afara timpului. Evaluarea, fiind proces, este indisolubilă de noțiunea de timp, timp nu în sensul de unități egale decupate, ci în sens de durată (trecut, prezent, viitor). A doua distincție ține de faptul că controlul relevă din explicativ și explicat, în timp ce evaluarea este de ordinul implicării. Universul evaluării, cel al implicării și sensului, are puține în comun cu cel al controlului, univers al rigorii și al explicității. Însă, în pofida celor menționate, majoritatea practicilor evaluative exclud, în favoarea cercetării rigorii și ordinii, această căutare a sensului care există prin și pentru subiecți. În acest context, două pericole amenință evaluarea: a fi o simplă „formă”, un fel de reflectare speculară a realității pe lângă „sens”, sau a fi o constatare resemnată a ambiguității și complexității umane.

Fără a pune la îndoială necesitatea măsurării și a rigorii în evaluare, considerăm că o teorie și o practică a evaluării trebuie să fie fondate pe primatul sensului.

Sensul este devalorizat în favoarea cantitativului, în detrimentul unei abordări în profunzime a fenomenelor. Evaluatorul segmentează datele și rezultatele, neglijând existența umanului. Acest refuz de a lua în considerație sensul în majoritatea practicilor de evaluare poate fi explicat prin mai multe cauze:

- abordarea cantitativă simplifică problemele;
- materialul cantitativ în raport cu cel calitativ are, în aparență, un caracter de necombătut.

Sub influența științelor exacte, științele socio-umane sunt tentate de a ține cont doar de ceea ce este cuantificabil, excluzând, astfel, din cercetare originalitatea, creativitatea și afectivitatea.

În optica celor menționate putem face următoarea constatare. În problema evaluării este important de a ne întreba ce sens, ce semnifi-

cație are acest fenomen pentru persoanele implicate. Abordarea sensului în evaluare ar permite nu numai de a ști ceea ce oamenii fac, dar și de ce ei acționează (sau nu acționează), într-un anumit mod și ce semnifică această acțiune pentru ei. Ori, aspectele semnificative care constituie o fațetă a acestui proces devin obiect obligatoriu al cunoașterii pentru a înțelege realitatea evaluativă. Așadar, optez pentru o abordare extinsă a evaluării care permite să se estimeze, în măsura în care este practic realizabil, ansamblul factorilor semnificativi, fără a simplifica, pe nedrept, complexitatea variabilelor care intervin. Din această perspectivă, dimensiunile subiective care atribuie semnificație procesului evaluativ (reprezentările, atitudinile, percepțiile, credințele, opiniile persoanelor implicate în contextul de evaluare) devin determinanți ai calității acestui proces.

Dimensiunile subiective ale evaluării

Dimensiunile subiective invocate mai sus rămân insuficient delimitate, ariile de interferență existente între ele complicând enorm definirea netă a conceptelor vizate. Concepția cea mai răspândită vede atitudinile ca sistem care comportă trei componente: cognitivă, afectivă, comportamentală.

Componenta cognitivă se referă la ceea ce subiectul cunoaște sau crede că știe/cunoaște despre obiect, adică caracteristicile pe care i le atribuie.

Componenta afectivă este constituită de atracția sau repulsia pe care subiectul o resimte pentru obiect. Ea permite a situa obiectul pe o scală care merge de la dezirabil la indezirabil, de la bun la rău.

Componenta comportamentală se referă la intențiile sau deciziile privind acțiunea și este „a priori” legată de primele două. Într-adevăr, se poate aștepta, de exemplu, ca subiectul să prezinte un comportament mai rezervat, mai prudent față de persoanele sau obiectele pentru care el resimte antipatie.

Specialiștii din domeniul educației și evaluării au căutat să determine legăturile dintre răspunsurile verbale ale unui subiect și acțiu-

nile sale. Problema relațiilor dintre diverse variabile generează ideea înțelegerii organizării acestor variabile, a identificării determinantilor practicilor diversilor agenți educativi în materie de evaluare, pentru a putea modifica, în caz de necesitate, comportamentul acestora. Literatura de specialitate prezintă un șir de lucrări asupra organizării predispozițiilor de acțiune ca un mod privilegiat într-un context dat, în termeni de credințe, atitudini, valori, intenții, comportamente. Între timp, puține teorii au putut să explice și să prezică, într-un mod satisfăcător, acțiunile sau comportamentul unui individ într-o situație dată.

Importanța reprezentărilor în evaluare a fost subliniată de mai mulți cercetători. În opinia lor, prin prisma unui sistem global de reprezentări, formatorul percepe raporturile subiectului în formare vizavi de diferite cunoștințe. Prin caracterul selectiv al reprezentărilor sale, formatorul poate privilegia unele cunoștințe și neglija altele. Reprezentările joacă rolul unor inductori de conduite: ele nu sunt conduitele, însă contribuie la crearea, obiectivarea, diferențierea lor. Intervențiile formatorilor nu sunt neutre. Conștient sau inconștient, pe lângă cunoștințe și abilități, formatorii vehiculează valori și atitudini care influențează subiectul în formare, în toată globalitatea sa și, deseori, într-o manieră subtilă. În cadrul realității școlare, subiectul în formare își face o imagine despre sine și despre societatea care îl înconjoară. Important este de a ști cum se construiește această imagine, cum subiectul în formare utilizează relația educativă pentru a se dezvolta, explorând potențialitățile sale, creând noi reprezentări și conduite. Când formatorul reajustează reprezentările, el se găsește, pe de o parte, confruntat cu normele sociale, iar pe de altă parte, cu imaginea intuitivă pe care și-a format-o despre subiectul în formare. Pornind de la acești doi poli, se formează reprezentările formatorului. Pentru a rămâne obiectiv, formatorul trebuie să articuleze produsele și atitudinile subiectului în formare printr-o abordare sistemico-dinamică. Schimbarea practicilor educaționale a formatorului presupune, deci, modificarea reprezentărilor care susțin aceste practici. Conform rezultatelor obținute de unii savanți, rolul reprezentărilor este determinant în optimizarea formativă și eficacitatea pedagogică.

În această ordine de idei, în calitatea lor de instrumente de percepere a realității, de îndrumător de conduite, reprezentările pot fi considerate nuclee pornind de la care se structurează comportamentele de predare/învățare. Principalii actori ai sistemului educativ (cadre didactice, studenți, administratori etc.) posedă anumite reprezentări despre variabilele care compun acest sistem, despre propria lor funcționare în sistemul educațional. Ori, nu caracteristicile obiective ale unei situații determină comportamentele indivizilor în interacțiune, ci reprezentarea pe care o au indivizii despre această situație.

Din cele expuse se poate conchide că reprezentările cadrelor didactice joacă un rol determinant în deciziile pe care le iau, în comportamentele pe care le adoptă, inclusiv în practicile de evaluare. Astfel, cadrele didactice dezvoltă practicile evaluative, pornind de la cadrul de referință, selectând, interpretând și organizând informația la care au acces.

A înțelege cum un cadru didactic evaluează ceea ce evaluează și a determina factorii care influențează acțiunea sa sunt elemente extrem de importante. Dat fiind faptul că reprezentările joacă un rol deosebit în evaluare, cunoașterea acestor reprezentări contribuie la informarea cadrului didactic asupra practicilor evaluative. Conștientizarea manierei sale de evaluare este o etapă indispensabilă pentru aprecierea practicilor sale evaluative.

Moștenirea culturală a cadrului didactic leagă diversele aspecte ale cunoașterii (cunoștințe, abilități, atitudini) într-un tot pe care l-am numi componentele sistemului său reprezentational. Aceste componente devin centre de referință care influențează practicile evaluative prin reprezentările pe care cadrul didactic și le face despre fiecare dintre aceste componente. Ulterior, acesta selecționează, interpretează și organizează conținutul reprezentărilor pentru a operaționaliza concepția sa despre evaluare.

Practicile evaluative sunt, deci, înfățișate ca produsul raportului dintre cunoștințe, abilități și atitudini. Cunoștințele (savoir) și abilitățile (savoir-faire) sunt generatoare a unui anumit număr de modele de

referință la care se raportează cadrul didactic pentru a orienta practicile sale de evaluare și pentru a modela astfel atitudinile, comportamentele și produsele acestor comportamente (savoir-*être*). Mai specific, sistemul de reprezentări al cadrului didactic este caracterizat prin următoarele postulate:

- evaluarea este un fenomen complex care poate fi definit ca un proces de tratare a informației, de diagnostic, de decizie și de comunicare între formator și subiectul în formare;

- practicile de evaluare ale cadrului didactic reflectă concepția lui despre educație, care decurge din moștenirea lui culturală;

- sistemul de reprezentări al cadrului didactic se construiește prin prisma cunoștințelor, abilităților și atitudinilor (savoir, savoir-faire, savoir-*être*) și decurge din structura socială, colegială, reflectată în mediul ambiant;

- reprezentările despre evaluare ale cadrului didactic sunt conștientizate când ele sunt încadrate în activitatea de muncă.

Astfel, putem conchide că cercetările asupra dimensiunilor subiective (atitudini, credințe, reprezentări, opinii etc.) sunt numeroase, diverse și contradictorii (anexa nr.2).

Viziunea sistemică asupra evaluării

Evaluarea trebuie tratată ca o modalitate generală, de măsurare, gestiune și interpretare a valorii unui produs, procedură, proces. Din această perspectivă, variabilele subiective (reprezentări, atitudini, credințe) devin elemente fundamentale ale procesului de evaluare care necesită o analiză minuțioasă: definirea conceptelor, identificarea relațiilor dintre ele, înțelegerea mecanismului de interacțiune în scopul identificării rolului și importanței lor în procesul evaluativ. Sistemul de evaluare operează în contextul unei politici educaționale care pune în contribuție modele de evaluare, metodologii adecvate, strategii de formare și supervizare.

Una din schimbările semnificative în domeniul evaluării se referă la abordarea ei în conformitate cu viziunile sistemice. Această

perspectivă a imprimat noi dimensiuni și noi semnificații evaluării. Ea a pus în evidență faptul că diversele aspecte și componente ale evaluării nu pot și nu trebuie să fie tratate individual. Ori, concepută ca sistem, evaluarea în învățământ presupune o viziune globală asupra diferitelor sale domenii și niveluri. Se produce o reorientare spre abordarea evaluării ca problematică a sensului/semnificației centrată pe proces. Știința se vede obligată să reintroducă subiectivitatea, alocarea de sens, interpretarea în modelele lumii.

Reglarea, de exemplu, conceptualizată mai întâi în modelul cibernetic (ca practică sistematică a retroacțiunii), iar apoi în modelul sistemic (sub forma unui sistem de reglări care pilotează practica evaluativă), se regăsește astăzi în evaluarea-reglare complexă.

Abordarea evaluării ca măsurare, prin modelele sale, urmărește scopul de a construi instrumente fiabile care vor permite măsurări „reale”. Se propagă imaginea evaluatorului obiectiv, extern, purtător al adevărului în ultimă instanță, dat fiind faptul că este asigurat cu tehnici științifice. Iată de ce modelele vizate pot fi regrupate în matricea teoretică a măsurării. Se observă stabilirea unei confuzii între „a evalua” și „a măsura”, evaluarea nefiind decât o metodologie a măsurării. Evaluarea se limitează la unele variabile pentru care știința a elaborat cu succes instrumente de măsurare. Variabilele care nu pot fi măsurate sunt lipsite de utilitate și, deci, nu au nicio importanță. Ori, este vorba de importarea în evaluare a ideologiei pozitivistice sau a metodologiei împrumutate de la științele naturii, care se prezintă aici ca garanție a abordării științifice. În acest context, devine inevitabilă lărgirea domeniului de studii fără a înlătura, bineînțeles, ideea măsurării în general.

Abordarea evaluării ca gestiune vine să ia locul concepției evaluării ca măsurare. De la un control extern, modelul gestionar de evaluare evoluează spre interiorizarea acestui control: subiectul evaluării ia ștafeta evaluatorului. Evaluatorul este, de asemenea, cel care se formează. Evaluarea devine o putere împărțită, iar autocontrolul un obiect de învățare recunoscut. În cadrul evaluării ca gestiune, evaluatorul vrea să-l învețe pe subiect să evalueze împreună cu el, iar pe urmă să se

evalueze el însuși. Puțin câte puțin, evaluarea este completată cu mijloace care le depășesc pe cele educative. Simultan, probleme etice și politice se impun pe prim-plan: organizaționalul după ce a fost redus la structural, iar apoi lărgit la funcțional, face apel la alte dimensiuni și conduce la alte modele.

(continuare în nr. 1/2010)

Structura valorică a securității în spațiul uman (1)

CATHERINE PĂVĂLOIU

Omul beneficiază de toate drepturile inerente tuturor ființelor umane, oriunde s-ar afla, indiferent de statutul sau regiunea unde s-a născut, locuiește, lucrează sau trăiește, indiferent de naționalitate, rasă, sex, credințe religioase, filozofice sau politice, stare materială, deoarece aceste prerogative au un caracter universal, ceea ce constituie un fundament al drepturilor lor egale și inalienabile, ca un corolar al libertății, dreptății, securității și păcii mondiale.

Securitatea reprezintă elementul principal în ceea ce privește viața socială, economică, culturală și militară, atât la nivel internațional cât și național, raportată la individ. Totodată, securitatea este caracterizată de manifestările sociale, implicit ale individului uman și al colectivităților sociale având implicații la modul în care decidenții politici acționează.

Raportate la alte categorii etice precum binele și răul, studierea semnificației valorice a securității la nivel social reprezintă o necesitate. Binele exprimă totalitatea aprecierilor pozitive, valoroase ale acțiu-

nilor oamenilor, principii și norme de comportament demne de imitare și „multiplicare”, ce contribuie la progresul și asigurarea securității umane. Răul, însă, înseamnă pricinuirea necazurilor, reprezintă totalitatea acțiunilor negative, faptelor demne de condamnare, muștrare, rezultând o incompatibilitate cu progresul și securitatea. Securitatea reflectă starea firească a oricărei existențe, fiind circumstanța de acțiune pozitivă, favorabilă pentru orice sistem. Prin urmare, putem defini securitatea ca un bine social, ca o necesitate majoră pentru progresul sociumului și pentru supraviețuirea umanității.

Din punct de vedere etimologic, noțiunea își are rădăcinile în Imperiul Roman, în perioada domniei împăratului Hostilian - 250 d.Hr. Zeița care asigura protecția și bunăstarea imperiului se numea Securitas, înțeleasă ca „*libertate în fața amenințării*”⁴¹.

La nivel sociologic, securitatea reprezintă „*luarea în considerare a conexiunilor dintre toate nivelurile organizării sociale și recunoașterea faptului că securitatea unora nu poate să decurgă din insecuritatea altora*”⁴². Perspectiva, la nivel uman a securității, nu funcționează ca o însumare a mai multor domenii, ci ca un proces în etape succesive specifice dezvoltării fiecărui fenomen, a unor relații individuale sau sociale care determină ulterior comportamentul unei persoane în funcție de evoluția fiecărei epoci.

Însă, secolul al XXI-lea este cuprins de ritmurile promițătoare ale progresului științifico-tehnic și social, de revoluția în sfera informațional-computerială și pune, în același timp, problema supraviețuirii omenirii și a existenței umane asigurate pe termen lung. Totalitatea problemelor globale provocate de dezvoltarea tehnocratică a sociumului, integrate cu suficiente pericole în plan extern și intern, sunt reprezentate ca o sursă de amenințări pentru omenire. Astăzi ca niciodată, în fața omenirii apare problema fundamentării ei valorice, a cărei orientare va permite omenirii să se dezvolte progresiv și în plină siguranță.

În mare măsură, problema securității este examinată în aspect politic, economic și informațional. Aspectul socio-filosofic al securității, insuficient cercetat în plan global, prezintă un interes permanent

din perspectiva siguranței și stabilității existenței în general. Cu toate acestea, tratarea axiologică deschide noi orizonturi, noi posibilități de studiere a problemei, de asigurare a stabilității societății umane. Drept epigraf pentru analiza propusă poate servi imperativul din Vechiul Testament: „*Dacă veți urma povețele Mele și poruncile Mele, le veți păstra și le veți îndeplini ... veți trăi pe pământul vostru în siguranță*”³. Sensul profund al acestei îndrumări din Biblie constă în înțelegerea condiției principale pentru asigurarea dezvoltării societății umane. Orientarea acesteia spre criteriile înalt valorice reprezintă baza normativ-valorică a sistemului și fundamentul culturii spirituale de autoorganizare a sociumului.

Laureatul Premiului Nobel (1977), fondatorul școlii de sinergetică din Bruxelles, I. Prigojine (1917-2003) relatează că: „*Valorile sunt codurile pe care noi le utilizăm pentru a menține sistemul social pe o anumită traiectorie a dezvoltării aleasă de către istorie*”⁴. Menționând rolul valorilor în păstrarea securității procesului de evoluție umană, domina sa accentua că sistemul valoric va rezista mereu efectelor fluctuației destabilizatoare care afectează sistemul social. Valorile apărute în decursul istoriei omenirii în baza necesităților obiective ale societății se includ în sisteme și funcționează în societate ca reglatori socioculturali cu ajutorul instituțiilor sociale: familie, învățământ, religie, artă, știință. Fiind reflectate în conștiința socială sub aspectul orientărilor culturale, intereselor, directivelor, convingerilor și scopurilor, valorile capătă o funcție ce poate dirija societatea. Astfel, valorile se prezintă în calitate de coduri socioculturale de importanță vitală pentru existența societății, asigurată de o stabilitate pe un termen lung de durată. În acest context, valorile reprezintă nucleul mecanismului normativ-valoric de autoorganizare a securității sociale. Valorile și tradițiile ce sunt specifice societății se transmit din generație în generație și se bazează pe sprijinul instituțiilor în drept pentru satisfacerea nevoilor fiecărui cetățean, în speță al individului.

Dezechilibrul balanței specifice unui sistem valoric stabilit, excluderea valorilor tradiționale și impunerea celor străine, punerea în

același plan a imperativelor spirituale și etice pot avea urmări serioase în funcția instituțiilor socio-culturale, schimbări distructive în conștiința și în mentalitatea socială, dezorientări spirituale, iresponsabilitate și deviere socială. Acestea, la rândul lor, în anumite condiții pot deveni factori de agravare a conflictelor sociale într-un stat aparte, iar dacă nu sunt stopate la timp pot duce la destabilizarea sociumului la nivel regional sau global. Eventualul preț plătit în urma acțiunilor de subminare a bazei valorice este pentru existența umană unul destul de grav.

În concepția lui Imanuel Kant (1724-1804), idealul suprem este „*principiul rațiunii*”. Însă G. Hegel (1770-1831) a relevat importanța funcțională a idealului, analizându-l ca pe un scop intuitiv contemplativ. Noțiunea de securitate socială este prezentată ca un model ideal de societate în interpretare valorică. Idealul societății viitoare, în cadrul dezvoltării ei inofensive, duce la asigurarea întregii activități sociale și la atingerea securității generale. Reieșind din cele expuse, idealul este forma principală de funcționare a valorilor, iar conținutul lui - ansamblul valorilor corespunzătoare. E posibilă următoarea postulare: conținutul idealului securității ca fenomen social este reprezentat de către sistemul axiologic, a cărui orientare contribuie la formarea unei societăți asigurate și la supraviețuirea umanității în condiții favorabile de dezvoltare.

Securitatea ca o condiție și factor de existență a omenirii la nivel global, regional, național, statal și personal se manifestă în calitate de scop social-politic esențial. Stabilirea programării social-psihologice a acesteia are loc doar prin prezența unei convingeri sociale, și anume prin certitudinea elitelor politice în necesitatea de securitate.

Condiția principală de stabilire a acestor convingeri se datorează practicii sociale de combatere a calamităților, dezastrului natural, pericolului armat, social și politic, economic și ecologic. În calitate de formă socială în consolidarea și transmiterea unei astfel de practici se pronunță tradițiile, obiceiurile și datinile. Neglijarea acestei experiențe conduce la ștergerea din memoria socială a programării social-psihologice pentru stabilirea securității în modul de viață și în activitatea de toate zilele a sistemului asigurat de relații socio-umane.

Prin urmare, putem afirma că securitatea este apărarea și asigurarea garantată prin mijloace constituționale, legislative și practice a intereselor vitale ale persoanei, societății, statului și mediului natural împotriva amenințărilor interne și externe. Securitatea este o știință ce necesită a fi studiată și dezvoltată; o artă ce necesită a fi însușită; o cultură ce necesită a fi cultivată.

Rezultatul activității social-politice și culturale, orientat spre atingerea idealului social și fundamentat pe principiile siguranței, este formarea unei științe generale despre securitate, care ar cuprinde în spectrul său de cercetare și mecanismul de formare a culturii de asigurare a securității ce va conține în sine mecanismul de stabilitate. Acest mecanism va funcționa în baza cunoștințelor, principiilor, normelor, valorilor și relațiilor din sfera securității. Acțiunea și lărgirea activității domeniului de securitate în cadrul vieții sociale, geneza culturii securității, stabilirea formei corespunzătoare a conștiinței sociale vor permite formarea unei sfere specifice: sfera asigurării securității sociale, sfera care se caracterizează printr-o formă deosebită a conștiinței sociale ce exprimă sistemul de cunoștințe din domeniul securității, relațiile ce apar în urma asigurării stabilității. Baza socio-culturală a sferei securității sociale este reprezentată de sistemul valoric, care îndeplinește funcția de stabilizare, integrare și consolidare.

Studiul sistemului valoric al sferei securității sociale presupune: definirea ierarhiei ontologice, existențiale și prioritare a valorilor securității; determinarea acțiunii reglatorului normativ-valoric al siguranței la nivelul personalității, la nivel național, regional și global; analiza valorilor și subsistemelor valorice, corelația lor, care este factorul păstrării siguranței și stabilității societății.

Astfel, sistemul valoric al bazei securității pentru asigurarea dezvoltării durabile a societății globale poate fi examinat ca o nouă paradigmă, ca o nouă sinteză valorică. Principiul formării acestei sfere axiologice este reprezentat de către sistemul valorilor ontologice, orientare ce contribuie la dezvoltarea durabilă și securitatea societății. Evidențierea principală a valorilor securității se face în cadrul princi-

piului moral, care cuprinde toată realitatea în deplină manifestare etică. Existența ca fenomen cosmic global este o condiție a tuturor formelor de viață, inclusiv cea socială. Realizarea valorilor din sfera ontologică este direcționată spre asigurarea securității globale, fiind recunoscută ca o cultură de elită în sistemul existențial valoric și responsabilă pentru destinul umanității. Sfera ontologică a valorilor siguranței exprimă importanța existenței în toate aspectele ei și ce poate fi redusă la întrebarea lui Hamlet: „A fi sau a nu fi?”. Iar dacă va fi, atunci cum poate fi asigurată existența față de pericolul nonexistenței și stabilită securitatea pentru existența însăși? Întrebarea despre existență și reflectarea ei în mitologie, religie, filosofie și artă demonstrează caracterul valoric al existenței, precum și situația ei la rang înalt în statutul ierarhic al valorilor. Existența ca fenomen valoric este nucleul, care include imperativele valorice ale naturii, existenței umane și sociale și ale securității generale a acestora.

(continuare în nr. 1/2010)

Note:

- 1 http://www.cpcs.ro/conceptul_de_securitate.php
- 2 Lucian Culda, *Promovarea securității globale*, Centrul de Studii Sociale Procesual-Organice SRL, 2006, p. 6.
- 3 *Biblia sau Sfânta Scriptură*, București, Editura Institutului Biblic și de Miss. al BOR, 1988, p. 1416.

Despre management și munca oamenilor

LOCOTENENT FLORIN ȘTIBLI

Baza obiectivă a apariției și dezvoltării activității de management, ca activitate specializată de sine-stătătoare, o constituie **munca**. O persoană care muncește de una singură poate realiza doar un rezultat limitat, atât cantitativ cât și din punct de vedere al complexității. Obținerea unor rezultate complexe și într-un volum cantitativ mai mare necesită **munca în comun a mai multor persoane**. În procesul conștient de transformare a resurselor în produse, servicii destinate consumului, pentru atingerea unui scop stabilit cu anticipație, munca are două forme de manifestare: a) aceea de acțiune fizică, directă sau cu ajutorul mijloacelor de muncă, asupra resurselor; b) activitatea legată de managementul proceselor de transformare și a altora pe care acestea le reclamă, conexe și de sprijin.

Considerăm că **managementul este o activitate umană distinctă**, impusă de accentuarea diviziunii muncii pe măsura evoluției și dezvoltării societății omenești. Asigurarea unei eficacități și eficiențe sporite a unor grupuri umane organizate tot mai mari ca număr și vo-

lum de activitate impune planificarea, organizarea, decizia, antrenarea, controlul proceselor de muncă de execuție specifice organizației respective. Pe măsură ce se adâncește **procesul de diviziune a muncii** și se adâncește specializarea muncii, se intensifică și corolarul său, respectiv procesul de creștere a gradului de cooperare în muncă între membrii unei organizații.

Deși practica managementului este tot atât de veche ca și civilizația umană, managementul a început să fie considerat un tip specific de muncă, desfășurată la diferite niveluri ale organizației cât și în ansamblul ei, numai la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. În acea perioadă a început să se înțeleagă și să se demonstreze că „managerul” deține un rol special și îndeplinește o funcție distinctă în societate și în fiecare organizație. Pasul următor a fost dezvoltarea unei științe unitare a managementului, o teorie a muncii manageriale, care să țină seama de aspectele tehnice, economice, etice și de altă natură ale muncii sociale.

Ca **știință**, managementul s-a dezvoltat în ultima sută de ani. Primele lucrări fundamentale au apărut la începutul secolului XX, fiind scrise de practicieni de elită, pe baza experienței lor personale acumulate ca manageri în firme mari în perioada de la sfârșitul secolului XIX. Numele lor sunt faimoase: Frederick Winslow Taylor, Henri Fayol, Alfred P. Sloan și alții. Managementul este practica direcționării, organizării și dezvoltării resurselor umane, a tehnologiei, a resurselor financiare într-un sistem orientat spre sarcini care asigură servicii și produse unor beneficiari din exteriorul sistemului. În viitor, două forțe ale schimbării vor complica acțiunile managerilor în efortul lor de a ghida organizațiile și de a le menține viabile. În primul rând, este viteza cu care au loc schimbările care se accelerează, de la dezvoltările tehnologiei la strategiile competitive. În al doilea rând, forțele care afectează performanța organizațională - cum ar fi acțiuni ale guvernelor - așteptările și comportamentul angajaților, care devin mai complexe și aparent mai puțin controlabile.

Viteza și complexitatea schimbărilor face ca viața în organizații să fie provocatoare și nesigură. Corespunzător acestor forțe ale schimbării, cunoștințele despre comportamentul în organizații au crescut exponențial în ultimii 50 de ani. Asemenea cunoștințe îi vor ajuta pe manageri și personalul organizației.

Managementul este o **știință**, adică un *ansamblu organizat și coerent de cunoștințe, concepte, principii, metode, tehnici, instrumente, prin care se explică în mod sistematic fenomenele și procesele care se petrec în conducerea organizațiilor.*

Managementul este și o **artă** care reflectă latura sa pragmatică.

Urmărirea **evoluției conceptului de management** în strânsă legătură cu evoluția societății umane se impune cel puțin din următoarele considerente:

a) un istoric succint și la obiect privind știința și practica conducerii poate să aducă mai multă lumină asupra naturii și caracteristicilor domeniului cercetat, asupra scopului și funcției managementului în economie și societate;

b) conceptul de management a făcut și face obiectul unui număr impresionant de lucrări, aparținând unor autori din cele mai diverse domenii de specialitate și concepții filozofice, fără a se ajunge la un consens unanim asupra definirii acestuia;

c) cercetarea domeniului respectiv a avut o dezvoltare inegală în decursul timpului, acordându-i-se o atenție corespunzătoare doar în secolul XX, când managementul a devenit o știință, iar rolul decisiv în realizarea performanței economice la nivel de firme și economii naționale a fost recunoscut atât de comunitatea academică, cât și de lumea afacerilor.

Conceptul de management științific al întreprinderii nu este atât de recent, cum s-ar părea, datorită faptului că în literatura de specialitate nu s-a ajuns încă la un punct de vedere unitar în ce privește definirea lui.

Termenul de management semnifică capacitatea de organizare rațională și de coordonare competentă a activității grupurilor umane

orientate spre atingerea unui scop. Noțiunea de management implica în același timp și necesitatea de a testa însușirile și aptitudinile fiecăruia și de a îl așeza pe fiecare la locul cel mai potrivit însușirilor și pregătirii sale.

Pe aceste baze a apărut și s-a dezvoltat știința managementului. Momentul oficial al nașterii ei este anul 1911, când a fost publicată cartea lui **Frederick Winslow Taylor**, intitulată „**Principiile managementului științific**”. Conținutul ei a devenit acceptat de majoritatea managerilor din întreaga lume. Cartea descria teoria managementului științific, adică folosirea metodei științifice pentru a identifica și defini «cea mai bună unică modalitate» de a executa o anumită sarcină. Cuvântul „management” a apărut în 1911. Înainte, toată lumea presupunea că proprietarul conduce afacerea. Înainte de Primul Război Mondial, J.P. Morgan a inventat managementul ca profesie în America, Japonia și Germania. Managementul este o nouă funcție care a făcut posibilă o nouă societate, o societate a organizațiilor.

Puțini lideri ai lumii afacerilor ar fi putut prevedea această evoluție în 1870, când au început să capete contur mari întreprinderi de genul celor care există în prezent. Motivul l-a constituit nu atât incapacitatea de prevedere, cât inexistența unui precedent. La acea vreme, singura organizație permanentă importantă era armata. Nu este de mirare deci că structura sa de comandă și control a devenit modelul celor care organizau căile ferate transcontinentale, combinatele siderurgice, băncile moderne și magazinele universale.

Până la Primul Război Mondial era evident faptul că unei țări sau regiuni îi va lua mult timp să-și dezvolte o tradiție bazată pe muncă și experiența în munca manuală și organizatorică necesară pentru a produce și a vinde un anumit produs, fie el țesături de bumbac sau viori. În timpul Primului Război Mondial însă, mulți oameni fără absolut nicio calificare, așa cum erau în perioada preindustrială, au trebuit să fie transformați în muncitori productivi, practic instantaneu. Ca să facă față acestei nevoi, firmele din SUA și Marea Britanie au început să aplice principiile „conducerii științifice” ale lui Frederick Winslow

Taylor, dezvoltate între 1885 și 1910, la instruirea sistematică pe scară largă a muncitorilor manuali. Ele au analizat sarcinile și le-au divizat în operațiuni individuale, care nu presupuneau calificare și care puteau fi învățate foarte repede. Dezvoltată și mai mult în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, instruirea a fost apoi preluată de către japonezi și, 20 de ani după aceea, de către sud-coreeni, care au făcut din ea baza fenomenalei dezvoltări a țărilor lor.

În anii 1920-1930, managementul a fost aplicat la multe domenii și aspecte ale activității de producție industrială. Descentralizarea, de exemplu, a apărut pentru a combina avantajele masivității cu cele ale dimensiunii reduse într-o singură întreprindere. Contabilitatea a trecut de la „ținerea registrelor”, la analiză și control. Planificarea s-a dezvoltat dincolo de „graficele Gantt”, construite în 1917-1918 spre a programa producția de război. La fel s-a întâmplat cu logica analitică și cu statistica, domenii care foloseau cuantificarea spre a transforma experiența și intuiția în definiții, informații și diagnostice. Marketingul s-a dezvoltat în mod similar ca urmare a aplicării concepțiilor de management la distribuție și desfacere.

Mai mult, încă de pe la mijlocul anilor 1920 și începutul anilor 1930, unii pioneri ai managementului (printre care Thomas Watson Sr. de la nou-înființata IBM, generalul Robert E. Wood de la Sears, Roebuck și Elton Mayo de la Harvard Business School) au început să pună sub semnul îndoielii modul de organizare a producției industriale. În cele din urmă, ei au ajuns la concluzia că linia de montaj era un compromis pe termen scurt în ciuda productivității sale extraordinare: o teorie economică deficitară din cauza inflexibilității sale, o exploatare proastă a resurselor umane și chiar o proastă concepție tehnologică. Și astfel au început să pună bazele gândirii care au adus până la urmă „automatizarea” ca mod de organizare a procesului de producție și la „teoria Y”, munca în echipă, cercurile calității și organizația bazată pe cunoaștere ca mod de gestiune a resurselor umane.

Fiecare dintre aceste inovații manageriale a reprezentat aplicarea cunoașterii la muncă, înlocuirea activității întâmplătoare, a forței

brațelor și a muncii anevoioase cu sistemul și informațiile. Fiecare, ca să folosim termenii lui Frederick Taylor, a înlocuit „munca mai asiduă” cu „munca mai inteligentă”.

Administrarea unei companii orientate spre a produce și a pune rapid în aplicare cunoștințe de înaltă calitate este un lucru total diferit față de conducerea companiei bogate în capital de acum o jumătate de secol. Companiile din urmă erau precum mașinile - managerii lor erau mașiniști. Mașiniștii își doreau ca mașinile lor să lucreze conform specificațiilor de design predeterminate. Acești lideri trebuiau să se gândească doar la control și la prevenirea surprizelor. Aceia care lucrau, răul necesar, nu erau altceva decât mâinile atașate mașinii lor. Însă astăzi, până și în aceste companii bogate în capital, revoluția își spune cuvântul. Producerea unui automobil costă astăzi mult mai puțin în muncă brută, capital și energie decât acum 50 de ani. Singurul factor care a crescut este cantitatea cunoștințelor și a ideilor care sunt folosite în designul unui automobil și în procesul de manufactură. Cu alte cuvinte, companiile bogate în capital sunt din ce în ce mai dependente în succesul lor ca afacere de abilitatea de a produce idei mai bune mai repede decât competitorii lor. Oamenii - și relația lor cu compania - au devenit cheia către succes. Într-o companie dependentă de cunoaștere, liderii trebuie să se gândească la spațiu și la libertate în cadrul organizațiilor lor - antiteza controlului și a rezultatelor predeterminate. Trebuie să se gândească la dezvoltarea potențialului membrilor organizației în parte. În astfel de companii, se înțelege de la sine că potențialul organizațiilor se află în relație directă cu încurajarea membrilor de a-și dezvolta la rândul lor potențialul. Dincolo de asta, liderii trebuie să se gândească în mod constant la cei care le vor fi posibili succesori pentru a crea o organizație care să aibă continuitate în timp.

În trecut, lucrătorul manual predomina în toate organizațiile. Erau necesari puțini oameni eficace, cei de la vârf, care dădeau ordinele pe care ceilalți le executau. Ponderea lor în totalul populației active era atât de mică încât puteam, de bine de rău, să le luăm eficacita-

tea acestora. Ne puteam baza pe rezerva de „genii înnăscute”, acei câțiva oameni din orice domeniu al preocupărilor umane, care într-un fel oarecare știau ceea ce restul oamenilor trebuiau să se străduiască din plin să învețe.

Astăzi însă marea organizație bazată pe cunoaștere ocupă un loc central. Societatea modernă este o societate a marilor instituții organizate. În fiecare dintre ele, inclusiv în armată, centrul de gravitație s-a mutat spre lucrătorul bazat pe cunoaștere, spre omul care pune mintea la contribuție, nu forța mușchilor sau măiestria mâinilor. Majoritatea oamenilor au învățat în școală să folosească teoria, conceptele și cunoștințele în locul forței fizice sau aptitudinilor manuale și lucrează din ce în ce mai mult într-o organizație unde sunt eficace în măsura în care pot avea o contribuție semnificativă la activitatea acesteia.

Lucrătorii care se bazează pe cunoaștere sunt cei ale căror locuri de muncă presupun o bună pregătire, un nivel de școlarizare ridicat. În zilele noastre, standardele referitoare la cunoștințele și pregătirea academică a angajaților și managerilor sunt foarte ridicate, fiind net superioare celor din trecut. Capacitatea salariaților de a concepe soluții strategice, de a aplica cunoștințe specializate și de a colabora în condițiile unor cereri contextuale haotice reprezintă noua capabilitate esențială a organizațiilor.

Lucrătorul bazat pe cunoaștere nu ridică probleme din punct de vedere material. El tinde să fie o persoană prosperă. Are un serviciu sigur, iar cunoștințele pe care le posedă îi oferă libertatea de mișcare. Însă nevoile sale de ordin psihologic și cele legate de valorile personale trebuie satisfăcute în și prin munca și poziția avută în cadrul organizației. El este considerat și se consideră un profesionist. Cu toate acestea este angajat și se află sub ordinea cuiva. Este răspunzător de un domeniu al cunoașterii, dar trebuie să se subordoneze obiectivelor organizației autoritatea pe care i-o conferă cunoașterea. Într-un domeniu al cunoașterii nu există superiori și subordonați, ci numai oameni mai tineri sau mai bătrâni. Organizația are însă nevoie de o ierarhie. Fără îndoială că aceste probleme nu sunt cu totul noi. Ofițerii din armată și func-

ționarii civili le cunosc de multă vreme și știu cum să le rezolve. Ele sunt probleme reale. Lucrătorul bazat pe cunoaștere nu este predispus la sărăcie. El se află în pericol de alienare, ca să folosim echivalentul la modă pentru plictiseală, frustrare și disperare tăcută.

Lucrătorul bazat pe cunoaștere este „*acel factor de producție*” datorită căruia societățile și economiile puternic dezvoltate de astăzi, Statele Unite ale Americii, Europa Occidentală, Japonia și din ce în ce mai mult Rusia și China, devin și rămân competitive.

Fără îndoială, sarcina fundamentală a managementului rămâne aceeași: a-i face pe oameni capabili să lucreze eficient împreună, oferindu-le obiective comune, valori comune, organizarea potrivită, instruirea continuă și dezvoltarea de care au nevoie pentru a lucra eficient și a reacționa la schimbare. Dar esența acestei sarcini s-a schimbat, dacă nu din alt motiv, atunci pentru faptul că practicarea managementului a transformat forța de muncă alcătuită în mare parte din lucrători necalificați într-una alcătuită din lucrători bazați pe cunoaștere, foarte bine pregătiți.

BIBLIOGRAFIE:

Brown Tom, Crainer Stuart, Dearlove Des, Rodrigues N. Jorge - *Business Minds*, Editura Publică, București, 2008.

Dănăiață Ion, Bibu Nicolae Aurelian, Predișcan Mariana - *Management - Bazele teoretice*, Editura Mirton, Timișoara, 2004 (ediția a II-a).

Drucker Peter - *Despre decizie și eficacitate*, Editura Meteor Press, București, 2007.

Drucker Peter - *Despre profesia de manager*, Editura Meteor Press, București, 2006.

Drucker Peter - *Eu nu cred în lideri*, revista „Capital”, 17 august 2005.

Drucker F. Peter - *Societatea postcapitalistă*, Editura Image, București, 1999.

Taylor W. Frederick - *The Principles of Scientific Management*, <http://www.eldritchpress.org/fwt/taylor.html>, - data accesării site 14.05.2009.

Rolul și locul colegiilor militare liceale în cadrul sistemului de învățământ din forțele terestre

COLONEL DRD. NICOLAE MITU

Obiectivul general al învățământului militar în Forțele Terestre îl constituie formarea, specializarea și dezvoltarea profesională a personalului militar, capabil să-și asume responsabilitățile îndeplinirii atribuțiilor funcțiilor pentru care se asigură pregătirea și să se angajeze în serviciul națiunii prin cariera militară, corespunzător locului, rolului și misiunilor ce revin armatei în cadrul Sistemului Național de Apărare și a celor ce decurg din statutul României ca stat membru cu drepturi depline al Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene.

Pentru îndeplinirea acestuia, sistemul de învățământ din Forțele Terestre funcționează în baza legislației naționale și europene în domeniul educațional, precum și a reglementărilor interne, emise în acest sens la nivelul Ministerului Apărării Naționale, fiind organizat pe 5 niveluri educaționale, astfel:

- învățământul militar liceal, reprezentat de Colegiul Militar Liceale „Ștefan cel Mare” - Câmpulung-Moldovenesc, Colegiul

Militar Liceal „Mihai Viteazul” - Alba-Iulia și Colegiul Militar Liceal „Dimitrie Cantemir” - Breaza;

- învățământul militar superior pentru formarea ofițerilor, reprezentat de Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” - Sibiu;
- învățământul militar postliceal pentru formarea subofițerilor și maiștrilor militari, reprezentat de Școala de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre „Basarab I” - Pitești;
- învățământul militar de specializare și dezvoltare profesională (de formare continuă), reprezentat de Școala de Aplicație pentru Unități de Luptă „Mihai Viteazul” - Pitești și Școala de Aplicație pentru Unități Sprijin de Luptă „Eremia Grigorescu” - Sibiu, fiecare având în subordine centre și baze de instruire pentru infanterie, tancuri și auto, vânători de munte, operații speciale, respectiv pentru artilerie terestră și artilerie antiaeriană, geniu, EOD și apărare N.B.C.;
- învățământul militar de limbi străine, reprezentat de Centrul Principal de Limbi Străine al Forțelor Terestre, centrele secundare de învățare a limbii engleze și centrele regionale de resurse-învățare.

În cadrul acestuia, colegiile militare liceale au un rol și loc bine definite. Titulatura, misiunea de bază, precum și structura acestor instituții au suferit schimbări de la o perioadă la alta, determinate de reorientările politico-militare specifice acestora, aspecte menționate în continuare.

Intrarea României în epoca modernă de dezvoltare social-istorică, marcată de recunoașterea internațională a Unirii Principatelor și mai ales a independenței de stat, a generat un amplu proces de reforme menite să-i asigure stabilitate și evoluție instituțională firească, corespunzător mediului geopolitic caracteristic acelor vremuri.

În cadrul acestui proces, reforma și modernizarea organismului militar, în general, și a sistemului militar de învățământ în special, au constituit preocupări constante și direcții prioritare de acțiune care au generat transformări structurale și de conținut, fără precedent.

Drept urmare, după 1870, sistemul de învățământ militar dis-

punea de instituții proprii, cu organizare și încadrare apropiate școlilor militare de renume din Europa, prin care se asigura transmiterea la cursanții a cunoștințelor de cultură generală și militară în baza cărora să lucreze în unitățile militare.

În acest context, ca o necesitate impusă de familiarizarea inițială a tinerilor cu sistemul militar și pregătirea unei resurse sigure pentru cariera armelor, precum și ca o măsură de protecție socială a militarilor permanenți au fost înființate primele instituții militare de învățământ de nivel liceal, sub denumirea de „Școli ale fiilor cadrelor militare” (1872 la Iași și 1881 la Craiova) sau „Școli ale copiilor de trupă” (1881 la Dealu Mare și Constanța), subvenționate de stat.

Ca urmare a performanțelor realizate și prestigiului de care se bucurau în societate, în anul 1909, școlile din Iași, Craiova și Dealul Mare, au fost denumite licee militare, devenind unități distincte în învățământul românesc, „deschise accesului tuturor băieților, indiferent de categoria socio-profesională la care aparțineau și care doreau să se profesionalizeze în cariera armelor”, după susținerea unui riguros și sever concurs de admitere.

În contextul reformelor generate de înfăptuirea Marii Uniri, zestrea instituțiilor militare de învățământ a sporit cu încă trei licee militare (Chișinău, Cernăuți și Tîrgu Mureș). Deși cele 6 licee militare au fost desființate în 1949, considerate de comuniștii veniți la putere ca fiind de orientare burgheză, evoluția sistemului militar de învățământ a impus înființarea în perioada imediat următoare a 6 școli medii militare susținute din bugetul public, cele din Roman, Galați și Iași. Acestea s-au transformat ulterior în licee militare, având o evoluție nestatornică (cel din Roman s-a mutat la Predeal și apoi la Breaza, cel din Galați s-a desființat, iar cel din Iași s-a mutat la Cîmpulung Moldovenesc).

După 1970, pe fondul creșterii economice a țării, ca urmare a prestigiului deosebit al acestor instituții de învățământ și a contribuției lor în formarea tinerilor cu un nivel de pregătire superioară și educație în spiritul patriotic și al dragostei față de cariera armelor, al ordinii și

disciplinei, al valorilor spirituale și tradițiilor naționale, s-au înființat alte trei licee militare în garnizoanele Alba Iulia, Constanța și Craiova, ultimele două fiind desființate în 1998.

Din acel moment, până în prezent, funcționează în subordinea Statului Major al Forțelor Terestre, liceele militare din Breaza, Alba Iulia și Cîmpulung Moldovenesc, iar ca urmare a recunoașterii contribuției sociale la formarea și educarea tinerei generații acestea au primit denumirea de colegii militare.

De-a lungul existenței, liceele militare și-au dobândit un renume ce nu poate fi contestat, devenind totodată tradiționale în societatea românească, cu o contribuție majoră la formarea și afirmarea a numeroase personalități de prestigiu ale vieții militare și publice.

Experiența acumulată în educația militară primară, rezultatele obținute în procesul de învățământ, calitatea recunoscută a absolvenților și, nu în ultimul rând, afirmarea pe plan local, zonal și național, au dovedit și dovedesc în continuare că menținerea colegiilor militare liceale în forma actuală, are consecințe benefice pentru sistemul militar, pe termen scurt, mediu și lung, dintre care cele mai reprezentative constau în: derularea ritmică a angajamentelor încheiate între Ministerul Apărării Naționale și părinții/ reprezentanții legali ai elevilor admiși; continuitatea în pregătire a elevilor; respectarea tradiției învățământului militar liceal românesc; reconstrucția curriculară a planurilor de învățământ după adoptarea și intrarea în vigoare a noii legi a învățământului; valoarea intrinsecă a absolvenților care s-au afirmat permanent în organismul militar și societatea civilă; exploatarea și valorificarea experienței didactice dobândite într-o perioadă îndelungată și a bazei material-didactice modernizate, la standarde europene, cu investiții minime; promovarea imaginii instituției militare, în general, și a învățământului militar, în particular, prin rezultatele de excepție obținute la concursurile și olimpiadele școlare, atât la nivel zonal, cât și la nivel național; asigurarea protecției sociale a tinerilor cu potențial intelectual ridicat și fără posibilități materiale.

În același context, trebuie subliniat faptul că în multe țări membre NATO (Franța, Italia, Anglia, Turcia, S.U.A. etc.) funcționează instituții similare de învățământ, continuând astfel o tradiție îndelungată în a oferi protecție socială copiilor cadrelor militare.

Nu lipsite de importanță, în acest sens, sunt aprecierile constant pozitive și calificativele maxime acordate cu ocazia activităților de evaluare desfășurate de echipele mixte ale Statului Major al Forțelor Terestre, Ministerului Educației, Cercetării și Inovării și inspectoratelor școlare județene pe raza cărora funcționează colegiile militare liceale.

De-a lungul existenței, colegiile militare liceale și-au dobândit un renume ce nu poate fi contestat, devenind totodată tradiționale în societatea românească, cu o contribuție majoră la formarea tinerilor cu un nivel de pregătire superioară și educație în spiritul patriotic și al dragostei față de cariera armelor, al ordinii și disciplinei, al valorilor spirituale și tradițiilor naționale și afirmarea a numeroase personalități de prestigiu ale vieții militare și publice.

Învățământul militar liceal actual funcționează ca învățământ de stat, cu frecvență la zi, pe durata a 4 ani, integrat în sistemul național de învățământ preuniversitar, având identitate și personalitate proprie. În cele trei colegii militare liceale subordonate Statului Major al Forțelor Terestre se parcurg programe de studiu caracteristice filierei vocaționale, specializarea matematică-informatică (fără a se scăpa din atenție pregătirea umanistă) - specializare care răspunde cel mai bine nevoilor de instruire a viitoarelor cadre militare.

Corespunzător evoluției învățământului național și a sistemului de învățământ militar, prin programele școlare pe care elevii le parcurg, colegiile militare liceale au devenit realmente instituții furnizoare de servicii naționale de educație prin care se asigură pregătirea științifică și umanistă superioară și socializarea militară inițială a resursei umane care va accede prin concurs în instituțiile militare în care se formează militari de profesie: ofițeri, maiștri militari și subofițeri. În fapt absolvenții colegiilor militare liceale reprezintă baza

sigură de selecție a candidaților pentru academiile și școlile de maiștri militari și subofițeri ale categoriilor de forțe ale armatei.

Programele de pregătire specifice colegiilor militare liceale oferă totodată, absolvenților care din varii motive nu pot accede în instituțiile militare de învățământ superior sau postliceal posibilitatea să se realizeze cu ușurință în diferite profesii de bază caracteristice mediului civil.

Prin acumulări anuale pe toate planurile care definesc managementul educațional sau în sprijinul acestuia, în acest moment colegiile militare liceale dispun de un potențial de conducere și didactic realmente profesionalizat, precum și de un suport tehnico-material modern care permit desfășurarea unui învățământ formativ de calitate cu efecte benefice pentru instituția militară, dar și pentru societatea românească în ansamblu.

Analizând, la nivelul Statului Major al Forțelor Terestre, activitatea de ansamblu a colegiilor, în special cea din ultimii 5 ani de învățământ, se pot desprinde o serie de concluzii cu privire la performanțele acestora, dintre care, de rezonanță sunt:

- recunoașterea de către Ministerul Educației, Cercetării și Inovării ca unități reprezentative ale învățământului preuniversitar și includerea acestora în programele educaționale și științifice naționale și europene;

- aprecierea cu calificative foarte bune a activității colegiilor militare liceale de către reprezentanții Ministerului Educației, Cercetării și Inovării cu prilejul controalelor de fond/ inspecțiilor școlare, calificative care confirmă o activitate incontestabil superioară instituțiilor similare civile;

- finalizarea anilor de învățământ cu medii generale de absolvire și la examenul de bacalaureat bune și foarte bune, fapt ce le situează în rândul instituțiilor de referință din sistemul național de învățământ preuniversitar;

- promovarea de către elevi a anilor de studiu în procent de aproape 100 %, corelat cu reducerea semnificativă a numărului de

corigenți;

- susținerea examenelor și obținerea diplomei de bacalaureat de către elevi în procent de 100%;
- ocuparea a peste jumătate din locurile scoase la concursurile de admitere în instituțiile militare de învățământ superior;
- obținerea unui număr însemnat de premii la concursurile și olimpiadele școlare, fazele județene și naționale;
- acordarea de către Ministerul Educației, Cercetării și Inovării a numeroase distincții/ diplome, profesorilor care au obținut rezultate remarcabile în activități didactice și științifice;
- evitarea, în totalitate, a situațiilor de abandon școlar;
- participarea prin concurs, cu preponderență a absolvenților colegiilor militare liceale la bursele de studii și la cursurile organizate în instituțiile militare de învățământ superior din statele membre NATO etc.

Ca urmare, se desprinde concluzia că resursa umană provenită din colegiile militare liceale este mult mai bună calitativ și mai motivată pentru profesia de ofițer/ subofițer/ maestru militar, decât absolvenții liceelor civile. În acest sens, se au în vedere: socializarea militară inițială a acestora, fapt ce le permite să se adapteze cu ușurință la mediul și solicitările caracteristice învățământului militar superior sau postliceal; rezultatele - mediile bune obținute pe parcursul anilor de studii; rata redusă a celor care au ieșit din sistem în prima parte a carierei militare; rata considerabil sporită a celor care au acces în funcții și la grade superioare de ofițer și la cele de general; adaptarea cu ușurință la cerințele mediului social-economic civil și realizarea în profesii de vârf; parcurgerea unor programe de studii adecvate și armonizate cu cele ale instituțiilor militare de învățământ pe care acestea le vor urma pentru devenirea în cariera militară.

Potrivit Planurilor cadru și programelor școlare aprobate de Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, comparativ cu unitățile școlare de nivel liceal civile, colegiile militare liceale asigură în plus: consilierea și orientarea profesională spre cariera de ofițer, maestru

militar și subofițer corespunzătoare capacităților intelectuale, abilităților, opțiunilor individuale și posibilităților reale de dezvoltare ale fiecărui elev; dezvoltarea armonioasă a elevilor prin educație fizică și practicarea sportului în scopul menținerii unei stări optime de sănătate și creșterii graduale a rezistenței la eforturi complexe și de durată; dezvoltarea capacităților motrice și a deprinderilor aplicativ-militare necesare inserției și evoluției profesionale în cadrul sistemului militar; dezvoltarea competențelor de comunicare în limbile studiate conform cerințelor Cadrului European de Referință pentru Limbi; însușirea și utilizarea terminologiei de bază; formarea și dezvoltarea deprinderilor de bază pentru utilizarea tehnologiilor informatice moderne; dezvoltarea trăsăturilor moral-volitve specifice militarului de profesie.

Programele școlare ale colegiilor militare oferă elevului posibilitatea de a-și forma capacitatea de explorare a realității sociale, în vederea dezvoltării unei personalități armonioase, a abilităților sale de muncă în echipă, a calităților și aptitudinilor sale pentru a-și alege o carieră militară și de a se integra rapid într-o societate deschisă și dinamică, asigurându-i un climat de securitate personală.

Deși, din prezentarea anterioară, rezultă că valoarea colegiilor militare liceale este de necontestat, în urma activităților de evaluare a acestora au rezultat unele aspecte pe care Statul Major al Forțelor Terestre le are în vedere pentru eficientizarea procesului instructiv-educativ.

În primul rând, cifrele de școlarizare pentru aceste instituții, stabilite astfel încât să respecte anumite standarde naționale, nu sunt armonizate cu cele din învățământul militar superior și postliceal, care răspund nevoilor stricte de încadrare a structurilor militare, ceea ce determină părăsirea sistemului educațional militar de către unii tineri în care armata a investit resurse umane, materiale, financiare, timp și, nu în ultimul rând, abnegație și dăruire, în condițiile în care aceștia își doresc să urmeze cariera militară.

Aceeași situație se constată și în rândul altor tineri care, conștienți de condițiile mult mai avantajoase de a se realiza în carieră

în alte structuri ale sistemului de securitate națională sau în cel civil, au un asemenea comportament, voluntar, pe timpul probelor de selecție organizate în centrele zonale de selecție și orientare, în clasa a XII-a, care determină respingerea acestora și, implicit, orientarea spre alte domenii.

Totodată, se manifestă încă, în special în concepția părinților elevilor, ideea că, prin admiterea și finalizarea studiilor liceale militare, aceștia acced sau trebuie să accedă automat în instituțiile de învățământ superior pentru formarea ofițerilor, neluând în considerare și varianta instituțiilor militare de învățământ postliceal pentru formarea maiștrilor militari, pentru care optează doar în situații extreme.

În acest context, preocupările Statului Major al Forțelor Terestre se focalizează în direcția:

- organizării și desfășurării probelor de selecție în vederea admiterii în învățământul militar superior și postliceal la finalul clasei a XI-a și reorientarea elevilor declarați „RESPINS” către alte zone ale mediului educațional;

- includerii, în planurile anuale de școlarizare, a unor cifre de școlarizare pentru formarea subofițerilor pe filiera directă, prin studii postliceale cu durata de un an, destinate, în exclusivitate sau cu prioritate, absolvenților colegiilor militare liceale care nu sunt admiși în învățământul militar superior și modificarea angajamentului ce se semnează după admiterea în colegiul militar liceal, între instituție și părinții/ reprezentanții legali ai elevilor, în acest sens;

- introducerii, la concursul de admitere în instituțiile militare de învățământ superior și postliceal, a unei probe eliminatorii la disciplina „Pregătire militară”, cu tematică specifică manualelor de profil aprobate de Ministerul Educației, Cercetării și Inovării;

- decalării perioadelor concursurilor de admitere în instituțiile militare de învățământ superior, astfel încât absolvenții colegiilor militare liceale să aibă posibilitatea de a opta pentru una sau mai multe instituții de acest gen.

Îmi exprim convingerea că, prin profesionalismul și abnegația

echipelor manageriale, ale personalului didactic și comandanților de subunități din colegiile militare liceale, precum și prin măsurile ce se vor întreprinde de către eșaloanele superioare, activitatea acestor instituții de renume ale învățământului militar și național se va înscrie la nivelul unor standarde de calitate superioare, fapt ce va conduce implicit la ridicarea calității absolvenților, a instituțiilor de învățământ în care aceștia vor accede ulterior, precum și a unităților în care vor fi repartizați la finalizarea etapei de specializare în armă.

TEHNICĂ
MILITARĂ
ȘI ARMAMENTE

Arma termobarică

ARTICOL PRIMIT DE LA CENTRUL DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ
PENTRU APĂRARE NBC ȘI ECOLOGIE

Începând cu ultimele două decenii ale secolului trecut, în literatura de specialitate dar și în relatările despre conflictele din Vietnam, Afganistan, Cecenia sau Golful Persic au fost vehiculate tot mai frecvent noțiuni precum muniție cu exploziv combustibil - aer (fuel air explosive, FAE) sau muniție termobarică.

Dat fiind că, deși prin mecanisme diferite, efectul distructiv al acestor două categorii noi de armament îl constituie suprapresiunea generată de o undă de șoc, considerăm că termenul de „*armă termobarică*” este cel mai cuprinzător.

Ce spun experții occidentali?

Revue Internationale du Defence:

- „FAE revoluționează lupta clasică”;
- „Mijloacele FAE - o lovitură pentru infanteria debarcată”;
- „Forțele blindate de tancuri pot descoperi că zonele urbane sunt căi ideale de atac deoarece mijloacele FAE anulează total importanța clădirilor ca fortificații pentru infanterie”;

- „...NATO nu poate și nu trebuie să ignore potențialul mijloacelor FAE”.

Louis Lavoie - „Explozivi volumetrici. Armament și efecte”, Military Technology:

- „Armele FAE, cu impulsul lor relativ lung și suprapresiunile de ordinul zecilor de bari, corespund cel mai bine «țintelor moi», ca avioane la sol, clădiri, depozite, camioane, antene radar și personal. Nu trebuie omisă posibilitatea distrugerii structurilor moi de pe tehnica blindată, tancurile și transportoarele blindate putând fi ușor scoase din luptă prin distrugerea antenelor sau a rezervoarelor suplimentare”;

- „Rapoarte cu privire la întrebunțarea de către sovietici a mijloacelor FAE în Afganistan au reînviat interesul cercurilor militare ale SUA față de armamentul FAE”;

- „Un studiu efectuat de International Institute for Strategic Studies sugerează că viitoarele lupte se vor duce mult mai probabil acolo unde țintele blindate vor fi rare, însă țintele „moi” vor reprezenta majoritatea”.

Defense News:

- „La începutul acestui an, infanteriștii marini din Afganistan au trimis o cerere urgentă către conducerea marinei militare pentru a le pune la dispoziție o armă care ar putea să curețe forțele inamice din galeriile ce străbat dealurile afgane. Ca răspuns, oficialii din statul major de la Quantico au dat temă cercetătorilor de la centrul de armament naval de suprafață de la Indian Head să înceapă lucrul la un nou cap de luptă care ar trebui să combine o uriașă minge de foc cu o suprapresiune datorată undei de șoc”;

- „Dacă arunci o lovitură termobarică într-o încăpere, toți cei dinăuntru vor muri” - *Randy Gangle, director Center for Emerging Threats and Opportunities.*

Ce trebuie știut?

Având în vedere experiența colectivului din Centrul de Cercetare Științifică pentru Apărare NBC și Ecologie, care din anul 1983 a pu-

tut să controleze fenomenul de detonație a amestecurilor de substanță combustibilă și aer în atmosferă liberă, iar la începutul anilor '90, prin cele trei prototipuri de cercetare funcționale (mina săritoare, bomba de aviație de 100 Kgf și lansatorul portabil de grenade termobarice calibrul 99 mm) plasa România între primele patru țări din lume din punct de vedere al realizărilor în domeniu, ne permitem să punem lucrurile la punct, după cum urmează:

Muniția cu exploziv combustibil-aer presupune o substanță combustibilă, de regulă lichidă, din clasa hidrocarburilor și două încărcături de exploziv convențional. La funcționarea primei încărcături, substanța combustibilă este împrăștiată în atmosferă, sub forma unui nor de aerosoli sau vapori. Funcționarea celei de-a doua încărcături, după un timp bine determinat, produce inițierea detonației norului de amestec de substanță combustibilă și aer, care se comportă precum un exploziv.

Muniția termobarică presupune o substanță combustibilă și o singură încărcătură de exploziv pentru diseminare. În acest caz, la împrăștierea substanței combustibile, amestecul cu aerul se inflamează și arde sub acțiunea unui număr foarte mare de centri de inițiere, reprezentați de mici particule metalice incandescente. Se generează astfel o cantitate mare de energie într-un timp foarte scurt, ceea ce produce o undă de șoc și suprapresiune, ca și în cazul detonației.

Comparațiile neselective între muniția clasică și cea termobarică sunt incorecte: efectul distructiv se realizează în primul caz, cu preponderență, prin schije, iar în celălalt prin unda de șoc (suprapresiune). Muniția termobarică poate fi foarte eficientă în situații în care muniția clasică brizantă este practic inofensivă și viceversa.

Este adevărat că...

... nu există la ora actuală și nici nu va exista un mijloc de protecție la acțiunea muniției termobarice, noțiunea de protecție circulară fiind o aberație din punct de vedere tehnic;

... datorită zonei mari de acțiune prin undă de șoc, muniția termobarică (cu preponderență, cea de capacitate mare) necesită condiții mai puțin severe de precizie la țintă;

... pentru lupta în oraș, muniția termobarică este superioară muniției clasice de gabarit similar, deoarece la funcționarea în spații închise suprapresiunea rezultată la funcționare se amplifică prin compuneri succesive datorate reflexiilor, pe de o parte, iar pe de alta, norul de amestec combustibil - aer acționează și “după colț”;

... în cazul mijloacelor de foarte mare capacitate, precum bomba MOAB („mother of all bombs”), de 9.5 tone, se poate afirma că arma termobarică este “arma nucleară a săracului”;

... dacă deții tehnologia de realizare, arma termobarică este, de regulă, ieftină și relativ simplă;

... arma termobarică poate realiza în zona țintei suprapresiuni în frontul undei de șoc de ordinul zecilor de bari, în condițiile în care, pentru distrugerea unei clădiri din cărămidă este suficient 1 bar, pentru spargerea geamurilor și a timpanelor sunt suficienți 0.2 bari și, poate surprinzător, pentru efect letal asupra personalului, cel puțin 4 bari.

Este poveste că...

... arma termobarică este de până la cinci ori mai puternică, în echivalent TNT, decât muniția clasică de masă echivalentă, întrucât se compară mere cu pere, adică efectul de suprapresiune cu efectul de schijă;

... explozivul clasic poate fi înlocuit cu încărcătură termobarică în orice tip de muniție, deoarece muniția termobarică presupune anvelope relativ subțiri, care să permită diseminarea combustibilului sub formă de „nor”.

Ce au străinii?

Posesoare certe de muniție FAE și termobarică sunt la ora actuală state ca SUA, Rusia, Canada, Israel, China, India, Bulgaria și Ser-

bia. În funcție de doctrină, predomină armamentul ofensiv sau cel destinat, cu preponderență, luptei de apărare.

SUA dețin și au utilizat în Vietnam, în cele două conflicte din Golf și în Afganistan bombe de aviație (CBU-55B, BLU -82, „*daisy cutter*”, BLU 118 B), rachete aer-sol și aer-aer cu cap de luptă FAE și un sistem de creare culoare prin câmpurile de mine CAT-FAE.

Rusia are o panoplie completă de muniție FAE și termobarică și a utilizat astfel de armament mai întâi în Afganistan și apoi în Ceceția: bomba de aviație ODAB - 500; lansator portabil de grenade termobarice cal. 93 mm RPO-A „Schmel” (muniție în lansator din PAFS tip container nerecuperabil); Sistem multiplu de rachete (12 lovituri) cal. 300 mm „Smerch” (raza de acțiune - 70 km; masa - 800 kg; încărcătură de luptă FAE - 100 kg; diametru nor - 25 m); lansator de proiectile reactive cal. 220 mm „Uragan”; lovitură termobarică TBG -7V pentru aruncătorul de grenade AG-7.

China deține un lansator de grenade termobarice cal. 80 mm PF - 97, cu o singură utilizare.

Bulgaria produce o lovitură termobarică pentru aruncătorul de grenade AG-7.

Serbia a oferit spre vânzare în anii `90 o mină săritoare combustibil - aer „UDAR-FAE”, de 32 litri capacitate.

Canada deține sistemul „FALCON” pentru deminare cu încărcături FAE alungite.

Cum stăm noi?

Pe parcursul a 20 de ani, dintre care mulți cu finanțare insuficientă ca și anul acesta, un colectiv din Centrul de Cercetare Științifică pentru Apărare NBC și Ecologie, în baza unui program SSID de înzestrare a categoriilor de forțe, coordonat de Statul Major General, denumit inițial „Flamingo - 4” și ulterior „Chihlimbarul”, a adus în diferite stadii de asimilare următoarele produse din categoria armamentului termobaric:

- mina săritoare cu exploziv combustibil-aer „MISECA” (Produs C21) - prototip industrial omologat cu UPS Dragomirești;

- lansator portabil de grenade termobarice cal. 99 mm „LAPGE-CA-99” - prototip de cercetare avizat;
- lansator portabil de grenade termobarice cal. 95 mm „LAPGE-CA-95” (similar cu RPO-A rusesc) - model experimental avizat;
- bomba de aviație de 100 kgf „BAECA-100” - model experimental avizat pentru componenta de luptă;
- grenadă termobarică cal. 105 mm pentru aruncătorul de grenade AG-7 - prototip industrial omologat cu S.C. „Carfil” Brașov.

Ce e de făcut?

Cel puțin în cadrul NATO, cu precădere în lupta împotriva terorismului, trupele române dislocate în afara granițelor vor fi nevoite până la urmă să utilizeze arma termobarică.

Rămâne de văzut dacă cei care iau decizii vor continua să preferă achiziționarea din afară sau vor apela la produse autohtone, participând pe de o parte, la resuscitarea industriei de armament și a cercetării științifice militare, iar pe de alta, la recâștigarea poziției pierdute de exportator de tehnică militară.

Apreciem că ar fi oportună și benefică realizarea produselor aflate în stadii avansate de asimilare și o analiză atentă a ofertei noastre care ar putea cuprinde în plus, printre altele: o lovitură termobarică cal.130 mm pentru sistemul „SEBAV”, echiparea cu încărcătură termobarică a proiectilului reactiv „LAROM” cal.160 mm și a proiectilului reactiv 122 mm, un sistem de deminare cu încărcătură FAE tip catapultă ș.a.

Obiectul și clasificarea fortificațiilor

LOCOTENENT-COLONEL ING. FĂNEL-EDUARD IORGA

Termenul „fortificații” se definește ca fiind construcțiile militare de pământ, de piatră, de beton sau alte materiale rezistente, destinate pentru a apăra forța vie și mijloacele de luptă proprii împotriva mijloacelor de nimicire ale adversarului și de a înlesni acțiunea trupelor în luptă.

În limbajul militar curent se utilizează denumirea de **lucrări de fortificație**, care semnifică lucrări genistice realizate în scopul de a contribui la ducerea luptei, la întrebuințarea eficientă a armamentului și a tehnicii de luptă, la sporirea stabilității în conducerea trupelor, precum și în scopul de a asigura protecția forței vii, armamentului și tehnicii de luptă, împotriva mijloacelor de distrugere ale adversarului.

Fortificațiile sunt clasificate după mai multe criterii, dintre care, cele mai importante sunt: *destinația; durata de serviciu; gradul de protecție; poziția față de cota terenului natural.*

a) *Din punct de vedere al destinației*, fortificațiile se realizează pentru:

- executarea tragerilor (ducerea luptei);
- punctele de comandă;
- observarea și conducerea tragerilor;
- adăpostirea (protecția) personalului;
- punctele medicale;
- spitale;
- protecția mijloacelor tehnice de luptă;
- depozitarea și protecția materialelor;
- protecția surselor de apă;
- unitățile productive specializate.

Fortificațiile pentru executarea tragerilor asigură protecția personalului care efectuează tragerea și mijloacele adăpostite în acestea, în timpul luptei, pentru respingerea atacului executat de adversar asupra direcțiilor sau obiectivelor încredințate pentru apărare. Ele se amplasează pe direcțiile probabile de atac ale adversarului în raioane de apărare fortificate, în zone de frontieră, pe litoral sau pe căile de acces către resursele naturale ale teritoriului ce favorizează organizarea zonelor de rezistență de lungă durată.

Lucrările pentru executarea tragerilor, de campanie, se amenajează în fâșia de apărare pe care este desfășurat dispozitivul de luptă, astfel încât să contribuie la îndeplinirea misiunilor potrivit destinației lor. În această categorie de fortificații se includ locașurile și amplasamentele de tragere, șanțurile de tragere, cazematele de diverse categorii.

Fortificațiile pentru puncte de comandă sunt destinate protecției personalului de comandă și a mijloacelor necesare pentru organizarea și conducerea luptei, se amplasează în dispozitivul de luptă sau în locuri de unde se poate asigura conducerea eficientă a luptei, potrivit hotărârii comandanților eșaloanelor superioare și în conformitate cu reglementările statuate privind desfășurarea luptei și operației. Pentru organele de conducere de stat naționale și județene, precum și pentru apărarea civilă se execută puncte de comandă potrivit planului de pregătire a teritoriului național pentru apărare.

Fortificațiile pentru observare și conducerea tragerilor protejează personalul și mijloacele destinate cercetării prin observare și ascultare a adversarului, procurării datelor necesare comandanților și statelor majore pentru conducerea luptei. Totodată, în funcție de efectul tragerilor la țintă se furnizează elemente pentru corectarea tragerilor, astfel încât eficiența acestora să fie maximă. În cadrul raioanelor de apărare fortificate, acestea pot fi amplasate mai aproape de limita dinainte a apărării sau în apropierea punctelor de comandă.

Fortificațiile pentru adăpostirea personalului sunt destinate pentru a proteja forța vie împotriva mijloacelor de distrugere, asigurând pentru aceasta, în cazuri justificate, și condiții de lucru. Aici se includ adăposturile pentru personal de toate categoriile și se amplasează în dispozitivul trupelor luptătoare, pe lângă punctele de comandă sau punctele medicale, în centrele populate, potrivit planului de pregătire a teritoriului național pentru apărare. Ele sunt amenajate și utilizate astfel încât să asigure condiții optime de viață pe toată perioada utilizării lor.

Tot adăposturi sunt și alte lucrări (construcții sau excavații naturale) care asigură un grad de protecție corespunzător, cu condiția să fie verificate din punct de vedere al rezistenței amenajate și utilizate în acest scop.

Fortificațiile pentru puncte medicale și spitale de campanie sunt destinate protejării activității personalului medical și a aparatului specific; se proiectează și se amenajează ca și adăposturile, diferind doar compartimentarea, utilizarea interioară și condițiile de microclimat spitalicesc.

Fortificațiile pentru protecția mijloacelor tehnice de luptă protejează mijloacele de luptă (precum armamentul, aparatura de transmisiuni, mijloacele de transport, tancurile, avioanele, elicopterele etc.), împotriva mijloacelor de atac ale adversarului. Pe lângă criteriile de rezistență mecanică, ele trebuie să asigure condiții specifice de păstrare în stare funcțională a categoriei de mijloc de luptă pe care îl protejează. Intrările (ieșirile) unor astfel de fortificații (adăposturi) sunt protejate de uși sau alte construcții.

Fortificațiile pentru depozitarea și protecția materialelor sunt adăposturi care protejează diverse categorii de materiale, împotriva mijloacelor de atac. Ele trebuie să asigure condiții de depozitare și păstrare, în stare funcțională, specifice materialelor adăpostite. Când se folosesc construcțiile existente supraterane sau subterane, acestea trebuie aduse la parametrii unor adăposturi noi.

Fortificațiile pentru protecția surselor de apă adăpostesc puțurile de apă, fântânile, rezervoarele de apă atât împotriva efectelor mecanice de distrugere, cât și împotriva contaminării apei cu substanțe toxice, substanțe radioactive și bacterii purtătoare de microbi patogeni folosite în luptă. Ele trebuie să asigure etanșitate, nepenetrabilitate, condiții de temperatură adecvate, precum și rezistență mecanică corespunzătoare.

Fortificațiile pentru unități productive specializate adăpostesc uzine electrice, ateliere de fabricație și alte obiective economice de importanță vitală pentru producția de război. Fortificațiile din această categorie se realizează în perioada de pace și au caracter permanent, cu grad înalt de protecție. Ele trebuie să asigure condiții optime pentru desfășurarea activităților potrivit destinației lor.

b) *În funcție de poziția față de cota terenului natural*, fortificațiile sunt:

- supraterane;
- semiîngropate;
- la nivelul cotei zero (neacoperite);
- îngropate cu tavan monostrat;
- îngropate cu tavan multistrat;
- subterane.

În unele situații impuse pot fi realizate fortificații subacvaticе, la care, în grosimea de protecție se include stratul de apă.

Fortificațiile supraterane sunt realizate deasupra nivelului terenului, având îngropată numai fundația și o parte din elevație, astfel încât să aibă stabilitatea asigurată. Acestea se realizează, în condiții impuse de cerințele funcționale, conform destinației lor și în situații

când, în locul de amplasare precizat, durata de realizare și costurile sunt mari din cauza solului prea tare sau a nivelului apei freatice prea ridicat. În cazul fortificațiilor din această categorie, mijloacele de atac acționează direct asupra structurii lor de rezistență, motiv pentru care pereții și tavanul lor au grosimi mai mari și includ în ele materiale foarte rezistente, ceea ce mărește costurile și necesită tehnologii de execuție perfecționate.

Fortificațiile semiîngropate au cel puțin o treime din înălțimea lor deasupra nivelului terenului natural. Restul din înălțime se află sub nivelul terenului. În această categorie intră fortificațiile pentru executarea tragerilor (cazematate) și observare, asupra cărora mijloacele de distrugere ale adversarului acționează în mod direct. Partea supraterană a acestor fortificații se execută din materiale rezistente.

Fortificațiile de tip neacoperit (la nivelul cotei zero a terenului) sunt excavații fără structura de rezistență ori căptușite cu material rezistent sau cu structura de rezistență neacoperită de straturi de protecție (locașuri de tragere, tranșee, șanțuri de comunicație, amplasamente de tragere etc). Ele asigură protecția împotriva gloanțelor și proiectilelor ce acționează paralel cu suprafața terenului.

Fortificațiile de tip îngropat cu tavan monostrat sunt realizate în excavații deschise și apoi acoperite cu un strat de protecție (tavan) din același material, de regulă din pământ. Structura de rezistență fiind în întregime sub nivelul terenului, efectele mijloacelor de distrugere asupra acestora sunt diminuate sau anulate de stratul de protecție.

Fortificațiile de tip îngropat cu tavan stratificat sunt realizate în excavații deschise și apoi acoperite cu mai multe straturi de protecție din grosimi diferite și materiale diferite, dintre care cel puțin unul din straturi (numit „de explozie”, „de eclatare” sau „salteaua de protecție”) are rolul de a reduce la zero viteza de pătrundere a proiectilelor sau bombelor, determinându-le pe acestea să explodeze cât mai departe de structura de rezistență. Când stratul de explozie este de tip rigid (placă), acesta diminuează presiunea dată de șocul (izbirea) la impactul proiectilelor, bombelor (rachetelor) sau a undei de șoc a exploziei muniției atomice.

În unele situații, în alcătuirea tavanului stratificat pot intra straturi de aer sau de apă.

Fortificațiile subterane sunt executate prin excavări subterane, lăsându-se ca element de protecție straturile naturale de pământ (rocă). Se execută în formă de galerie, de regulă în zone muntoase-deluroase.

c) *După durata de serviciu*, fortificațiile sunt:

- de campanie;
- permanente.

Fortificațiile de campanie sunt realizate de trupe, în cadrul activității de amenajare genistică a terenului în campanie, pentru o durată de timp scurtă, folosindu-se materiale de construcții din zonă sau complete de fortificații executate industrial. La realizarea lor participă subunitățile din toate armele. Cele ce au complexitate mai mare, cum sunt punctele de comandă, adăposturile pentru personal, se execută de către subunitățile de geniu specializate cu mijloace mecanizate destinate acestui scop. Lucrările de campanie pentru tragere (locașurile de tragere cu armamentul de infanterie, amplasamentele de tragere pentru piesele de artilerie și rachete etc.) sunt de regulă de tip semiîngropat. Când se execută în zăpadă sau în teren stâncos, aceste lucrări pot fi supraterane, folosind ca material de protecție zăpada bătătorită, respectiv piatra.

Completele de fortificații executate industrial sunt elemente sau subansambluri prefabricate, montabile-demontabile, care constituie produse ce intră în înzestrarea armatei. Sunt realizate din materiale ușoare (mase plastice, lemn, pânză etc.), ușor transportabile, putând fi întrebuințate de mai multe ori.

Sunt incluse în categoria fortificațiilor de campanie datorită folosirii lor numai pe durata pregătirii și desfășurării acțiunilor de luptă, în restul timpului ele fiind depozitate (fabricate) ca produse militare de inventar.

Fortificațiile permanente sunt lucrări de apărare complexe, inginerești, construite din beton armat de marcă superioară monolit. Folosirea prefabricatelor de beton se limitează la fortificații de tip îngro-

pat (adăposturi, puncte de comandă etc.) și subterane. Ele asigură un grad de protecție mare; sunt proiectate să reziste la acțiunea proiectilelor și bombelor clasice de orice calibru precizat în proiect și la efectele exploziei muniției nucleare atunci când explozia acestora nu se produce în contact direct cu construcția respectivă.

Amplasarea fortificațiilor permanente se face în locuri alese judicios, pe aliniamente sau în raioane fortificate, pe direcții principale de interzis prestabilite, precizate în planul de pregătire a teritoriului național pentru apărare. Sunt construite în perioada de pace sau pe timp de război pe aliniamentele de apărare ce se pregătesc în adâncimea dispozitivului de luptă propriu.

Fortificațiile permanente destinate pentru ducerea luptei și pentru observare pot să aibă structura mixtă, din beton și cupole de oțel.

În categoria fortificațiilor permanente se includ cazematele de toate categoriile, adăposturile executate în timp de pace pentru principalele eșaloane de conducere militară și guvernamentale, pentru populația civilă, precum și toate adăposturile cu destinație specială (spații productive subterane, galerii de comunicații subterane etc.).

d) *După gradul de protecție pe care se află*, fortificațiile care au structura de rezistență pot fi:

- de tip ușor;
- de tip greu.

Gradul de protecție este măsura determinată de mărimea (calibrul) mijloacelor (efectelor) de distrugere în care o lucrare de fortificație asigură protecție potrivit destinației ei.

Din categoria **fortificațiilor de tip ușor** fac parte lucrările care rămân stabile și își păstrează proprietățile de protecție la acțiunea următorilor factori distructivi luați în ansamblul lor:

- gloanțele armamentului de infanterie;
- explozia proiectilelor de artilerie și bombelor de aviație (clasice) la distanțe și calibre determinate în funcție de destinația lucrării de fortificație;

- suprapresiunea în frontul undei de șoc dată la explozia muniției nucleare de până la 0,1 Mpa, în condițiile în care stratul de acoperire de pământ este 130 cm;

- radiația penetrantă provenită din explozia muniției atomice și cu neutroni de până la 45.000 roentgeni și a efectului termic de până la 100 kcal/cm²;

- impulsul electromagnetic și alte câmpuri fizice;

- substanțe chimice și substanțe radioactive de luptă;

- până la definirea acestei categorii de fortificații s-a avut în vedere un adăpost de tip îngropat cu tavan de protecție monostrat. Caracteristicile de protecție menționate sunt proprii fortificațiilor de campanie.

Fortificațiile de tip greu sunt construcții solide care rămân stabile și asigură protecție totală cel puțin la acțiunea următoarelor mijloace (efecte) de distrugere:

- loviturile directe cu bombe de aviație cu masa (calibrul) de 300 kg;

- proiectilul de artilerie calibrul de până la 203 mm (viteza de contact $V_r \leq 300$ m/s și unghiul de contact $\alpha \leq 55^\circ$);

- suprapresiunea în frontul undei de șoc dată de explozia muniției nucleare $\Delta P_f \geq 20$ daN/cm²;

- radiația penetrantă provenită din explozia muniției atomice și a celei cu neutroni, precum și a acțiunii termice mai mare de 100 kcal/cm²;

- substanțe toxice de luptă, mijloace bacteriene și substanțe radioactive de luptă de orice doză și concentrație.

Fortificațiile din această categorie se calculează pentru fiecare caz concret de încărcare precizat. Caracteristic pentru fortificații de tip greu sunt adăposturi de tip îngropat cu tavan stratificat de diverse destinații și, în general, toate lucrările de fortificații permanente.

Gladiatori cibernetici

LOCOTENENT-COLONEL (REZ.) EMANUEL BĂRBULESCU

Pentagonul a anunțat recent că în planurile create are în vedere să înlocuiască, până în anul 2020, aproximativ 30 de procente din numărul de luptători, cu roboți. Nu toate aceste vehicule vor fi roboți, în sensul tradițional de mașini cu inteligență artificială, ci mai degrabă sisteme autonome dirijate de către operatori aflați în centre de conducere și operare îndepărtate.

GLADIATOR

Mijlocul de luptă din imagine a fost cel mai mic vehicul fără pilot, proiectat pentru Corpul Pușcașilor Marini. Robotul, cu multipla sa dotare cu armament, a fost deja folosit de către corpul de marină. Seamănă cu Robocop și poate, de aceea, a fost proiectat să fie un „Robo-marin”, abil pentru orice misiune în care trebuie instituită ordinea. Măsoară 4 „picioare”, cântărește 1.600 kg și, cu toate aceste dimensiuni, noul vehicul a demonstrat în cadrul testelor efectuate la Camp Smith că poate face față, cu succes, unor situații ostile; poate lansa zeci de fumigene, care ar putea fi lacrimogene, creează perdele de fum, lansează grenade defensive sau luminoase. Pe scurt, demonstrația de la Camp Smith s-a bazat pe un scenariu în care câteva sute de „protestatari” dintr-un oraș din deșert, parte dintre ei înarmați, refuză să se disperseze, creând panică și dezordine. Forțele locale de ordine au fost izolate. În urma incidentelor, GLADIATORUL a intervenit între pușcașii marini și camarazii care au nevoie de ajutor și împreună instaurează ordinea.

Anul trecut specialiștii militari prognozau introducerea în cadrul unor unități de tip batalion a unui număr de 25 de mașini dirijate. Fiecare batalion de infanterie putea dispune de trei astfel de roboți, dintre care unul destinat pentru a îndeplini misiuni genistice. Specialiștii estimează că un astfel de robot ajunge la 150.000 USD, un preț mult mai mic față de prețul prototipului armei de atac care costă 1.000.000 USD. Pe lângă clasicele dotări cu armament ușor de infanterie, dispozitive de lansare grenade, GLADIATORUL dispune și de camere video de zi și de noapte.

Este așteptat să fie desfășurat în teatrele de operațiuni pentru a îndeplini o gamă variată de misiuni, dintre care nu lipsesc cele de descoperire și neutralizare a minelor și dispozitivelor explozive improvizate, cercetare NBC și mascare a obiectivelor cu fum. Vehiculul poate fi echipat cu o gamă diversă de sisteme de luptă, de observare și transmitere date și imagini în timp real, care să-l facă de temut și respectat pe câmpul de luptă. Cu armamentul și sistemele de luptă de la bord, el poate să instaureze ordinea, contracarând cu eficacitate insurgenții și pe cei CARE NU RESPECTĂ AUTORITATEA ȘI LEGEA.

ANDROS Mark V0A-1

Acest vehicul dirijat poate fi cu ușurință manevrat pe teren plat, pe pistă sau teren accidentat și, în plus de aceasta, are capacitatea de a urca trepte. ANDROS este răspunsul specialiștilor în robotică pentru misiunile SWAT sau cele de supraveghere NBC și intervenție la dispozitive explozive improvizate. Se poate deplasa în teren cu viteza de 3,5 mile/oră, puterea fiind dată de către bateriile speciale de litiu- ion.

DEFENDER

Apărătorul sau Santinela. Asigurarea automatizată a unui perimetru se realizează prin angajarea unei platforme de securitate, care se poate deplasa cu viteza de până la 35 mile pe oră în teren dificil, în timp ce este pilotat de către un operator de la distanță. Aparatura multiplă de vedere și control, de la bordul vehiculului, îi oferă operatorului o imagine care să-i asigure drumul liber în teren. DEFENDER are capacitatea de a patrula timp de până la șase ore și este înzestrat cu un sistem audio și de transmisie, instalație de pulverizare gaze iritante sau lacrimogene, carabină M-16A2 și armament automat M 240, 249, precum și un sistem de orbire prin lumină.

The DEFENDER showing off all that junk inside its trunk

TALON

Aceast „vehicul de geamantan” poate fi întrebuințat într-o gamă diversă de misiuni, de la misiuni de recunoaștere, la transport de armament. TALON operează, în toate condițiile atmosferice, ziua și noaptea, și are veleități de vehicul amfibiu. Mașina este dirijată de la distanță, de către un operator, pe baza imaginilor și datelor transmise on-line. Echipamentul standard include aparate de fotografiat, două dispozitive portarmă, braț mobil, două dispozitive de comunicații, dispozitive de cercetare NBC și senzori de detecție, lansator de grenade fumigene și alte module...

The TALON is currently being used in Iraq and is known by the locals as Mr.T or T-Lon

MULE

Lockheed Martin's Multifunction Utility Logistics and Equipment (MULE) este un vehicul 6 x 6 cu suspensie independentă, pentru fiecare roată. Vehiculul fără pilot MULE are abilitatea de a trece peste obstacole cu înălțimea de 1 m, șanțuri și porțiuni de teren accidentat. Beneficiază de aparatură optică performantă, senzori TV și IR, sisteme complexe de comunicații. Este realizat în variantele: ușoară de asalt (Armed Robotic Vehicle - Assault Light), de transport și misiuni de geniu, descoperire și contracarare IED.

*The MULE making an ass of itself after crashing a wedding
in Afghanistan*

SWORDS

SWORDS (Special Weapons Observation Remote Reconnaissance Direct Action System) este o mașinărie cu funcții multiple care a primit botezul focului în zone fierbinți din Irak. Dispus pe un șasiu suficient de blindat, micul robot pe șenile se poate strecura ușor pe un teren ostil. Grație unei transmisii ingenioase, precum și a sistemelor de comunicație silențioase, a dotărilor opto-electronice și a camerelor TV și IR de care dispune, mașinăria de buzunar, telecomandată, poate să ducă la bun sfârșit misiuni chiar în interiorul unor clădiri. În ciuda dimensiunilor la care a fost proiectat, SWORDS este cu adevărat imaginea așa-zis cibernetică a lui David, în soluționarea modernă a unor situații de tip extrem. SWORDS este o redutabilă platformă de luptă, armarea lui cuprinzând o gamă diversă de arme, de la mitralieră, la pușca

cu lunetă și chiar mijloace antitanc. Unitatea de luptă este dirijată computerizat, dispune de sisteme de marcare și ochire de mare precizie.

The SWORDS vehicle at a recent photo shoot with American flag temporary tattoo (not included)

Surse bibliografice - portalul google:
sciencehowStuffWorks.com
Carnegie Mellon Today
www.cmu.edu

Tehnici de compresie a imaginilor în tehnologiile multimedia (1)

LOCOTENENT ING. DIANA CLAUDIA CÂRSTEA

Comunicarea modernă este de neconceput fără transmiterea informațiilor și sub formă vizuală (nu numai auditivă). Obligativitatea reducerii cantității de informație necesară reprezentării este evidentă dacă se ia în considerare, de exemplu, cazul memorării imaginilor radiografice (4000×2500 pixeli, cu 4096 nivele de gri deci 14,3 MB) sau al transmisiei de televiziune alb - negru (625×625 pixeli cu 256 nivele de gri, de 50 de ori pe secundă, deci un flux de 18.6 MB/ secundă). În cazul transmisiei color, cantitatea de informație este foarte mare și, lărgimea de bandă limitată face imposibilă transmiterea datelor în timp real, la parametri optimi.

Termenul de **compresie** a imaginilor (uneori numit și *codare* a imaginilor) se referă la o clasă largă de tehnici și metode al căror scop este reprezentarea unei imagini date cu un număr cât mai mic de biți (mai mic decât numărul de biți al reprezentării inițiale).

O imagine digitală este o matrice bidimensională de eșantioane, în care fiecare eșantion poartă numele de *pixel*. Precizia cu care se

lucrează este determinată de numărul de niveluri de gri cu care se poate reprezenta intensitatea unui pixel și poate fi exprimată ca *numărul de biți/pixel*. În funcție de acest parametru, imaginile pot fi clasificate în:

- *imagini binare*, reprezentate prin 1bit/pixel (imaginile alb-negru, de fax, etc.).

- *grafica pentru calculator*, reprezentate prin 4 biți/pixel (precizie mică).

- *imagini atonale* („grayscale“ - pe scara de gri), reprezentate prin 8 biți/pixel.

- *imagini color*, reprezentate prin 16, 24 sau mai mulți biți/pixel.

Senzația de culoare se obține prin amestecul culorilor primare roșu (**R**ed), verde (**G**reen) și albastru (**B**lue). Dacă se ia în considerare spațiul de reprezentare a culorilor R, G, B (figura 1), linia pentru care $R=G=B$ reprezintă tocmai scara de gri între alb și negru.

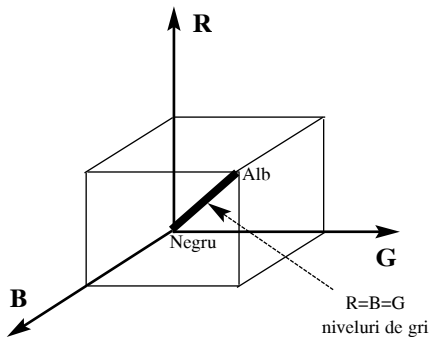

Figura 1: Reprezentarea imaginilor color în spațiul RGB

O altă modalitate de reprezentare a imaginilor color, reprezentarea în coordonate YUV, se bazează pe componentele de luminanță, respectiv de crominanță ale imaginii. Asemenea semnalului de televiziune, componenta de luminanță reprezintă o variantă atonală (în niveluri de gri) a imaginii color, în timp ce componentele de crominanță conțin informațiile suplimentare pentru conversia imaginii atonale într-o imagine color.

Sistemul de reprezentare YUV este adesea folosit pentru compresia de imagini precum și pentru compresia video. Transformarea din coordonate RGB în coordonate YUV este dată de următoarele relații:

$$\begin{aligned} Y &= 0.299R + 0.587G + 0.114B \\ U &= 0.564(B - Y) \\ V &= 0.713(R - Y) \end{aligned}$$

unde Y reprezintă componenta de luminanță, iar U și V sunt componentele de crominanță.

O aproximare care este des utilizată pentru transformarea RGB-YUV este dată de relațiile:

$$\begin{aligned} Y &= 0.3R + 0.6G + 0.1B \\ U &= (B - Y) \\ V &= (R - Y) \end{aligned}$$

Transformarea inversă YUV este dată de relațiile:

$$\begin{aligned} R &= Y + 2V \\ G &= Y - (U + V) \\ B &= Y + 2U \end{aligned}$$

Un alt format de culoare, cunoscut sub numele de format **YCrCb**, este utilizat frecvent în algoritmi de compresie a imaginilor. Componenta Y este definită în mod asemănător cu cea din formatul YUV. Componentele de cromaticitate însă, se obțin prin scalarea și deplasarea componentelor U și V.

Rezoluția unui sistem de prelucrare a imaginilor se referă la capacitatea de a reda detaliile fine dintr-o imagine. O rezoluție ridicată necesită sisteme complexe pentru reprezentarea imaginilor în timp real.

În cazul sistemelor de calcul, rezoluția este reprezentată de numărul de pixeli (spre exemplu, standardul VGA - Video Graphics Array - are o rezoluție de 640×480 pixeli). În sistemele video, rezoluția se referă, în general, la numărul de linii afișate pe ecranul monitorului într-un cadru și de numărul de cadre complete transmise într-o secundă. De exemplu, în sistemul PAL (*Phase Alternating Line*), numărul liniilor afișate într-un cadru este de 575, iar rata de transmisie este de 25 cadre/secundă.

În cazul memorării imaginilor sau secvențelor de imagini digitale, spațiul de memorie ocupat este foarte mare, chiar excesiv de mare, chiar și în cazul utilizării unor echipamente de calcul cu performanțe medii.

Semnalele audio și video necesită o cantitate relativ mare de informație pentru a putea fi reprezentate.

În tabelul următor sunt prezentate cerințele de memorie pentru diferite tipuri de aplicații multimedia, cum ar fi, spre exemplu, texte, imagini fixe, sunet, animație și secvențe video.

Există trei motive importante pentru care este necesară compresia datelor în aplicațiile multimedia, și anume:

1. dimensiunile foarte mari ale fișierelor de date.
2. dispozitivele de stocare sunt relativ lente, astfel că, mai ales pentru secvențele video, redarea lor ca atare, în timp real, este imposibilă.
3. banda disponibilă pentru transmisie a rețelelor de comunicații

este limitată, ceea ce face imposibilă transmitia în timp real a informației.

	TEXT	IMAGINI	AUDIO	ANIMAȚIE	VIDEO
TIPUL	<ul style="list-style-type: none"> • ASCII; • EBCDIC. 	<ul style="list-style-type: none"> • grafică bitmap; • fax; • imagini statice. 	<ul style="list-style-type: none"> • secvențe necodate audio; • imagini statice. 	<ul style="list-style-type: none"> • sunet și imagini cu 15-19 cadre/s. 	<ul style="list-style-type: none"> • TV analogică sau imagini cu 24-30 cadre/s.
DIMENSIUNE FIȘIER ȘI LĂRGIME BANDĂ	<ul style="list-style-type: none"> • 2 kb/pag. 	<ul style="list-style-type: none"> • simple (320x200x8biți) 77kb/img. • complexe (true color) (1100x900x24 biți) 3Mb/img. 	<ul style="list-style-type: none"> • voce/telefon 8kHz/8biți (mono) 6-44 kb/s; • audio CD 44,1 kHz 16 biți/stereo 176 kb/s (44,1x2chx16 biți). 	<ul style="list-style-type: none"> • secvențe 16 biți/pixel, 16 cadre/sec. 6,5 Mb/s (32x640x16bițix16cadre/s) 	<ul style="list-style-type: none"> • secvențe color pe 24 biți cu 30 cadre/s; 27,6 Mb/s (640x480x24 biți cu 30 cadre/s)

Tehnicile moderne de compresie oferă o soluție pentru rezolvarea acestor neajunsuri. Astfel, pentru imagini, tehnicile avansate de compresie permit o rată între 10:1 și 50:1. Pentru aplicații video, rata compresiei poate ajunge până la 2000:1.

În partea a doua a acestui articol voi prezenta clasificarea tehnicilor de compresie a datelor din imagini.